

**EBEVEYN VE ÖĞRETMEN MÜKEMMELİYETÇİLİĞİNİN 5-6
YAŞ OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ ALGILANAN
KAYGI DÜZEYİNİ ÖNGÖRMEDEKİ ROLÜ**

**T.C.
Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
İlköğretim Anabilim Dalı
Okul Öncesi Eğitim Bilim Dalı**

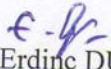
Hande GÜNGÖR

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mustafa BULUŞ

**Haziran 2009
DENİZLİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

İlköğretim Anabilim Dalı, Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı öğrencisi Hande GÜNGÖR tarafından Yrd. Doç. Dr. Mustafa BULUŞ yönetiminde hazırlanan “Ebeveyn Ve Öğretmen Mükemmeliyetçiliğinin 5-6 Yaş Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Algılanan Kaygı Düzeyini Öngörmedeki Rolü” başlıklı tez aşağıdaki jüri üyeleri tarafından 22.06.2009 tarihinde yapılan tez savunma sınavında başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Erdinç DURU

Jüri Başkanı

Yrd. Doç. Dr. Mustafa BULUŞ

Jüri Üyesi (Danışman)

Yrd. Doç. Dr. İzzet Baki KARAOĞLU

Jüri Üyesi

Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 14/08/2009 tarih ve ...14/08... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Doç. Dr. Bilal SÖĞÜT
Müdür

TEŞEKKÜR

Bu çalışmada ebeveyn ve öğretmen mükemmeliyetçiliğinin okul öncesine devam eden 5-6 yaş çocuklarının algılanan kaygı düzeylerini ön görmedeki rolleri incelenmektedir.

Bu çalışmanın şekillenip, sonuçlanmasında ve akademik olarak gelişmeye rehberlik eden öğretim üyesi, danışmanım Yrd. Doç. Dr. Mustafa BULUŞ'a teşekkür ederim.

Ayrıca verilerin analizi konusunda yardımlarını esirgemeyen, Doç. Dr. Erdiñ DURU ve Doç. Dr. Ramazan BAŞTÜRK'e., ölçeğimin çevirisini kontrol ederek, yapılandırılmasına katkı sağlayan, Yrd. Doç. Dr. Sevgi ÖZGÜNGÖR'e teşekkür ederim.

Araştırma süresince, endişelerimi ve kaygılarımı hiç durmadan anlattığım durumlarda bile beni dinleyen ve çalışmadan uzaklaştığım zamanlar beni çalışmaya motive eden okul arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Tezimi okuyup, fikirlerini samimiyetle ifade eden sevgili hocam ve arkadaşım Öğr. Gör. Dr. Özlem S. KÖRÜKÇÜ'ye teşekkür ederim.

Çalışmalarım sırasında, beni destekleyen, beni yalnız bırakmayıp yanımda olan aileme manevi desteklerinden dolayı teşekkür ederim.

Tezimin, ölçek çeviri aşamasından başlayarak, bütün çalışma sürecinde akademik katkılarını ve manevi desteğini esirgemeyen değerli hocam ve eşim Doç. Dr. Aşkın GÜNGÖR'e verdiği emek ve benim için harcadığı çok değerli olduğunu bildiğim zamanı için teşekkür ederim.

Kendisi ile oyun oynamamı istediğinde, çalışmalarım nedeniyle oynayamadığım durumlarda bile hoşgörülü olup bana gülümseyen “*tamam, çalış anne*” diyen kızım, Ece Eylül GÜNGÖR'e teşekkür ederim.

Bu çalışmayı, maddi olarak destekleyen Pamukkale Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeler Birimi'ne (BAP) destekler için teşekkür ederim (Proje No: 2008SOBE006).

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırılmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atfedildiğini beyan ederim.

İmza :
Öğrenci Adı Soyadı : Hande GÜNGÖR

ÖZET

EBEVEYN VE ÖĞRETMEN MÜKEMMELİYETÇİLİĞİNİN 5-6 YAŞ OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ ALGILANAN KAYGI DÜZEYİNİ ÖNGÖRMEDEKİ ROLÜ

Güngör, Hande
Yüksek Lisans Tezi, Okul Öncesi Eğitimi ABD
Tez Yöneticisi: Yrd. Doç. Dr. Mustafa BULUŞ

Haziran 2009, 119 Sayfa

Bu tezde, ebeveyn ve öğretmen mükemmeliyetçiliğinin, okul öncesine devam eden 5-6 yaş çocuklarının algılanan kaygı düzeylerini ön görmedeki rolleri incelenmektedir.

Veri toplamak amacıyla, Okul Öncesi Kaygı Ölçeği (Ebeveyn Formu), Okul Öncesi Kaygı Ölçeği (Öğretmen Formu), Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği ve araştırmacı tarafından oluşturulan öğretmen ve ailelere yönelik kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Araştırma, Denizli İl Merkezinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı anasınıflarına ve bağımsız anaokullarına devam etmekte olan 5 ve 6 yaşlarında 379 çocuğun ebeveynleri ve öğretmenleri ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırma verilerinin analizinde çoklu ve aşamalı regresyon, ANOVA, Tukey Post-Hoc Test ve korelasyon istatistik tekniklerinden yararlanılmıştır. Annelerin ve babaların tek başlarına sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçilik düzeylerinin ebeveynin algıladığı çocuk kaygısının anlamlı yordayıcısı olduğu görülmekle birlikte, kendilerine yönelik ve başkalarına yönelik mükemmeliyetçilik düzeylerinin kaygı üzerinde anlamlı yordayıcı olmadığı sonucu ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra öğretmenin algıladığı kaygı düzeyleri üzerinde öğretmen mükemmeliyetçilik düzeyinin anlamlı bir yordayıcı olmadığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kaygı, Mükemmeliyetçilik, Okul Öncesi Dönem Çocukları

ABSTRACT**THE ROLE OF PARENT AND TEACHER PERFECTIONISM ON
PREDICTING ANXIETY LEVEL OF 5 AND 6 YEAR OLD PRESCHOOL
CHILDREN**

Güngör, Hande

M. Sc. Thesis in Preschool Education

Supervisor: Assist.. Prof. Dr. Mustafa BULUŞ

June 2009, 119 Pages

This thesis analyses the roles of parent and teacher perfectionism on predicting anxiety levels of 5 and 6 year old preschool children.

The data collection was done through the use of Preschool Anxiety Scale (Parent Form), Preschool Anxiety Scale (Teacher Form), Multi-dimensional Perfectionism Scale and Personal Information Form (Parent and Teacher Form). The last form was developed by the researcher of the thesis. The study was carried out with parents and teachers of 379 preschool children in kindergartens (privately owned or run by the Ministry of Education) in the city of Denizli.

The data were analyzed using multiple and stepwise regressions, ANOVA; Tukey Post-Hoc Test and correlation statistics tests. The results indicated that the social-oriented perfectionism levels of mothers and fathers were valid estimators of parental observation of the children's anxiety level. On the other hand, it was found that self-oriented and other-oriented perfectionism levels of parents were not the valid estimators of parental observation of the children's anxiety level. In addition, it was determined that the teacher's perfectionism level was not significant on teacher's perception of the children's anxiety level.

Keywords: Anxiety, Perfectionism, Preschool Children

İÇİNDEKİLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ŞEKİLLER DİZİNİ	x
TABLolar DİZİNİ	xi
SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ	xiv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM PROBLEM DURUMU

1.1. PROBLEM DURUMU	4
1.2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE LİTERATÜR TARAMASI	6
1.2.1. Kaygı Tanımı ve Kaygı İle İlgili Kuramsal Açıklamalar	6
1.2.2. Çocuklarda Kaygı	12
1.2.2.1. Erken Dönem Çocukluk Gelişimi ve Kaygı	14
1.2.2.2. Çocuklarda Kaygıya Yol Açan Nedenler	15
1.2.3. Çocuklarda Kaygı Bozuklukları	18
1.2.3.1. Ayrılık Kaygısı Bozukluğu	19
1.2.3.2. Genel Kaygı Bozukluğu	20
1.2.3.3. Çekingenlik	20
1.2.3.4. Fobik Bozukluk	21
1.2.3.5. Travma Sonrası Stres Bozukluğu	22
1.2.3.6. Obsesif-Kompulsif Bozukluk	22
1.2.3.7. Panik Bozukluk	23
1.2.3.8. Medikal Durumlarla İlişkili Kaygı	24
1.2.4. Değişik Yaşlarda Kaygı Bozuklukları	24
1.2.5. Kaygılı Çocukların Kişisel Özellikleri	24
1.2.6. Kaygılı Çocukların Ebeveynlerinin Yapabilecekleri	26
1.2.7. Mükemmeliyetçilik	28
1.2.7.1. Mükemmeliyetçilik İle İlgili Kuramsal Açıklamalar	30
1.3. PROBLEM CÜMLESİ	34
1.4. ALT PROBLEMLER	34
1.5. DENENCELER	35
1.6. ARAŞTIRMANIN AMACI	37
1.7. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	38
1.8. VARSAYIMLAR	38
1.9. SINIRLILIKLAR	39
1.10. TANIMLAR	39

İKİNCİ BÖLÜM İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. KAYGI İLE İLGİLİ ÇALIŞMALAR	41
2.2. KAYGI VE MÜKEMMELİYETÇİLİK İLE İLGİLİ ÇALIŞMALAR	46

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	50
3.2. ARAŞTIRMANIN EVRENİ	50
3.3. ARAŞTIRMANIN ÖRNEKLEMİ	50
3.4. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	50
3.4.1. Okul Öncesi Çocuklarda Kaygı Ölçeği (Ebeveyn Formu)	51
3.4.1.1. Okul Öncesi Çocuklarda Kaygı Düzeyi Ölçeği Ebeveyn Formu'nun Türkçe' ye Uyarlama Çalışması.....	52
3.4.2. Okul Öncesi Çocuklarda Kaygı Ölçeği (Öğretmen Formu)	54
3.4.2.1 Okul Öncesi Çocuklarda Kaygı Düzeyi Ölçeği Öğretmen Formu'nun Türkçe' ye Uyarlama Çalışması.....	55
3.4.3. Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği.....	56
3.4.4. Kişisel Bilgi Formu (Aile)	57
3.4.5. Kişisel Bilgi Formu (Öğretmen)	57
3.5. VERİ TOPLAMA ARAÇLARININ UYGULANMASI.....	58
3.6. VERİLERİN ANALİZİ	58

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM BULGULAR-TARTIŞMA

4.1. EBEVEYNLERİN ALGISINA GÖRE ÇOCUKLARIN KAYGI DÜZEYİ	59
4.1.1. Ebeveynin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerinin Cinsiyet İle İlişkisi	59
4.1.2. Ebeveynlerin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerinin Yaş İle İlişkisi	60
4.1.3. Ebeveynlerin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerinin Kardeş Sayısı İle İlişkisi.....	61
4.1.4. Ebeveynin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerinin Anne Yaşı İle İlişkisi.....	62
4.1.6. Ebeveynin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerinin Annenin Eğitim Düzeyi İle İlişkisi	64
4.1.7. Ebeveynin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerinin Babanın Eğitim Düzeyi İle İlişkisi	65
4.1.8. Ebeveynin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerinin Annenin Çalışması İle İlişkisi.....	67
4.1.9. Ebeveynin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerinin Babanın Çalışması İle İlişkisi.....	68
4.1.10. Ebeveynin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerinin Annenin Mesleği İle İlişkisi.....	69
4.1.11. Ebeveynin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerinin Babanın Mesleği İle İlişkisi.....	70
4.1.12. Ebeveynin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerinin Ailenin Aylık Toplam Geliri İle İlişkisi.....	71
4.1.13. Ebeveynin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerinin Çocuğun Eğitim Aldığı Kurum İle İlişkisi	73
4.2. ÖĞRETMENİN ALGISINA GÖRE ÇOCUKLARIN KAYGI DÜZEYİ	73
4.2.1. Öğretmenin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerinin Cinsiyet İle İlişkisi.....	74

4.2.2. Öğretmenin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerinin Yaş İle İlişkisi	75
4.2.3. Öğretmenin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerinin Kardeş Sayısı İle İlişkisi	75
4.2.4. Öğretmenin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerinin Anne Yaşı İle İlişkisi	75
4.2.5. Öğretmenin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerinin Baba Yaşı İle İlişkisi	76
4.2.6. Öğretmenin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerinin Annenin Eğitim Düzeyi İle İlişkisi	77
4.2.7. Öğretmenin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerinin Babanın Eğitim Düzeyi İle İlişkisi	78
4.2.8. Öğretmenin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerinin Annenin Çalışması İle İlişkisi	79
4.2.9. Öğretmenin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerinin Babanın Çalışması İle İlişkisi	79
4.2.10. Öğretmenin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerinin Annenin Mesleği İle İlişkisi	80
4.2.11. Öğretmenin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerinin Babanın Mesleği İle İlişkisi	81
4.2.12. Öğretmenin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerinin Ailenin Aylık Toplam Geliri İle İlişkisi	82
4.2.13. Öğretmenin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerinin Çocuğun Eğitim Aldığı Kurum İle İlişkisi	82
4.3. EBEVEYNİN ALGISINA GÖRE ÇOCUKLARIN KAYGI DÜZEYLERİ İLE İLİŞKİLİ REGRESYON ANALİZ SONUÇLARI	83
4.4. ÖĞRETMENİN ALGISINA GÖRE ÇOCUKLARIN KAYGI DÜZEYLERİNİN REGRESYON ANALİZ SONUÇLARI	97

BEŞİNCİ BÖLÜM SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1 SONUÇLAR	100
5.2 ÖNERİLER	104
5.2.1 Uygulayıcılar İçin Öneriler	104
5.2.2 Araştırmacılar İçin Öneriler	105
KAYNAKLAR	106
EKLER	110
ÖZGEÇMİŞ	120

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.1. Kaygının Gelişimi.....	18
-----------------------------------	----

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1.1. Çocuklarda Yaygın korkular.....	13
Tablo 3.1. O.K.Ö.E.F' ye Ait Maddelerinin Ortalaması, Standart Sapması, Faktör Yükleri ve Madde Toplam Korelasyonları	53
Tablo 3.2. O.K.Ö.Ö.F' ye Ait Maddelerinin Ortalaması, Standart Sapması, Faktör Yükleri ve Madde Toplam Korelasyonları	55
Tablo 4.1. Ailenin Algıladığı Çocukların Kaygı Düzeylerinin Ortalaması ve Standart Sapması	59
Tablo 4.2. Cinsiyete Göre Çocuğun Kaygı Düzeyinin Ortalaması, Standart Sapması ve t Değeri.....	59
Tablo 4.3. Yaşa Göre Çocuğun Kaygı Düzeyinin Ortalaması, Standart Sapması ve t Değeri.....	60
Tablo 4.4. Ailenin algısına göre çocukların kaygı düzeyinin kardeş sayısı ile korelasyonu	61
Tablo 4.5. Annenin Yaşına Göre Çocuğun Kaygı Düzeyinin Ortalaması, Standart Sapması	62
Tablo 4.6. Annenin Yaşı İle Çocuğun Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Varyans Analiz Sonuçları	62
Tablo 4.7. Babanın Yaşına Göre Çocuğun Kaygı Düzeyinin Ortalaması, Standart Sapması	63
Tablo 4.8. Babanın Yaşı İle Çocuğun Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Varyans Analiz Sonuçları	63
Tablo 4.9. Annenin Eğitim Düzeyine Göre Çocuğun Kaygı Düzeyinin Ortalaması, Standart Sapması.....	64
Tablo 4.10. Annenin Eğitim Düzeyi İle Çocuğun Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Varyans Analiz Sonuçları.....	64
Tablo 4.11. Babanın Eğitim Düzeyine Göre Çocuğun Kaygı Düzeyinin Ortalaması, Standart Sapması	66
Tablo 4.12. Babanın Eğitim Düzeyi İle Çocuğun Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Varyans Analiz Sonuçları.....	66
Tablo 4.13. Annenin Çalışıyor Olup Olmamasına Göre Çocuğun Kaygı Düzeyinin Ortalaması, Standart Sapması ve t Değeri.....	67
Tablo 4.14. Babanın Çalışıyor Olup Olmamasına Göre Çocuğun Kaygı Düzeyinin Ortalaması, Standart Sapması ve t Değeri.....	68
Tablo 4.15. Annenin Mesleğine Göre Çocuğun Kaygı Düzeyinin Ortalaması, Standart Sapması	69
Tablo 4.16. Annenin Mesleği İle Çocuğun Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Varyans Analiz Sonuçları	69
Tablo 4.17. Babanın Mesleğine Göre Çocuğun Kaygı Düzeyinin Ortalaması, Standart Sapması	70
Tablo 4.18. Babanın Mesleği İle Çocuğun Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Varyans Analiz Sonuçları	70
Tablo 4.19. Ailenin Aylık Toplam Gelirine Göre Çocuğun Kaygı Düzeyinin Ortalaması ve Standart Sapması	71
Tablo 4.20. Ailenin Aylık Toplam Geliri İle Çocuğun Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Varyans Analiz Sonuçları.....	71
Tablo 4.21. Eğitim Alınan Kuruma Göre Çocuğun Kaygı Düzeyinin Ortalaması, Standart Sapması ve t Değeri	73
Tablo 4.22. Çocukların Aldıkları Toplam Puanın Ortalaması ve Standart Sapması	74

Tablo 4.23. Cinsiyete Göre Çocuğun Kaygı Düzeyinin Ortalaması, Standart Sapması ve t Değeri.....	75
Tablo 4.24. Yaşa Göre Çocuğun Kaygı Düzeyinin Ortalaması, Standart Sapması ve t Değeri.....	75
Tablo 4.25. Öğretmenin algısına göre çocukların kaygı düzeyinin kardeş sayısı ile korelasyonu	75
Tablo 4. 26. Annenin Yaşına Göre Çocuğun Kaygı Düzeyinin Ortalaması, Standart Sapması	76
Tablo 4.27. Annenin Yaşı İle Çocuğun Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Varyans Analiz Sonuçları	76
Tablo 4.28. Babanın Yaşına Göre Çocuğun Kaygı Düzeyinin Ortalaması, Standart Sapması	76
Tablo 4.29. Babanın Yaşı İle Çocuğun Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Varyans Analiz Sonuçları	77
Tablo 4.30. Annenin Eğitim Düzeyine Göre Çocuğun Kaygı Düzeyinin Ortalaması, Standart Sapması	77
Tablo 4.31. Annenin Eğitim Düzeyi İle Çocuğun Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Varyans Analiz Sonuçları.....	78
Tablo 4.32. Babanın Eğitim Düzeyine Göre Çocuğun Kaygı Düzeyinin Ortalaması, Standart Sapması	78
Tablo 4.33. Babanın Eğitim Düzeyi İle Çocuğun Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Varyans Analiz Sonuçları.....	78
Tablo 4.34. Annenin Çalışıyor Olup Olmamasına Göre Çocuğun Kaygı Düzeyinin Ortalaması, Standart Sapması ve t Değeri.....	79
Tablo 4.35. Babanın Çalışıyor Olup Olmamasına Göre Çocuğun Kaygı Düzeyinin Ortalaması, Standart Sapması ve t Değeri.....	79
Tablo 4.36. Annenin Mesleğine Göre Çocuğun Kaygı Düzeyinin Ortalaması, Standart Sapması	80
Tablo 4.37. Annenin Mesleği İle Çocuğun Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Varyans Analiz Sonuçları	80
Tablo 4.38. Babanın Mesleğine Göre Çocuğun Kaygı Düzeyinin Ortalaması, Standart Sapması	81
Tablo 4.39. Babanın Mesleği İle Çocuğun Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Varyans Analiz Sonuçları	81
Tablo 4.40. Ailenin Aylık Toplam Gelirine Göre Çocuğun Kaygı Düzeyinin Ortalaması ve Standart Sapması	82
Tablo 4.41. Ailenin Aylık Toplam Geliri İle Çocuğun Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Varyans Analiz Sonuçları.....	82
Tablo 4.42. Eğitim Alınan Kuruma Göre Çocuğun Kaygı Düzeyinin Ortalaması, Standart Sapması ve t Değeri	83
Tablo 4.43. Ebeveynin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerini Yordamada Anne Mükemmeliyetçilik Düzeyinin Rolü.....	84
Tablo 4.44. Ebeveynin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerini Yordamada Baba Mükemmeliyetçilik Düzeyinin Rolü.....	85
Tablo 4.45. Ebeveynin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerini Yordamada Anne ve Baba Mükemmeliyetçilik Düzeylerinin Rolü.....	86
Tablo 4.46. Ebeveynin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerini Yordamada Anne Mükemmeliyetçilik Düzeyi ve Anne Demografik Özelliklerinin Rolü.....	86
Tablo 4.47. Ebeveynin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerini Yordamada Baba Mükemmeliyetçilik Düzeyi ve Baba Demografik Özelliklerinin Rolü	87

Tablo 4.48. Çocukların Ebeveynin Algıladığı Kaygı Düzeylerini Yordamada Anne, Baba Demografik Özellikleri ve Anne, Baba Mükemmeliyetçilik Düzeylerinin Rolü	88
Tablo 4.49. Ebeveynin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerini Yordamada Çocuğun Demografik Özellikleri İle Anne Mükemmeliyetçilik Düzeyinin Rolü	89
Tablo 4.50. Ebeveynin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerini Yordamada Çocuğun Demografik Özellikleri İle Baba Mükemmeliyetçilik Düzeyinin Rolü	90
Tablo 4.51. Ebeveynin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerini Yordamada Çocuğun Demografik Özellikleri ile Anne-Baba Mükemmeliyetçilik Düzeylerinin Rolü	90
Tablo 4.52. Ebeveynin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerini Yordamada Çocuğun Demografik Özellikleri, Anne Demografik Özellikleri ve Anne Mükemmeliyetçilik Düzeyinin Rolü.....	90
Tablo 4.53. Çocukların Ebeveynin Algıladığı Kaygı Düzeylerini Yordamada Çocuğun Demografik Özellikleri, Baba Demografik Özellikleri ve Baba Mükemmeliyetçilik Düzeyinin Rolü	92
Tablo 4.54. Ebeveynin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerini Yordamada Çocuğun Demografik Özellikleri, Anne, Baba Demografik Özellikleri ve Anne-Baba Mükemmeliyetçilik Düzeylerinin Rolü	93
Tablo 4.55. Anne-Baba ve Öğretmen Mükemmeliyetçilik Düzeylerinin Betimsel İstatistiksel Değerleri	95
Tablo 4.56. Ebeveyn algısına göre çocukların kaygı düzeylerinin anne-baba ve öğretmen mükemmeliyetçilik düzeyleri ile ilişkisi.....	95
Tablo 4.57. Ebeveynin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerini Yordamada Öğretmen, Anne ve Baba Mükemmeliyetçilik Düzeylerinin Rolü.....	96
Tablo 4.58. Ebeveynin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerini Yordamada, Çocuğun Demografik Özellikleri, Anne-Baba Demografik Özellikleri ve Anne-Baba Mükemmeliyetçilik Düzeylerinin Rolü	97
Tablo 4.59. Öğretmenin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerini Yordamada Öğretmen Mükemmeliyetçilik Düzeyinin Rolü.....	98
Tablo 4.60. Öğretmenin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerini Yordamada Öğretmen Mükemmeliyetçilik Düzeyi ve Öğretmen Demografik Özelliklerinin Rolü	98

SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ

A.B.Y.M.	Annelerin Başkalarına Yönelik Mükemmeliyetçiliği
A.K.Y.M.	Annelerin Kendine Yönelik Mükemmeliyetçiliği
A.S.Y.M.	Annelerin Sosyal Düzene Yönelik Mükemmeliyetçiliği
B.B.Y.M.	Babaların Başkalarına Yönelik Mükemmeliyetçiliği
B.K.Y.M.	Babaların Kendine Yönelik Mükemmeliyetçiliği
B.S.Y.M.	Babaların Sosyal Düzene Yönelik Mükemmeliyetçiliği
Ç.B.M.Ö	Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği
E.K	Ebeveynin Algıladığı Çocuk Kaygı Düzeyi
O.Ö.K.E.F	Okul Öncesi Çocuklarda Kaygı Düzeyi Ölçeği Ebeveyn Formu
O.Ö.K.Ö.F	Okul Öncesi Çocuklarda Kaygı Düzeyi Ölçeği Öğretmen Formu
Ö.B.Y.M.	Öğretmenlerin Başkalarına Yönelik Mükemmeliyetçiliği
Ö.K	Öğretmenin Algıladığı Çocuk Kaygı Düzeyi
Ö.K.Y.M.	Öğretmenlerin Kendine Yönelik Mükemmeliyetçiliği
Ö.S.Y.M.	Öğretmenlerin Sosyal Düzene Yönelik Mükemmeliyetçiliği

GİRİŞ

Kaygı çok değişik nedenlerden kaynaklanabilen ve birey tarafından tam olarak anlaşılabilen tehdit ya da tehlike beklentisiyle ortaya çıkan, sıkıntı, gerginlik ve huzursuzluk duygusudur (Craske, vd. 2000). Bireyde, tehdit ve tehlike beklentisi bir problem durumu karşısında ortaya çıkmaktadır. Kaygılı kişiler bu problem durumunu tanımlamakta çok başarılıdırlar. Fakat problem durumunun çözümü için karar vermek onlar için oldukça zor, hatta bazen imkânsızdır (Tallis, 2003). Çünkü kaygılı kişiler, problemin çözümü için kullanacakları seçeneğin, kendilerini tam olarak sonuca ulaştırmasını beklerler. Bu durum, bireyin karşılaştıkları problemleri daha da büyütmesine neden olur (Tallis, 2003).

Her birey günlük yaşantısı içerisinde birçok problem durumu ile karşılaşmaktadır ve problemlerin zorluğuna göre de kaygı yaşayabilmektedir. Bu durum tamamen normaldir. Fakat kaygı, bireyin yaşam kalitesini düşürmeye başladığında, karşımıza sorun olarak çıkabilmektedir. Böyle bir durumda bireyin duygusal rahatlığı ve hedeflerine ulaşması engellenmiş olur. Bireyin günlük işlevlerini etkiler ve diğer psikiyatrik bozuklukların ortaya çıkma olasılığını artırır. Bu nedendir ki kaygı, ruhsal bozukluklar arasında önemli bir kavram olarak ele alınır (Öztürk, 1994).

Literatür incelendiğinde kaygı ile ilgili çalışmaların büyük çoğunluğunun yetişkinlere yönelik olduğu, çocuklarla ilgili kaygı çalışmalarının çok sınırlı olduğu görülmektedir. Ayrıca, çocukların yetişkinlerle aynı türden kaygılara sahip olduğu inanişini savunan araştırmacıların yanı sıra, kaygı probleminin çocuklarda ve yetişkinlerde farklı farklı değerlendirilmesinin gerektiğini savunan araştırmacılar da bulunmaktadır.

Çocukların kaygısına yönelik yapılan çalışmalarda, kaygıya neden olan birçok faktör üzerinde durulmuştur. Örneğin, Essakow vd. (2005) 3-4 yaş toplam 104 çocuk ve çocukların anneleriyle yaptıkları çalışmada risk grubunda yer alan okul öncesi dönem çocuklarında güvensiz bağlanma, davranışsal tutukluk ve kaygı arasında ilişkiyi araştırmışlardır. Van Gastel vd. (2009), kaygı bozukluklarının ailede kazanılarak arttığı tezini incelemiştir. Çocuğun yetiştirilme tarzı ile çocuğun kaygı bozuklukları arasındaki ilişki üzerinde durulmuştur. Mindell ve Barrett (2002), çocukların gece kâbusları ile kaygı düzeyleri arasında bir ilişkinin varlığını araştırmışlardır. Bishop vd.

(2003), 3 ve 5 yaş dönem çocukların ebeveynleri ve öğretmenleri tarafından verilen davranışsal çekingenlikleri ile ilgili bildirimlerin geçerliliğini ve güvenilirliğini incelemişlerdir. Bu çalışmalar incelendiğinde çocukta kaygıya neden olarak göze çarpan anne-baba tutumları, başka bir ifade ile çocuğu bakan kişinin yetiştirme şeklidir. Tallis (2003)'e göre, çocuğun bakımını üstlenen kişinin çocuktan beklentisinin yüksek olması ve bu beklentilerinin karşılanamaması sonucu çocuğa ceza vb. yaptırımların uygulanması çocuğun kaygılı bir kişilik geliştirmesine neden olabilmektedir. Bireylerin kendisi ve başkaları için olması gerekenden yüksek beklentiler içerisinde olması mükemmeliyetçilik kavramı ile ilişkilidir (Hewitt ve Flett, 1991).

Günümüzde mükemmeliyetçilik kavramı pek çok araştırmacı tarafından incelenmektedir. Araştırmacılar arasında Hewitt ve Flett (1991) mükemmeliyetçiliği üç boyut altında incelemişlerdir. Bu boyutlar, kendine yönelik, başkalarına yönelik ve sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçiliktir (Selışık, 2003). Kendine yönelik mükemmeliyetçilik, bireyin kendisi için gerçekçi olmayan standartlar koyması, kendini aşırı eleştirel bir biçimde değerlendirmesi ve mükemmeli elde etme ve hata yapmaktan kaçınma için yüksek bir motivasyona sahip olması olarak açıklanmaktadır. Başkalarına yönelik mükemmeliyetçilik de aynı boyutları içermektedir; aradaki tek fark, bireyin koyduğu bu güç standartlara çevresinin uymasını beklemesidir. Sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçilik ise, bireyin, başkalarının kendisiyle ilgili gerçekçi olmayan beklentilerinin olduğunu ve kendisini aşırı ölçüde eleştirdiklerini düşündüğü boyuttur. Burada en önemli rolü bireyin algıları oynamaktadır; çünkü birey, çevresindeki kişilerin kendisinden kusursuz davranışlar beklediklerini algılamaktadır (Hewitt ve Flett, 2002).

Mükemmeliyetçiliğin bu boyutları pek çok psikolojik sorunla ele alınmıştır. Çalışmalar, sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçiliğin, depresyon ve kaygı, alkol bağımlılığı ve çeşitli kişilik bozuklukları ile olumlu yönde ilişkili olduğunu göstermektedir (Hewitt ve Flett, 1991). Kendine yönelik mükemmeliyetçilik ise, yine hem depresyon hem de ümitsizlik ile olumlu yönde ilişkili bulunmuştur (Hewitt ve Flett, 1991). Başkalarına yönelik mükemmeliyetçilik, diğer boyutlara göre mükemmeliyetçiliğin psikolojik semptomlarla en az ilişkili olan boyutu olarak görülmüştür (Selışık, 2003). Saboonchi ve Lundh (1997), mükemmeliyetçilik ile kaygı ve bilinçlilik arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çalışmanın sonuçlarına dayanarak,

kaygının tamamı olmasa da birçok boyutunun mükemmeliyetçilikle ilişkili olduğunu belirtmişlerdir.

Bu araştırmada, okul öncesi eğitime devam eden çocukların ebeveyn ve öğretmen mükemmeliyetçilik düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır. Okul öncesi dönem, bireyin tüm alanlardaki gelişiminin hızlı, çevresel uyarıcılara açık olduğu, kişiliklerinin şekillenmeye başladığı kritik bir dönemdir. Bu dönemde, çocuğun birçok alandaki gelişimini etkileyen faktörlerin başında, ebeveyn ve öğretmenlerinin çocuğa karşı sergiledikleri tutumlar ve çocuklarla kurdukları iletişim niteliği gelmektedir. Bu bağlamda, anne-babaların ve okullarda öğretmenlerin mükemmeliyetçilik düzeylerinin, çocukların kaygısı üzerinde etkili olabileceği beklenebilir.

Bu beklentiden hareketle, bu çalışmada, okul öncesi eğitime devam eden çocukların kaygı düzeyleri belirlenerek, anne-baba ve öğretmen mükemmeliyetçiliğinin çocukların kaygısını yordamadaki rolü araştırılmıştır. Ayrıca araştırmada, çocuk ve ebeveyne ait demografik değişkenlerin, çocukların kaygısı ile ilişkisi belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın birinci bölümünde, ele alınan soruna temel oluşturan kaygı ve mükemmeliyetçilik kavramlarına ilişkin temel bilgilere, ardından sırasıyla problem cümlesi, alt problemler, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, sayıltılar, sınırlılıklar ve araştırmada kullanılan temel kavramların tanımlamalarına yer verilmiştir.

Araştırmanın ikinci bölümünde, ilgili literatüre yer verilerek tezde ele alınan çalışmanın literatüre yapacağı katkı belirginleştirilmeye çalışılmıştır.

Üçüncü bölümde araştırmanın yöntemi, evren, örneklem, veri toplama yöntemi, veri toplama araçları ve veri toplama araçlarının uygulanmasına ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Araştırmanın dördüncü bölümünde ise araştırma sonucu ulaşılan bulgular ve yorumlarına yer verilmektedir. En son bölümde, ulaşılan sonuçlar, uygulayıcılara ve araştırmacılara yönelik öneriler yer almaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM PROBLEM

1.1.PROBLEM DURUMU

Foxman (2004), kaygı kavramını, genelde çok değişik nedenlerden kaynaklanabilen ve birey tarafından açık ve net bir gerekçe ile açıklanamayan korku ve endişe hissi olarak tanımlamaktadır. Bireyler yaşamlarının değişik dönemlerinde, farklı türden ve farklı düzeylerde kaygı yaşayabilir. Önemli olan hissedilen kaygının şiddeti ve devamlılığıdır. Sürekli olarak, aşırı hissedilen kaygı bireylerde kaygı bozukluklarına neden olabilir (WEB_2).

Kaygı durumunda, çocuklarda da, yetişkinlerde görülene benzer belirtiler görülmektedir. Fakat kaygının niteliği açısından çocuklar ve yetişkinler arasında farklılıklar olabilmektedir. Literatürde var olan sınırlı sayıda çalışmada, çocukların kaygı problemlerinin de yetişkinlerde olduğu gibi alt boyutlarına ayrıştırılıp ele alınabileceği sorgulanmıştır. Özellikle ilköğretim dönem çocuklarından daha ileriki yaşta olanlarında kaygının alt boyutlara ayrıştırılması mümkün olmakla birlikte (Spence, 1997; Muris vd., 1999), daha küçük yaşta çocuklarda kaygının alt boyutlarının (Genel kaygı, sosyal fobi, ayrılık kaygısı, fiziksel yaralanma korkuları ve obsesif-kompulsif bozuklukları) daha az belirgin olduğu tespit edilmiştir (Spence, 1997). Bununla birlikte, bütün çocukların doğumdan itibaren kaygı yaşadıkları herkes tarafından bilinen, tespit edilebilen ve gözlemlenebilen bir durumdur ancak kaygının nedenleri, gelişimi, tedavisi ve teşhisine yönelik geniş katılımlı çalışma sayısı oldukça azdır. Literatürdeki bulgularda, birinci sınıftaki çocuklar arasında kaygı düzeyi en çok olan ve sınıfın başarı sıralamasına göre ilk üçte birlik diliminde yer alan çocukların beşinci sınıfa geldiklerinde sınıfın başarı sıralamasında en alttaki üçlük dilimde yer almalarının diğer çocuklara kıyasla on kat daha fazla olduğu belirtilmektedir (Spence vd., 2001). Bu durum, küçük yaşlarda yaşanan yüksek kaygının, bireyleri ileriki yaşlarda da etkilediğine yönelik bir bulgu olarak düşünülebilir. Bu ve benzeri bilgiler, kaygı problemlerinin en erken zamanda giderilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Kaygıya neden olan birçok faktör bulunmaktadır. Bu faktörleri üç başlık altında toplamak mümkündür. Kişilik, biyolojik duyarlılık ve stres olarak nitelendirilen bu

faktörler kaygının bileşenleri olarak da adlandırılır ve bireyin kaygı yaşamasına neden olurlar (Foxman, 2004).

Biyolojik duyarlılık, bireyin doğuştan itibaren bazı durumlara aşırı hassas olması ile açıklanabilir. Çocukların kendilerine özgü kişilikleri yaşadıkları çevre ve erken çocukluk dönemindeki yaşantılara göre şekillenir. Çocuğun yaşantıları ve biyolojik karakteristikler bir araya geldiğinde “çocuğun kaygı kişiliği profili” ortaya çıkmaktadır (Foxman, 2004).

Kişilik gelişiminin temellerinin atıldığı erken çocukluk döneminde çocuk için çevre, aile ve okul ile ilişkilendirilmektedir. Bu dönemde evde anne-babanın, okulda ise öğretmenlerin çocuğa yaklaşımı ve yaşanan olumsuz yaşantılar kaygılı kişilik gelişimi ile yakından ilişkilidir (Layne vd., 2006). Bu bağlamda, ebeveyn ve öğretmenlerin mükemmeliyetçi kişiliğe sahip olmalarının, çocuğa yaklaşımlarını etkileyeceği ve çocukların kaygı yaşamalarına neden olabileceği düşünülebilir.

Mükemmeliyetçilik pek çok araştırmacı tarafından farklı şekillerde tanımlanmıştır. Burns'e göre mükemmeliyetçilik, “standartları ulaşılabilir sınırların ve sebeplerin ötesinde” ve “dürtüsel olarak imkânsız hedeflere ulaşmak için aralıksız uğraşan ve kendi değerini üretkenlik ve başarıya göre ölçen kişilik yapısı” olarak tanımlanmaktadır (Erol, 2009). Erol (2009) mükemmeliyetçiliği, kişinin kendi ve başkaları için yüksek standartlar belirleme eylemi olarak nitelendirir. Bu tanımlardan yola çıkarak mükemmeliyetçiliği, kişilerin kendisi ve yakınları için oldukça yüksek standartlar ve beklenti içinde olması, ayrıca diğer insanların onlara yönelik bitmek bilmeyen beklentileri ve olumsuz eleştirileri olduğunu düşünerek onaylanma ihtiyacı duymalarıdır şeklinde tanımlamak da mümkündür.

Mükemmeliyetçi olan anne-babaları ve öğretmenleri tarafından başarı konusunda sürekli baskı gören veya bu amaçla ödüllendirilen çocuklar strese maruz kalırlar ve kaygı bozukluklarına açık hale gelebilirler. Böylece, bu durumdaki çocukların daha sonraları kaygı ile ilişkili kişilik özelliklerine sahip olma eğilimleri artar(Foxman, 2004).

Çocukları için her şeyin en iyisini isteyen aileler, onlara birçok avantaj sunabilirler. Okulda ya da diğer ilgi alanlarında başarılı olmalarını sağlayacak çok

çeşitli alternatif yollar belirleyebilirler, ortamlar hazırlayabilirler. Ancak bu iyi niyetli yaklaşımlar ve çabalar bazen istenilir olmayan sonuçlara ve çocuğun kaygı geliştirmesine neden olabilir. Çocuğun başarılarına verilen aşırı olumlu tepkiler veya sevgi gösterileri bile kaygı yaratabilir(Foxman, 2004). Bu çocuğun akademik başarı ile ilişkili stres yaşamasına neden olur. Günümüzde okulların ve ailelerin akademik başarıya verdikleri önem, çocukların kendileri ve ailesi ile geçirmeleri gereken hafta sonlarında bile özel dersler, diğer çocuklar ile kıyaslama ve aileler arası rekabet düşünüldüğünde söz konusu kaygı düzeyi anlaşılabilir.

Başkalarına karşı mükemmel bir performans gösterme baskısıyla yaşayan çocuklar için anne babalar dıştan gelen bir baskı unsuru oluşturabilirler. Sosyal kaygı yaşayan ve utangaç olan bireylerin çoğu, anne babalarının kendileriyle ilgili büyük beklentilere sahip olduklarını belirtmişlerdir (Frost vd., 1990)

Erken çocukluk yıllarında çocuklar için önemli kişiler olan anne, baba ve öğretmenlerin, çocuktan yüksek düzeyde beklenti içerisinde olmaları mükemmeliyetçilik ile ilişkilendirilir ise, anne, baba ve öğretmenlerin mükemmeliyetçilik düzeylerinin çocukların kaygı gelişimini etkileyebileceği söylenebilir. Erken çocukluk döneminde yaşanan yüksek kaygı, çocuğun kaygılı kişilik geliştirmesine ve kaygı bozukluklarına sahip olmasına neden olabilir. Bu noktadan hareketle, bu çalışmada, ebeveyn ve öğretmen mükemmeliyetçilik düzeyinin, 5-6 yaş okul öncesi dönem çocuklarının algılanan kaygı düzeyini yordamadaki rolü temel araştırma problemi olarak ele alınmıştır. Çalışmada ayrıca, çocukların algılanan kaygı düzeylerinin kendileri ve ailesi ile ilgili demografik değişkenler ile ilişkisi de incelenmiştir.

1.2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE LİTERATÜR TARAMASI

Bu bölümde tezde ele alınan kaygı ve mükemmeliyetçilik ile ilgili kuramsal bilgilere yer verilmiştir.

1.2.1. Kaygı Tanımı ve Kaygı İle İlgili Kuramsal Açıklamalar

Kaygı kavramı 1940'lı yılların sonunda çalışılmaya başlanmıştır. Ancak 1960'lı yıllara kadar, bu kavramın tanımı hakkında bir fikir birliğine ulaşılamamıştır. Bazı

araştırmacılar kaygıyı bir kişilik özelliği olarak tanımlarken, bazıları geçici bir durum olarak kabul etmekteydiler (Sekmenli, 2000).

Kaygı, bilişsel, somatik, duygusal ve davranış bileşenleriyle tanımlanan psikolojik bir durumdur (Seligman vd., 2001). Bu bileşenler bir araya gelerek huzursuzluk, korku ve endişe ile ilişkili hoş olmayan bir duygu yaratır. Kaygı aslında strese verilen normal bir tepkidir (WEB_1).

Kaygı, genelde açık ve net bir gerekçe olmadan hissedilen korku, dehşet, endişe hissidir (WEB_2). Korku kaygıdan kolayca ayrıştırılabilir çünkü korkunun gerçek bir tehlike gibi açık bir nedeni vardır. Kaygı ise kişi tarafından kolayca belirlenemeyen bazı içsel duyguların çelişkilere verilen tepkinin sonucu açığa çıkar. Bazı kaygılar, günlük yaşamın bir parçası olarak karşımıza çıkar ve bu normal karşılanır. Ancak günlük strese verilen tepki şeklinde açıklanamayan, devam eden, güçlü, kronik veya tekrar eden kaygılar ise duygusal bozukluğun bir belirtisidir. Bu tür kaygı bir nesne veya bir durumdan kaynaklanırsa bu fobi olarak bilinir. Herhangi somut bir nedene dayanmayan kaygı ise “genel kaygı” olarak bilinir (WEB_2).

Kaygı bozukluğu, kaygının yeterince iyi yönetilemediği durumda ortaya çıkar. Bu durumda bir nesneye veya duruma bağlı olmadan kaygının uzun dönemli korunumu söz konusudur. Bu gerginlik, uykusuzluk, aşırı öfke, çabuk parlama, kalp çarpıntısı, ölüm veya delirme korkusu şeklinde açığa vurulur. Bu tür bir durumla sürekli mücadele kişinin yorulmasına bitkin düşmesine neden olur. Çoğunlukla kaygı, daha akut biçimde, bulantı, ishal, sık idrara çıkma, boğulma hissi, büyümüş göz bebekleri veya hızlı soluma şeklinde psikolojik bulgular da verir. Diğer kaygı bozuklukları, panik atak, kapalı alan korkusu, stres, travmatik sonrası bozukluk, obsesif-kompulsif bozukluk ve genel kaygıdır (WEB_2).

Kaygı kavramı, birçok psikodinamik kuramcılarının çalışmalarında önemli rol oynamaktadır (Burger, 2006). Aşağıda bazı psikodinamik kuramların kaygı ile ilgili açıklamaları belirtilmektedir.

Psikoanalitik yaklaşım

Bu yaklaşıma göre kaygı, ego, id ve süper ego alanları arasındaki bir çatışmayı ifade eder şeklinde tanımlanmaktadır (Gençtan, 1993).

Kaygının birçok nedeni bulunmaktadır. Sigmund Freud kaygıyı bir kişinin, yaşanması çok zor veya çok korkutucu tecrübelerini, duygularını veya tepkilerini bastırması sonucu ortaya çıkan içsel duygusal çatışmaların bulgusal bir ifadesi olarak görür. Kaygı bir kişinin egosuna veya öz güvenine yönelik tehditlerden de açığa çıkabilir (akt: Gençtan, 1993).

Freud, egonun görevinin oldukça zor olduğunu belirtmektedir. Çünkü ego, hem idin arzularını yerine getirmekle, hem de dış dünyanın nesnel gerçekliği ile başa çıkmakla yükümlüdür. Bunları yaparken de süper egonun katı kısıtlamalarını dikkate almak zorundadır. Bunlar aynı zamanda, egonun görevini yerine getirirken karşılaştığı üç tehdit kaynağıdır. Ego bu tip tehditlere karşı kaygı ile tepki verir. Bu ise yoğun sınırlılığa benzeyen ve oldukça rahatsızlık verici bir duygudur. Kaygı, kişiyi uygun davranışa hazırlayan ön-koruyucu bir işlevi yerine getirirse de, çok kısıtlı miktarı normal ve arzu edilir düzeydedir (Ewin, 2003; akt: İnanç ve Yerlikaya, 2008).

Kaygı, egonun tehlikeden kaçış yollarının bir anlatımı olmasından dolayı, yukarıda belirtilen üç tehdiye karşı üç tip kaygı gelişir. Bunlar, gerçekçi kaygı, nevrotik kaygı ve ahlaki kaygıdır (İnanç ve Yerlikaya, 2008).

Gerçekçi kaygı, bireyin gerçek dünyada algıladığı tehdiye verilen bir tepkidir. Gerçekçi kaygıda kişi, duygusal tepki vermesine neden olan tehlikeli durumun farkındadır (Burger, 2006). Nevrotik kaygı, alt-benlik dürtülerinin tehlikeli bir şekilde bilinç düzeyine çıkmak üzere olduğu zaman yaşanır. Bu tip kaygı benliğin savunma mekanizmalarını kullanmasına neden olmaktadır. Ahlaki kaygı ise, alt-benlik dürtülerinin, üst-benliğin sıkı ahlaki kurallarına karşı geldiği zaman ortaya çıkmaktadır. Bunun sonucunda insan suçluluk duygusu duyar (Burger, 2006). Freud bilinçli düşünceler ile çok fazla ilgilenmediğinden dolayı ağırlıklı olarak nevrotik ve ahlaki kaygı üzerinde durmuştur (Burger, 2006; Altıntaş ve Gültekin, 2005).

Analitik psikoloji

Analitik psikolojinin savunucularından Jung, kaygıyı, insan bilincinin, kolektif bilinçaltından gelen ve mantıkdışı olan korku, baskı ve semboller tarafından saldırıya uğraması olarak tanımlamaktadır. Ona göre, atalarımızın korkuları henüz ortadan

kalkmamıştır. Çünkü modern çağa rağmen insanoğlu, güvenliğinin tehdit edilmesi, açlık ve susuzluk gibi temel korkulardan kurtulamamıştır (akt: Yanbastı, 1996).

Bireysel psikoloji

Bu yaklaşımın savunucusu Adler, kaygıyı, aşağılık ve üstünlük kompleksi içinde ele almıştır. Ona göre aşağılık duyguları çocuklukta başlamaktadır. Çocuklar, oldukça çaresiz ve zayıf olduğu ve hayatta kalmak için çevresindeki yetişkinlere ihtiyaç duyduğu uzun bir bağımlılık dönemi yaşamaktadır. Bu deneyime sahip olan çocuk, kendisini, çevresindeki daha büyük, daha güçlü yetişkinlerle karşılaştığında, aşağılık duygularının gelişmesine neden olmaktadır. Ayrıca, bu erken yetersizlik duyguları, yaşam boyu sürecek olan, çevre karşısında üstünlük kazanma ve mükemmelleşme çabasının da başlangıcını oluşturmaktadır. Bu durum, bireyde kaygıya neden olmaktadır ve insanın varoluşunda mevcuttur (akt: İnanç ve Yerlikaya, 2008).

Bütüncül yaklaşım

Kaygı kavramına önemli katkı sağlayan araştırmacılardan birisi de bütüncül yaklaşımın savunucusu Karen Horney'dir. Horney çalışmalarında, korku ile kaygıyı sık sık eş anlamlı kullanarak, iki kavram arasındaki yakınlığı belirtmiştir (Geçtan, 1984). Fakat aynı zamanda iki kavram arasındaki ayrımın üzerinde de durmuştur. Ona göre, korku, gerçek bir tehlike karşısında duyulan duygudur. Temel kaygı ise, tehlike olarak algılanan bir duruma karşı hissedilen duygudur. Horney'e göre temel kaygı, çocukluk yıllarında bireyin çevresi tarafından kabul görmemiş olmasından kaynaklanır. Çocuk sadece ceza ve terk edilmekten korkmaz, ayrıca çevresini de gelişimine karşı düşmanca duygular besleyen bir ortam olarak algılar (Yanbastı, 1996).

Freud, doyumsuzluğun kaygı yarattığını savunurken, Horney kabul görmemenin kaygı yarattığına inanır. Ona göre, kaygı bireyin çevresi ile ilişkilerinden kaynaklanır. Kısacası, Horney'e göre korku ve kaygı yaşam tecrübelerinden kaynaklanan, olumsuz ilişkiler sonucu gelişen temel duygulardır. Ayrıca korku ve kaygı sevginin karşıtıdır (Yanbastı, 1996; Geçtan, 1984).

Bütüncül yaklaşımda kaygının iki özelliği üzerinde durulur. Bunlardan birincisi kaygının, varsayılan tehlikenin olması durumunda ortaya çıkmasının mantıklı olduğudur. Kaygının yoğunluk oranının, içinde bulunan durumun kişi için taşıdığı

önemle doğru orantılı olduğu kabul edilir. Kişi, bu duyguyu yaratan nedenlerin ve kaygının yaşamındaki öneminin pek farkında değildir. Oysa nevrotik insanların çoğu kaygılarının farkındadır (Yanbastı, 1996; Geçtan, 1984). Bu kaygı türünün belirtileri bir kişiden diğerine oldukça değişir ve kaygı yaygın olabilir ya da nöbetler halinde görülebilir (Yanbastı, 1996).

Kaygının diğer bir özelliği de, mantıkdışı olmasıdır. Mantık dışı etmenlerin etkisi altına girmek bazı insanlar için oldukça güç bir durumdur. Ayrıca mantıklı düşünceye ve davranışa önem veren toplumlarda mantık dışı tepkiler onaylanmaz ve aşağılanır. Bunun sonucunda insan mantıksız bir biçimde korkularının ve savunmaya yönelik davranışlarının kusursuz olduğuna inanmaya çalışır. Kendisinde bozukluk olduğunu kesinlikle reddeder (Yanbastı, 1996; Geçtan, 1984).

Horney, kaygı sorunun anlaşılması için hangi doğrultuda hareket edilmesi gerektiği konusunda Freud'a katılır (akt: Yanbastı, 1996). Ancak Freud'dan ayrıldığı bazı noktalar bulunmaktadır. Horney, kaygının içgüdüsel niteliğini ve cinsel tepkilerin kaygı üzerinde fazla önem taşımadığına inanır. Diğer bir farklılık ise, Freud'un yetişkin insan kaygısının çocukluk kaygısının yinelenmesi olduğu görüşüdür. Horney, çocukluk yıllarının kaygılarının sonraki kaygı hissine bir temel olduğunu kabul etmekle birlikte, kaygının tümüyle çocukluk yıllarına ait bir tepki olduğu görüşünde değildir (akt: Geçtan, 1984).

Kişiler arası ilişkiler kuramı

Bu kurama göre kaygı, insanın güvenliğini sarsan gerçek ya da imgesel bir tehdide karşı yaşanan duygudur (Yanbastı, 1996). Bu kuramın temsilcisi Sullivan'a göre kaygı endişeli olma, suçluluk, utanç, korku, kişisel değersizlik gibi acı verici duyguları ifade etmektedir (akt: İnanç ve Yerlikaya, 2008).

Sullivan'e göre, kaygının nedenleri aşağıdaki şekilde belirtilmektedir (akt: Yanbastı, 1996):

- Kişinin yetişmesinde etkili olan ilişkilerin niteliğinin yetersizliği bireyde kaygı gelişimine neden olabilmektedir.
- Bulaşıcı olarak nitelendirilen kaygı, anneden çocuğa "empati" yoluyla geçer. Annenin bakışları, ses tonu ve genel olarak çocuğa yaklaşımı bu geçişi

gerçekleştirir. Anneden geçen kaygı sonucu çocuk yakın çevresindeki diğer insanlara karşı da kaygı geliştirir.

- Eğitimde kullanılan ceza yöntemleri ve anne-babalarının itici davranışları da çocukta korku ve kaygı geliştirir.
- Tutarsızlık kaygı yaratır. Birbirine karşıt düşen istekler ve öğütler çocuğu şaşırır. Bu durum kaygıya neden olabilir.
- Çocuğun ilk toplumsallaşma deneyimleri de kaygı yaratır. Özellikle bu deneyimlerdeki başarısızlıklar kaygıya çok daha fazla neden olur.

Kaygı kavramı psikodinamik kuramcılarının yanı sıra diğer kişilik kuramcılar tarafından da açıklanmaya çalışılmıştır. Örneğin, Varoluşçu yaklaşımın temsilcilerinden Rolla May, kaygının iki farklı rolde bulunacağını ifade etmektedir. Olumlu rolüyle kaygı, insanın kendisini ürküten durumlarla yüzleşmeyi göze alarak, çeşitli yaşama imkânlarını açmasını sağlar. Acı ve umutsuzluk veren rolüyle kaygı, bu imkânlardan kaçınıp dar bir çerçeve içinde sınırlanmaya ve birtakım kuralların tutsağı olarak yaşamaya neden olur (akt: Sekmenli, 2000).

Varoluşçu akımın Kierkegaard, Biswanger ve Jasper gibi diğer temsilcilerine göre ise kaygı, insanın seçim özgürlüğü içerisinde oluşundan kaynaklanır. Bu özgürlük kişiyi kendine ve yaşama karşı sorumlu yapar. Bu sorumluluk ise kişide kaygıya neden olur (akt: Kozacıoğlu vd., 1995).

Rogers'a göre kaygı, algılanan benlik ile, gerçek yaşantı arasındaki çelişki durumunda ortaya çıkar (akt: Özoğlu, 1997).

Öğrenme teorisinde kaygı kavramı, öğrenilmiş bir tepki olarak tanımlanır. Öğrenmeyi sağlayan bağlantıların ortadan kalkması durumunda bu tepki de yok olabilir (Sekmenli, 2000).

Kaygı kavramı ile ilgili yaklaşımlar değerlendirildiğinde, kaygının birey için tehdit içeren hoş olmayan duygu olarak tanımlandığı görülmektedir ve bireyin karşılaştığı problemlerin çözümünde karar verme güçlüğü yaşamasına neden olmaktadır. Bunun yanı sıra kaygılı kişiler, sorumluk alma, sorunlarla baş etme ve imkânları değerlendirmede zorluk yaşamaktadırlar.

1.2.2. Çocuklarda Kaygı

Çocukların %50'sinin kaygı ile ilişkili yaklaşık olarak yedi belirtisi bulunmaktadır. Bunlar arasında, hayvanlardan korkma, şimşek çakmasında korkma, aşı yapılmak gibi tıbbi müdahalelerden korkma vb. yer almaktadır. Ancak iki yaşında bir çocuğun korkuları ile daha büyük bir çocuğun korkuları arasında farklılıklar vardır. Korkular, çocuğun yetiştirilme tarzına, bulunduğu çevreye ve gelişim düzeyine bağlı olarak değişir. Çocuğun kaygısının ciddiyeti, kaygının öğrenme, sosyal gelişim, duygusal stres düzeyi ve kaygı semptomlarının devamlılığının süresine bağlı olarak belirlenir (Antony vd., 1998; Foxman, 2004).

Çocuklar için normal sayılabilecek endişe kaynakları yedi ve onbeş yaş dönem çocukları için temelde, aşağıdaki şekilde gruplandırılabilir (Antony vd., 1998; Foxman, 2004):

- Okul performansı
- Görünüm
- Sosyal Kabul
- Ebeveynin Ölümü
- “Arkadaşlarım bana nasıl davranacak?” endişesi

Bunların yanı sıra, bazı çocukların açlık, fakirlik, şiddet vb. küresel problemlerle ilgili kaygılar taşıdıkları da belirlenmiştir. Daha küçük yaşlardaki çocukların korkuları ise, yaşlarına göre Tablo 1.1.'de özetlenmiştir (Foxman, 2004).

Kaygı herkesin hayatında olduğu gibi özellikle çocukların hayatında önemli bir yer tutar. Bu normal bir durumdur. Normal kaygıya çocukluk döneminde, bir çocuğun anne-babasından ayrılması, okullarda, sınavlarda, sınıf ortamında diğer arkadaşlarının önünde sunum yapma vb. gibi birçok durum örnek olarak verilebilir. Kaygı bazen bu ve benzeri durumlarla çocuğun başa çıkabilmesi için ihtiyaç duyacağı motivasyonu sağlar. Bu durum kaygının yararlı etkilerinden birisidir. Kaygının diğer yararlı etkisi de hazırlayıcılığdır. Bireyler, hoş olmayan bir durumla ilgili düşünce ve hayalleri akıllarında tuttukça kaygılanmakta, fakat bu durum gerçekleştiğinde sorunla başa çıkabilmesi daha kolay olabilmektedir (Tallis, 2003). Buna rağmen yoğun bir şekilde şiddetli düzeyde kaygı normal değildir ve günlük hayatı olumsuz etkiler.

Tablo 1.1. Çocuklarda Yaygın korkular

Yaş Aralığı	Korkular
0 - 6 ay	Gürültülü şeyler, ortamlar
7-12 ay	Yabancılar, ani hareketler, büyük ve hayali objeler.
1 yaş	Ayrılık, tuvalet, yabancılar.
2 yaş	Ayrılık, karanlık, hayvanlar, gürültü, büyük nesnelere, ev değişikliği.
3-4 yaş	Ayrılık, maskeler, karanlık, hayvanlar, gece sesleri.
5 yaş	Ayrılık, hayvanlar, “kötü insanlar”, vücuduna gelecek zararlar.
6 yaş	Ayrılık, şimşek ya da gök gürültüsü, hayali varlıklar, yalnız uyuma ve yalnız kalma, fiziksel yaralanma korkusu.

Kaygıyı anlamak için kaygı kavramı ile ilişkili kavramlardan da bahsetmek gerekir: Bunlar, korku ve streştir (Foxman, 2004).

Korku, yaşama içgüdümüzün bir parçasıdır. Bir tehlike veya hayati bir riskle karşılaştığımızda hemen o durumdan uzaklaşmak ya da o durumla baş etmek için kavga etmeye çalışırız. Bunlar çok bilinçli olarak yapılan davranışlar değildir ve beynin ilgili merkezinin uyarılması sonucu korku uyarıcı kimyasallarının salınımı ile bütün tepki sisteminin harekete geçirilmesiyle meydana çıkar. Çocuklarda da korku, aynı mekanizmaları, tıpkı yetişkinlerde olduğu gibi harekete geçirir. Bu tepkilerin sürekliliği veya yoğunluğu, daha farklı bulgulara neden olur. Bunlar unutkanlık, konsantre olma zorluğu, fiziksel şikâyetler, kaygı, fobiler ve rahatlama zorluğu ve benzeridir. Çocuklarda bu bulgular, motivasyon düşüklüğü, okul başarısının düşmesi ve sosyal problemlere neden olur (Eisen ve Kearney, 1995).

Kaygı korku ile ilişkili bir kavramdır. Korku, gerçek bir tehdide veya tehlikeye verilen uygun bir tepki iken, kaygı ise, tehlike veya tehdit algısına bağlı olarak verilen aynı kapsamda bir tepkidir. Diğer bir ifade ile, kaygı, tehlike ya da tehdit olasılığına bağlı olarak ortaya çıkan tepkidir (Eisen ve Kearney, 1995).

Çocuklarda, tehlike veya tehdit çocuğun duygusal güvenliğini veya fiziki bağımlılığını tehdit eden herhangi bir şeyden olur. Şiddete şahit olma, ebeveynlerin boşanması, çocuğa diklenme, bir ebeveynin kaybı, ciddi yaralanma ya da hastalık veya diğer stres kaynakları verilebilecek yaygın örneklerdir (Eisen ve Kearney, 1995; Foxman, 2004).

Günümüzde medya kapsamının genişliğinden kaynaklanan nedenlerle tehdit algısı oldukça fazla yoğunlukta yaşanmaktadır. Bunun sonucu olarak çocuklar, birçok

şeyin hayatı tehdit edici nitelikte olduğunu öğrenebilirler. Bu durum çocukların kaygı geliştirmesine neden olabilir.

1.2.2.1. Erken Dönem Çocukluk Gelişimi ve Kaygı

Bütün gelişim dönemleri normal fiziksel, duygusal ve zeka gelişimi için uygun çevresel girdilerin varlığını gerekli kılar. Aile ve sosyal etkileşimden gelen girdilerin çocuğun mevcut gelişimi ve hazır olması ile uyumlu olmalıdır. Çocuğun mevcut yapısına uygun olmayan, çocuğun hazır olmadığı çevresel girdiler çocukta kaygı ve stres oluşumuna neden olabilir (Foxman, 2004).

Çocukların gelişimi belirli evrelere sahiptir. Her evre yeni şeylerin öğrenilmesini beraberinde getirir. Çocuklar bu öğrenme sürecinde daha önceki evrelerdeki tecrübelerden ve zaman içinde geliştirdikleri yeteneklerden faydalanır. Temel evreler duygusal gelişim, sosyal gelişim ve bilişsel gelişimdir. Mevcut araştırmaların hepsi, çocukların gelişim evrelerinin oldukça tanımlanmış bir şekilde sıralanmış olduğunu göstermektedir. Her evrede beyin, yeni beyin hücreleri ve bu hücreler arasında yeni bağlantılar kurarak yeni bir yapıya kavuşur. Yeni hücreler ve yeni bağlantılar çocuğun yeni şeyler öğrenmesi ve yeni yetenekler geliştirmesini sağlar (Foxman, 2004).

Çocukların normal ve sağlıklı gelişimleri, çocuğun beyin gelişimi ile dışsal ortamın etkileşimini gerekli kılmaktadır. Beyin büyümek için, doğru zamanda, dışsal ortamdan gelen girdilere ihtiyaç duyar. Bu çocukta kaygı gelişimini araştırırken en iyi cevaptır. Eğer çocuğun gelişimi ile ilgili her şey normal şekilde gerçekleşiyorsa kaygı minimal düzeydedir (Foxman, 2004).

Çocuk gelişiminin çevresel girdileri kabullenmesi bakımından kritik dönemler vardır. Eğer bir gelişim evresi eksik tamamlanırsa daha sonraki evrelerde de aksaklıklar yaşanmaya başlanır.

Çocuğun doğumdan itibaren, çocuklar ile anneler arasındaki etkileşimi yöneten beş önemli bileşen vardır. Bunlar, ses, görüntü, iletişim, bakım ve oyundur. Bu etkileşim bileşenleri doğru yönetilmeli ve çocukta oluşacak kaygı ve stres engellenmelidir. Normal gelişim döneminde çocukta kaygıyı minimize etmek için şunlara dikkat edilmelidir (Foxman, 2004):

- Bebekler ile, dil gelişiminin başladığı hamilelik döneminden itibaren sözlü iletişim kurulmalıdır.
- Çocuk doğumdan itibaren normal bir aile yapısı içerisinde olmalı ve çocuğun yakın aile bireylerine sahip olması sağlanmalıdır.
- Doğumdan sonra bebeğe nazik fiziksel temasta bulunulmalıdır.
- Okul öncesi dönem çocuğunun oyun oynaması için ortam sağlanmalı ve oyunlarına eşlik edilmelidir.
- Çocuğa, masal ve hikâyeler anlatılmalı, çevresinde merak ettiği poster vb. asarak bilişsel gelişimi desteklenmelidir.
- Çocuğa çok fazla uyaran sunularak çocuk boğulmamalı, sıkılmamalıdır.
- Çocuğun stresle ilgili belirtileri izlenmelidir. Mümkün olduğunca stres düzeyi düşük ortamlar sunulmalıdır. Bu her gelişim evresi için özellikle de kaygının minimize edilmesi için önemlidir.

1.2.2.2. Çocuklarda Kaygıya Yol Açan Nedenler

Çocuklardaki temel güvenlik algısını tehdit eden her durum kaygıya neden olur. Örneğin boşanma durumunda çocuk kendisine kimin bakacağı ya da kendisini kimin koruyacağı konusunda kaygıya kapılır. Boşanma sonrasında genelde ebeveynlerden birisi ayrılır ve çocuk diğer ebeveyninin de kendisini terk edeceğini düşünebilir.

Çocukluk döneminde yaşanan korku ya da güvenliğe yönelik bir tehdit algısı, çocukta kaygı bozukluğuna neden olabilir. Aşağıda kaygı bozukluğuna neden olabilecek bazı durumlar belirtilmektedir (Foxman, 2004):

- Bir silah görme
- Televizyonda şiddet görme
- Ebeveynlerin boşanması
- Evdeki şiddet
- Kişisel bir eşyanın çalınması
- Hastalanma
- Ağrılı ve ciddi bir yaralanma
- Ebeveynlerden birinde ciddi bir hastalık
- Ebeveynlerin yetiştirme tarzı (anne-babaların beklentilerinin çok yüksek olması, hatalara tolerans göstermemesi)

- Aşırı kaygılı ebeveynler
- Cinsel ve fiziksel taciz
- Doğal afetler
- Terör ve savaş

Çocuklarda kaygıya yol açabilecek önemli faktörlerden birisi de strestir. Çocuklarda stres beklenmeyen şeylerin talep edilmesi, zor faaliyetler, uyum gösterme, değişiklikler vb. gibi birçok durumda ortaya çıkabilir. Bu durumların olumlu ya da olumsuz olması stresi etkilemez. Stresin çok değişik kaynaklarının bulunması kadar, bu kaynakların varlığını koruması da önemli bir problemdir. Stres biriktirilebilen bir olgudur. Birden çok stresin birleşimine yaklaşık bir yıl boyunca maruz kalan bir bireyin kaygı bulguları göstermesi mümkündür (Foxman, 2004).

Günümüzde çocuklar tıpkı aileleri gibi telaşlı ve stresli olabilirler. Bu çoğunlukla ailelerin stresinden kaynaklanmaktadır. Aileler, çocuklarının hayata daha hazırlıklı olabilmeleri için çocuklarını spor, sanat, değişik sosyal, dini, eğitim ve doğa aktivitelerine yönlendirerek aşırı yüklenmektedirler. Bunun net bir sonucu olarak çocuklar dinlenebilmek ve stresten kurtulabilmek için kendilerine daha az zaman ayıramaktadırlar. Eğer aileler kendilerini yoğun ve stresli hissediyorlarsa, çocuklarının da aynı duyguları yaşadıkları düşünülebilir.

Diğer taraftan stres tek başına kaygıya neden olmayabilir. Stres iyi yönetilebilirse, olumsuz etkileri minimize edilebilir. Stresle baş edebilmenin en iyi araçları arasında, düzenli fiziki egzersiz, yeterli uyku, dinlenme, doğru beslenme, etkili bir zaman yönetimi, olumlu sosyal aktiviteler ve meditasyondur. Ancak stresin boyutu o kadar fazla olabilir ki bu yöntemlerin başarısı, stresin üretim hızına yeterli olmayabilir. Bu durumda dengeden çıkılır ve baş ağrısı, sırt ağrısı, kas spazmları ve yorgunluk gibi aşırı stres yüklemesinden kaynaklanan diğer bulgular ortaya çıkar. Bu bulguların ihmal durumunda da panik atak, kâbuslar ve fobi gibi kaygılar belirmektedir (Eisen ve Kearney, 1995).

Dışsal etmenler ve aşırı duygusallık da çocuklarda kaygıya neden olabilir. Duygularda tıpkı tehdit ve tehlikede olduğu gibi çocukta “kaç” ya da “mücadele et” duygusuna neden olabilir. Kızgınlık, heyecan, suçluluk, utanma gibi, duygular “kaç” ya da “mücadele et” tepkisini yaratan vücut tepkilerine benzerler (Foxman, 2004).

Dışsal tehdit ile güçlü içsel duygular bazen karıştırılabilir. Bu özellikle, duygusal ve kaygıya açık çocuklarda daha karmaşıktır. Kaygıyla mücadele eden çocukların ailelerinde genellikle duygular tartışılmamış veya yanlış anlaşılmıştır. Bazı ailelerde kızgınlık duygusu, kontrol dışı bir davranışla birlikte ifade edilmiştir. Bu nedenle kaygı bozukluğu geliştiren bireyler, güçlü duygularını ifade etmekten korkarlar. Bu durumdaki çocukların kendi duygularını ifade etmelerini sağlamak ve kendilerini rahat hissettirmek için duyguların ifadesi ve iletişim becerileri konusunda psikoterapi ile eğitilmeleri gerekli olabilir (Foxman, 2004).

Yukarıda detaylandırılan kaygı gelişim nedenleri incelendiğinde üç temel bileşen altında gruplandırılabilir (Foxman, 2004). Bunlar:

- Biyolojik duyarlılık
- Kişilik
- Stres

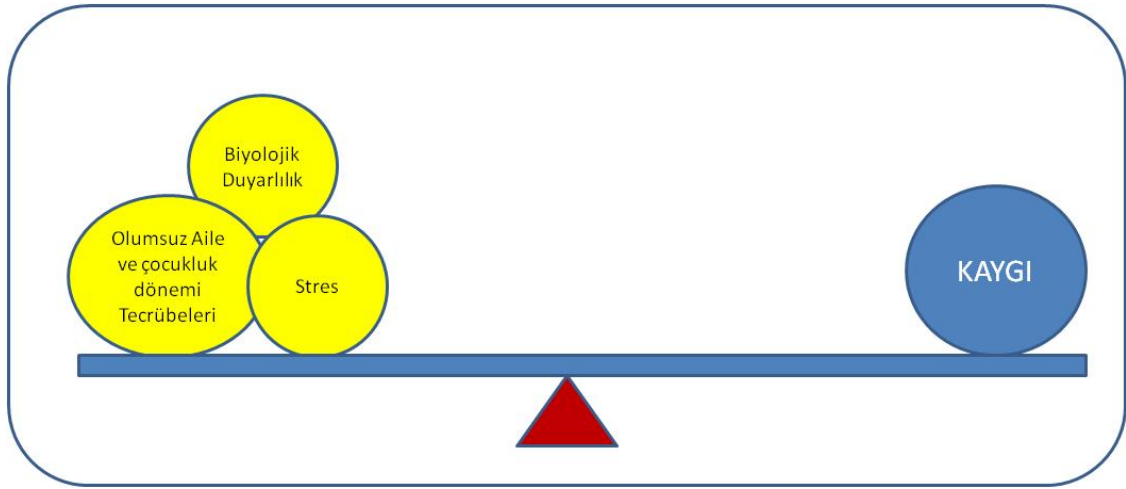
Bir çocuk genetik olarak biyolojik belli karakteristik özellikler taşır. Bazı çocuklar şiddetli duyarlılık gösterirler. Örneğin, dışsal uyarıcılara aşırı duyarlılık gösterirler. Bunlar arasında, aşırı ışık, ses, vücutlarına temas eden kumaş (elbise vb.) bulunur. Bunlar çocuğun kaygı bozukluğu bakımından risk altında olduğunu gösterir.

Her çocuğun kendine özgü kişiliği çocuğun yaşadığı çevre ve erken çocukluk döneminde yaşadığı tecrübelerle göre şekillenir. Çocuğun yaşadığı tecrübeler ve biyolojik karakteristikler, bir araya geldiğinde “çocuğun kaygı kişiliği profili” ortaya çıkar. Bu profilin belirgin özelliklerinden bazıları şunlardır (Foxman, 2004):

- Gelişmiş sorumluluk duygusu
- Başarmak için yüksek standartlar
- Gevşeme zorluğu
- Diğerlerini mutlu etme çabası
- Eleştiriye ve red edilmeye karşı aşırı duyarlılık
- Endişelenmeye eğilim

Bu özelliklere sahip çocuklar stresle karşılaştıklarında, beklenen aşırı tepkiyi verirler. Bunun nedenlerinden birisi stresten kurtulmada yeterince başarılı

olamayışlarıdır. Rahatlayamadıkları için stresle daha uzun süre boyunca uğraşmak zorunda kalırlar. Şekil 1.1.'de kaygının gelişimi gösterilmektedir.

Şekil 1.1. Kaygının Gelişimi

Kaygı bozukluğunda ortak olan yukarıda listelenen durumlardan birisine yoğun bir şekilde maruz kalmak, ardında da aynı durumun yinelenmesi endişesidir. Ancak çoğu zaman kaygı yaratan temel reaksiyonların tespit edilmesi kolay değildir. 1994 yılında Amerikan Psikiyatri Derneği, kaygı kavramını revize etmiş ve sadece ayrılık kaygısı hariç kaygı teşhisini yetişkinler ve çocuklar için birleştirmiştir (Spence vd. 1997; Foxman, 2004).

1.2.3. Çocuklarda Kaygı Bozuklukları

Akıl-sağlığı alanındaki gelişmeler, çocukluk döneminde oluşan kaygıların yetişkinlik dönemlerinde de devam edebildiğini göstermiştir. Ayrılık kaygısı dışında bütün kaygılar yetişkin ve çocuklar için aynı şekilde geçerlidir (Eisen ve Kearney, 1995).

Kaygı bozukluğu çocuğun günlük yaşantısını ve normal gelişimini etkileyen bir kaygının düzgün bir şekilde varlığını koruması durumudur (Foxman, 2004). Çocuklarda yaygın olarak şu kaygı bozuklukları görülebilir (Foxman, 2004):

- Ayrılık Kaygısı
- Genel Kaygı Bozukluğu (Gereğinden fazla telaşlılık)
- Çekingenlik
- Fobiler

- Travma Sonrası Stres Bozukluğu
- Obsesif-Kompulsif Bozukluk
- Panik Bozukluğu
- Tıbbi Konularla İlgili Kaygı

1.2.3.1. Ayrılık Kaygısı Bozukluğu

Bu tür kaygı genelde çocuklarda görülmektedir. Çok nadiren yetişkinlerde görülebilir. Çocuk için güven duygusu uyandıran kişiden, ortamdan, eşyadan ayrılma korkusundan kaynaklanmaktadır. Normal ayrılma kaygısından ayrıldığı nokta ise çocuğun ayrılıkla ilgili kaygılarının çok güçlü, uzun süreli hatta o kadar gerçek dışı boyutlar ki çocuğun gelişiminde önemli olan bir veya birden çok alandaki fonksiyonlarını kısıtlamaktadır. Genelde annesinden ayrılmayı kaygı nedeni olarak görmekle birlikte, bu baba veya bir eşyada olabilmektedir (Eisen ve Kearney, 1995).

Bu tür kaygı bozukluğu yaşayan çocuklar, okul korkusu ya da okuldan kaçınma düşüncesi geliştirirler. Bu kaygıyı yaşayan çocukların %75'i okula gitmekte zorlanmaktadırlar. Bu durum bazen azalırken, bazen de artış gösterebilir (Craske, vd., 2000).

Ayrılık kaygısı bozukluğu yaşayan çocuklarda aşağıda belirtilen durumlardan aynı anda iki ya da üçü görülebilir (Foxman, 2004; Eisen ve Kearney, 1995):

- Bağlı oldukları güven kaynağının (anne, baba vb.) başına ölümcül bir olay geleceği ve bir daha dönmeyeceklerini düşünmesi ve bu düşüncelerinin devamlılığı
- Çocuğun başına kaza vb. gelmesi durumunda anne ve babasından sonsuza kadar ayrılması korkusu.
- Güven duygusu veren nesne olmadan uyuyamaması ya da evden ayrı bir yerde uyumayı ret etmesi veya buna zorlanması.
- Yalnız kalmaktan kaçınma.
- Okul günlerinde evden ayrılma durumunda yaşanan baş ağrısı, bulantı ve kusma gibi olgular.
- Aşırı stres, ağlama, ebeveynlerine ayrılmamaları için yalvarma.
- Ebeveynlerinin eve götürmesi için ortaya çıkan aşırı stres.

1.2.3.2. Genel Kaygı Bozukluğu

Bu aynı zamanda aşırı endişelenme bozukluğu olarak da bilinir. Bu durum gelecek ve geçmişle ilgili olaylar hakkında gerçekçi olmayan endişeler, aşırı hırs ve bencillik durumları ile ilişkilidir (Craske, vd., 2000). Bu tür kaygı yaşayan çocukların sıklıkla başkalarının onayına başvurduğu veya kendilerini sadece başarılı olabilecekleri veya olumlu geri dönüt alabilecekleri faaliyetlerle sınırlandırdıkları görülmektedir (Spence, 1998). Müzik aleti çalmak veya sportif aktiviteler yapmak gibi performansa dayalı aktivitelerden genelde kaçındıkları görülür (Eisen ve Kearney, 1995).

Aşağıda belirtilen bulgulardan dört ya da daha fazlasını altı ay boyunca yaşayan çocuklara genel kaygı bozukluğu teşhisi konulabilir (Foxman, 2004; Craske, vd., 2000).

Genel kaygı bozukluklarının belirtileri:

- Gelecek olaylarla ilgili gerçekçi olamayan ve aşırı endişe.
- Akademik, sportif vb. bazı alanlarda yeterlilikle ilgili gerçekçi olmayan aşırı endişe.
- Herhangi bir fiziki neden olmadan fiziksel rahatsızlıklar duyma.
- Aşırı bencillik.
- Birçok şey hakkında fazlaca onay alma isteği.
- Aşırı gerginlik ve rahatlama güçlüğü.

1.2.3.3. Çekingenlik

Bu tip bozukluklara sahip çocuklar, genelde aile bireyleri ile oldukça iyi ilişkiler kurar ancak aile dışındaki insanlar ile kolayca ilişki kuramaz. Bu çocuklar genelde yaşlılarından izole hareket ederler. Bu çocukların kendi özgüvenleri düşüktür. Bu durum ayrılık kaygısından daha az görülen bir durumdur. Çekingenlik kaygı durumu bozukluğu ile ilgili belirtiler aşağıda listelenmiştir (Foxman, 2004):

- En az altı ay boyunca sosyal fonksiyonlarına engel olacak şekilde tanımadığı insanlardan kaçınma davranışında aşırılık göstermesi.
- Sadece aile bireyleri veya aile bireylerinin tanıdıkları insanlarla rahat hissetme.
- İki buçuk yaşın öncesinde görülmemesi.

1.2.3.4. Fobik Bozukluk

Fobik bozukluklar temelde özel fobi ve sosyal fobi olmak üzere ikiye ayrılır. Özel fobi, bir nesneye ya da duruma maruz kalma sonrasında ortaya çıkan korkulardır (Craske, vd. 2000). Örnek olarak, uçma, yükseklik, karanlık, hayvanlar, yüksek sesler, kostümlü insanlar vb. verilebilir. Bu tür nesnelere ya da durumlara maruz kalınca birey aniden kaygı duyar. Çocuklarda bu tür kaygılarla, normal gelişimsel korkuların karıştırılmaması hususunda dikkat edilmesi gereklidir (Eisen ve Kearney, 1995).

Aşağıda, çocuğun günlük yaşantısını etkileyebilecek nitelikte şiddetli yaşanan belirtilerin varlığı durumunda özel fobi tanısı konulabilir (Foxman, 2004; Eisen ve Kearney, 1995).

- Gök gürültüsü, yükseklik, su, hayvanlar vb. gibi nesnelere veya durumlardan korku duyma.
- Fobik durumla karşılaşıldığında panik, ağlama, üşüme vb. kaygı tepkileri üretme.
- İlgili durumda kaçınma çabaları, kaçınamama durumunda ise yüksek derecede kaygı.
- Çocuğun yaşadığı kaçınma, kaygılı tutumu ve kaygıdan kaynaklanan tepkilerin günlük hayatı ile negatif etkileşime girmesi.

Sosyal fobi ise, sosyal ya da performans durumları ile karşılaşıldığında, tanımlanan korkular ile karakterize edilen sosyal kaygı bozukluklarıdır (Foxman, 2004). Bu fobiyi yaşayan çocuk, topluluk önünde utanç verici veya aşağılayıcı bir durumda kalacakları korkusu yaşarlar. Bu durumdan kaçınmadıkları takdirde, aşırı stresle veya kaygı hissinin artması ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Aşağıda sosyal fobi ile ilişkilendiren bulgular belirtilmektedir (Foxman, 2004):

- Tanınmayan kişilerle etkileşim doğuracak, sosyal ve performansla ilgili kalıcı ve kabul edilebilir düzeyde korku.
- Kendi davranışının bir sonucu olarak utanma veya aşağılanma korkusu.
- Panik, ağlamak, üşümek, hiddet vb. gibi kaygı tepkilerini doğuran, korkulan sosyal duruma maruz kalma.

- Sosyal veya performans durumlarından kaçınma, eğer kaçınmak mümkün değil ise aşırı kaygılanma.
- Günlük hayatına engel olacak şekilde sosyal ortamlardan kaçınma, kaygı tepkisi verme.

1.2.3.5. Travma Sonrası Stres Bozukluğu

Bu kaygı bozukluk türünün uzun zaman sadece yetişkinlerde olduğu düşünülmektedir artık çocuklarda da varlığı kabul edilmektedir (Craske, vd. 2000). Bu durum, fiziksel ya da cinsel istismar sonucu ortaya çıkar ve genelde depresyon veya diğer bulgularla birlikte görülebilir. Bu durumun varlığı aşağıdaki bulgulara dayandırılabilir (Craske, vd., 2000):

- Tehdit ya da gerçek bir yaralanma riskini barındıran travmatik bir olaya maruz kalma.
- Aşırı korku, çaresizlik hissi gibi travmaya tepki olarak ortaya çıkan durumlar.
- Yaşanmış travmatik olayın, stres dolu hatıra, rüya, olayın tekrar yaşandığını hissetmek gibi duygularla yeniden gündeme gelmesi.
- Travmanın kalıntılarında kaçınma.
- Diğer insanlardan soyutlanma, sınırlı duygu ifadesi, sevgi hissetmenin azalması gibi genel tepkisel hissizleşme.
- Uyku bozukluğu, konsantrasyon bozukluğu, öfke patlamaları gibi abartılmış bulguların açığa çıkması.

Bu kaygı bozukluğunu yaşayan insanlardan birçoğu çocukluk döneminde travmaya maruz kalmış kişilerdir.

1.2.3.6. Obsesif-Kompulsif Bozukluk

Obsesif-kompulsif bozukluk kaygının sıra dışı bir türüdür (Craske, vd. 2000). Bu durumda düşünceler, resimler vb. gibi istenmeyen saplantılar kaygı doğurur. Çocuklarda veya yetişkinlerde kaygıyı engellemek veya ortadan kaldırmak amacıyla bir davranışı/hareketi tekrar tekrar yapma isteği gelişir. Kaygının oluşumunu gidermek için en iyi yol kontroldür. Bu durumu yaşayan çocuk ya da yetişkin bunun normal olmadığını bilmesine rağmen durdurmak konusunda yetersiz kalmaktadır. Çocukluk döneminde bundan utanılması ve durumun saklanması yetişkinlik dönemine kadar

kötüleşerek taşınmasına neden olur. Aşağıda, obsesif-kompulsif bozukluk bulguları listelenmiştir (Foxman, 2004; Wu ve Cortesi, 2009).

Obsesiflik:

- Rahatsız veya uygun olmayan resim veya duyguların tekrar tekrar yaşanması
- Düşünceler veya resimlerin kaygı veya strese neden olması
- Çocuğun bu tür düşünce veya resimlerinin ihmal edilmesi veya bastırılmaya çalışılması.
- Bu düşünce ve resimlerin, aslında kişinin kendi düşüncesinden kaynaklandığının bilinmesi.

Kompulsif

- El yıkama, kontrol etme, eşyaları düzenleme gibi tekrarlı davranışlar gösterme veya bazı kelimeleri tekrar etme gibi tekrarlı hareketlerde bulunma.
- Stres yaratan olaylardan kaçınma veya engellenme için geliştirilmiş davranış veya faaliyetler.
- Stres azaltıcı davranış veya faaliyetlerin pek işe yarayan türden olmamaları.

Obsesif-kompulsif durum stres yaratır. Gün içerisinde ciddi zaman alır ve sonuçta günlük yaşamı engeller. Çocuklar obsesif-kompulsif davranışlarının fazla ve dayanaksız olduklarını algılamakta başarısız olabilirler. Bu konuda yardıma ihtiyaç duyabilirler (Eisen ve Kearney, 1995).

1.2.3.7. Panik Bozukluk

Panik bozukluk yoğun olarak yetişkinlerin yaşadığı bir bozukluk olmasına rağmen, çocuklar da bu davranışla başa çıkmak durumunda kalabilirler. Bu kaygı bozukluğu aniden ve yoğun olarak ortaya çıkan kaygıya verilen aşırı tepkidir. Panik atak belirtileri arasında bireyde kalp çarpıntısı, terleme, titreme, nefes darlığı, göğüs ağrısı veya huzursuzluk gibi durumlar çok yaygın olarak görülmektedir (Craske, vd. 2000).

Çocuklarda yetişkinler gibi atakların devamının gelmesine neden olabilecek durumlardan kaçınırken panik atak yaşayabilmektedirler.

1.2.3.8. Medikal Durumlarla İlişkili Kaygı

Ciddi bir tıbbi durum veya hastalıkla ilişkili olarak kaygı gelişebilir. Bu gibi durumlarda bireyde diğer kaygı türlerinin belirtileri görülebilmektedir. Bu tür kaygı bozukluğu teşhisi, belirtiler bir tıbbi durumla ilişkilendirilebilirse söz konusu olabilir (Foxman, 2004).

1.2.4. Değişik Yaşlarda Kaygı Bozuklukları

Normal çocukluk dönemi korkuları, değişik yaşlarda farklı farklıdır. Ancak kaygı bozuklukları ile ilgili bulgular genelde bütün yaş grupları için aynıdır (Eisen ve Kearney, 1995). Başka bir ifade ile çocuklarda ve yetişkinlerde kaygı bozukluğu geliştiğinde tespit edilen bulgular aynıdır. Kaygı bozukluğu bulguları aynı olmakla birlikte, kaygı bozukluğunu açığa çıkaran stresin yaşa göre farklılaştığı söylenebilir. Gelişim evreleri çocuğa belli stres konuları getirir. Çocuklar karşılaştıkları yeni durumlara uyum göstermek zorundadırlar. Örneğin 3-5 yaş arası çocuklar, evden ayrılıp okul öncesi kurumuna veya yuvaya geçişte stres ve kaygı yaşayabilir. Benzer şekilde 6-12 yaş çocuklarda okuma, yazma ve diğer akademik beceriler geliştirme veya sosyal iletişim konularında stres oluşturabilirler. Ergenlik döneminde ise, hormonlar ve cinsel baskılar nedeniyle yoğun stres oluşumuna açıktır (Yörükoğlu, 2002).

Bu gelişimsel stres kaynakları başka şeylerle birleşmedikleri taktide kaygıya neden olmayabilir. Ancak, çocuğun biyolojik yatkınlığı ve anne-baba tutumları ile ilişkili olarak kaygı gelişimini tetikleyebilir. Kaygı belirtileri açığa çıksa da bunlar yaşa özel değildir. Diğer bir ifade ile, her yaşla ilgili belli kaygı belirtileri mevcut değildir (Craske, vd. 2000).

1.2.5. Kaygılı Çocukların Kişisel Özellikleri

Kaygıya açık çocuk genelde, sorumluluk sahibi, güvenilir ve motivasyonu yüksektir. Akademik başarı duyarlılığı yüksek ve genelde iyi bir öğrencidir. Çoğunlukla yetişkinleri veya arkadaşlarını mutlu etmeye çalışır, onaylanmayı sever. Sonuçta kaygıya açık çocuk iyi davranışlara sahip iken tanıdık olmayan insanların yanında sessiz ve çekingendir (Foxman, 2004).

Bu tür çocuklar genelde mükemmeliyetçi olma eğilimindedirler. Her şeyin en iyisini yapmaya çalışır. Hatalarla ya da mükemmel olmayan sonuçlarla karşılaştığında

sıkılma veya hayal kırıklığı yaşama gibi durumlarla karşı karşıyadırlar. Yüksek motivasyon ile birlikte, sonuç başarı veya mükemmel olsa da çocuk bu özelliğinden dolayı stres yaşar. Bu stres kaygı döngüsünü besleyen bir durumdur (Eisen ve Kearney, 1995). Mükemmeliyetçilik çocuğun rahat davranmasına veya hiç de azımsanamayacak başarılarından zevk almasına engel olmaktadır.

Mükemmeliyetçi çocuk zor bir görevden kaçınma veya bu görevi erteleme isteğine sahiptir. Bunun temel nedeni başarısızlık konusundaki tecrübesizliğin, ona başarısızlık hissinden uzak durmasını düşündürmesidir.

Basit duyarlılığından dolayı, dış etmenlerden (ses, ışık, diğer insanların etkileri) kolayca etkilenir. Ayrıca kendi vücutları ile ilgili oldukça duyarlıdırlar.

Bu özelliklere sahip çocuklar, rahatlama konusunda oldukça zorlanırlar. Çünkü sürekli olarak yüksek beklentileri karşılamak için meşguldürler. Genelde televizyon izlerken veya ilgilerini çeken diğer işlerle uğraşırken dinlenebilirler. Bu çocuklar mükemmeliyetçiliklerinin verdiği “erteleme” veya “yapmama” isteğinden dolayı dışarıdan tembel olarak algılanabilirler ama tembel değildirler aksine oldukça üretken çocuklardır.

Kaygı bir kişilik yapısı olarak değerlendirilebilir. Kaygılı kişiliğe sahip çocukların özellikleri şu şekilde sıralanabilir (Craske, vd., 2000; Foxman, 2004):

- Aşırı sorumluluk bilinci
- Mükemmeliyetçilik
- Yüksek beklentiler
- Eleştiriye ve reddedilmeye aşırı duyarlılık
- Güçlü kontrol isteği
- Rahatlama zorluğu
- Başkalarını mutlu etmeye yönelik eğilim
- Sürekli endişelenme
- Ya hep ya hiç düşüncesi
- Birçok “-meli”, “-malı” kullanımı
- Tepki gösterme zorluğu

Okul ortamında kaygılı çocukları tanımak genelde zordur. Çünkü birçok çocuk arasında kaygılı çocuğun belirlenmesi kolay değildir. Kaygılı çocuk, ancak iyi bir eğitim almış kişi tarafından belirlenebilse de genelde bu çocuklarda aşağıdaki özellikler mevcuttur:

- İyi davranışlar sergileme
- Duyarlılık
- Mükemmeliyetçilik
- Motivasyon yüksekliği
- Yüksek başarı için uğraşı
- Utangaç, sıkılgan, bencil
- Çevresindeki mutlu etmeye çalışan
- Vücudu ile ilgili şikayetler (mide ağrısı, kusma vb.)
- Ayrılma zorluğu
- İlgilili problemi
- Sosyal izolasyon

1.2.6. Kaygılı Çocukların Ebeveynlerinin Yapabilecekleri

Kaygılı çocukların ebeveynlerinin yapabilecekleri ilk şey çocuklarında kaygı yaratan özelliklerin tespit edilmesidir. Amaç çocuğun kişiliğini değiştirmek değil, kaygı yaratan özelliklerini yönetmesine yardımcı olmak ve bu özelliklerin stres yaratmasının önüne geçmektir. Daha sonra en çok göze çarpan özellik belirlenir ve çocuğun yeni davranış edinmesine ve teknikleri kullanmasına yardımcı olunur. Örneğin başkalarını mutlu etme davranışını özgüvenini yükselterek dengelemesi sağlanabilir. Aşağıda ebeveynlerin çocuklarının kaygı özellikleri ile başa çıkabilmelerinde bazı stratejiler yer almaktadır (Craske, vd. 2000; Foxman, 2004; Eisen ve Kearney, 1995):

Aşırı sorumluluk duygusu: Aşırı sorumluluk bilinci çocukta stres yaratan önemli sorunlardan birisidir. Bu çocukların kendileri için daha kabul edilebilir sınırlar koyması ve enerjisini daha dengeli kullanması konusunda teşvik edilmesi gereklidir. Kendi sağlığını bozmayacak şekilde, elinden gelenin en iyisini yapması önerilebilir. Çocuğa dinlenerek bir sonraki iş ve aşamaya enerji biriktirmesini öğretmek mümkündür. Çocuğa “sorumlu olmakla”, “aşırı yüklenme” arasındaki farkları ayırt edebilmesinde destek olunmalıdır. İşlerini önceliklendirme, başkalarından yardım isteme ve bazı

sorumluluklara veya görevlere “hayır” demesini öğrenmesine yardımcı olunmalıdır ve bu konularda ona örnek olunmalıdır.

Mükemmeliyetçilik: Çocuğun, mükemmel ile en iyi arasındaki farklılığı anlamasına ve önemli olan şeyin sahip olunan kaynak ve zaman içerisinde en iyi çalışmayı yapmak olduğunun önemini anlamasına yardımcı olunmalıdır

Çocuk, yapması gerek işlerini alt işlere parçalayarak daha kolay yönetebilir. Bu işlere birer birer odaklanarak gerçekleştirilmenin daha kolay olduğu bilincinin kazandırılması sağlanmalıdır. Ayrıca yapılan hataların öğrenmenin bir yolu olduğunu kavraması için stratejiler geliştirilebilir.

Gerçekçi olmayan beklentiler: Çocuğun başarması ve olumlu sonuçlara ulaşmasına yardımcı olacak daha gerçekçi hedefler koyması konusunda desteklenmesi gereklidir. Ara hedefler koyması sağlanmalıdır. Bu, çocuğun motivasyonunu korurken stresi de yönetebilmesine yardımcı olur. Çocuğa, işinin ona keyif vermesini sağlayan yönlerine odaklanması ve önemli olan yapılan işten keyif almak olduğu öğretilmelidir. Meşgul ve çok yoğun olma durumunun, geçici olduğu hatırlatılmalıdır.

Eleştirilmeye ve ret edilmeye aşırı duyarlılık: Çocuğa kendi kendisine olumlu düşünceler geliştirmesi için destek olunmalıdır. Ona eleştirinin gelişimi sağlayan bir geribildirim olduğu düşüncesini kazandırılmaya çalışılmalıdır. Tepki vermeden önce iyi dinleme yeteneği kazandırılmaya çalışılmalıdır. Diğer insanların onu yargılamadıklarını fark etmesi sağlanmalıdır. Genelde diğer insanların kişinin kendisi hakkında ne düşündükleri düşüncesi, kişinin kendisi hakkında düşündüğü şeylerdir.

Güçlü kontrol etme ihtiyacı: Çocuğun sürekli kontrolü elinde tutma isteğinin güvende olma isteğinin bir sonucu olduğu bilinmelidir. Bu durumun çocuk tarafında da fark edilmesi sağlanmalıdır. Diğer insanları kabul etmesinin kendi düşünce, duygu ve tepkilerini kontrol etmeye göre daha zor olduğu öğretilmeye çalışılmalıdır.

Rahatlama zorluğu: Çocuğa rahatlama becerileri kazandırılmaya çalışılmalıdır. Kitap okumanın, müzik dinlemenin, uyumanın, bazı oyunların ve spor yapmanın rahatlatıcı olacağı anlatılmalı, model olunmalıdır.

Kendini zora sokma pahasına başkalarını mutlu etme eğilimi: Olumlu geri bildirimlerle çocuğun özgüveni yükseltilmeye çalışılmalıdır. Onunla göz teması kurarak “teşekkür” edilmeli ve övgüyü kabul etmesi öğretilmelidir. Kendinin güçlü yanlarını fark etmesi ve onlara odaklanması sağlanmalı, herkesi her zaman mutlu etmenin imkansız olduğu anlatılmaya çalışılmalıdır.

Tepki gösterme zorluğu: Çocukların bir kişi veya bir durumun ortaya çıkardığı rahatsızlıklardan hoşnut olmadığını rahatça ifade etmesini sağlayan ortam hazırlanmalı, çocuk iletişim becerileri konusunda desteklenmelidir. Bu konuda çocukla değişik uygulamalar yapmak mümkün olabilir.

Sık sık endişelenme: Çocuklara, endişelenmenin ortaya çıkacak yeni durumu yönetmek için etkili bir yöntem olmadığı anlatılmaya çalışılmalıdır. Endişelenme yerine plan yapmanın daha doğru bir yaklaşım olduğu öğretilmelidir. Endişelerden olumlu düşünceler ile kurtulmanın mümkün olduğu açıklanmalı, örnek olunmalıdır.

Hep ya da hiç düşüncesi: Bir konuda hemen sonuca varmasının doğru olmadığı öğretilmeye çalışılmalıdır. Hayatın karmaşık olduğunu ve birçok şeyin çok düzenli olmadığını öğrenmesine yardımcı olunmalıdır. Birçok şeyin sonuçlarının da her zaman beklenildiği gibi olmadığı anlatılmalıdır. Davranış ve düşüncelerinde esneklik kazandırması konusunda yardımcı olunmalıdır.

1.2.7. Mükemmeliyetçilik

Mükemmeliyetçilik ile ilgili herkes tarafından kabul edilmiş tek bir tanımlama olmamakla birlikte, mükemmeliyetçilik pek çok kişilik kuramcısının ve günümüz araştırmacılarının ilgi odağı olmaktadır (Frost vd., 1990; Hewitt ve Flett, 1991).

Hamachek (1978) iki tür mükemmeliyetçilik belirtmektedir. Bunlardan birincisi “aşırı bir çaba sonucu ulaşılan tatmin duygusu” olarak tanımlanan *normal mükemmeliyetçiliktir*. İkincisi ise “kendi gözleri ile tatmini ortaya çıkaracak kadar kaliteli sonuç oluşmadığı gerekçesi ile asla tatmin duygusuna ulaşamayan” *nörotik mükemmeliyetçiliktir* (WEB_3).

Nörotik mükemmeliyetçiler, çevrelerindeki bireylerin değerlendirmelerinden korkarak hataları üzerinde aşırı bir şekilde odaklanırlar bu nedenle hiçbir zaman iyi olmadıklarını düşünürler ve yaptıklarından tatmin olamazlar (Hamachek, 1978). Hamachek (1978)’e göre nörotik mükemmeliyetçilerin bu özellikleri, çocuklukta ebeveyn tutumlarıyla ilgili yaşantılarla ilişkilidir. Mükemmeliyetçi ebeveynler aşırı eleştirel, talepkar ve genel olarak az destekleyen kişilerdir; çocukların davranışlarını onaylamak yerine, onları daha iyi yapmaları için zorlarlar. Çocuk, davranışı hiçbir zaman ebeveyninden tam onay almak için yeterli olmayacağından “yeterince iyi performans algısını” geliştiremez. Ebeveynlerin bu tutumlarına dayanarak Hamachek

(1978), devamlılığı olmayan onayın, onay yokluğunun ve şartlı onayın mükemmeliyetçiliğe yol açtığını ileri sürmüştür (Tuncer, 2006). Frost vd., (1990)'a göre ise, nörotik mükemmeliyetçiler neyi doğru yaptıklarına değil, nerede yanlış yaptıklarına odaklanmaktadır. Bu kişiler, çevresinin beklentilerini yerine getiremeyeceklerini ve bundan dolayı aşırı eleştiri alacaklarını beklerler.

Burns ise, mükemmeliyetçileri “sürekli olarak kendisini başarılması olanaksız hedeflerle zorlayan ve kendi değerini sadece başarıları ve üretkenlikleri ile ölçen insanlar” olarak tanımlar (WEB_3).

Mükemmeliyetçi düşüncenin bazı ortak özellikleri aşağıdaki gibi sıralanabilir (Tuncer, 2006; Tuncer ve Voltan-Acar, 2006):

- “Ya hep ya hiç” düşünce biçimi sıklıkla gözlenir. Deneyimlerin (başarılı-başarısız gibi) ve kendilik değerinin (iyi insan-kötü insan gibi) de aynı kutuplaşmış biçimi görülür.
- Hedefler katılaştırılır ve bunlar kişinin davranışlarını güdülendiren standartlar olarak değil de özsaygının gerekleri olarak görülür. “İstiyorum” sözü, “ihtiyacım var” veya “kesinlikle yapmalıyım” olarak algılanır.
- Aynı şekilde, istekler kesin beklentilere dönüşür. “İsterdim” sözü, “yapmak zorundaydım” veya “yapmalıyım” biçimini alır.
- Zaman algılaması farklılaşır. Mükemmeliyetçi kişi genellikle aşırı derecede geleceğe dönüktür. Bu özellik, “engel etkisi” olarak düşünülebilir. Kişinin dikkati, üstesinden gelinmiş engellere yoğunlaşmak yerine gelecekteki engeller üzerine odaklanır.
- Gerçekleşmeyen hedefler gereğinden fazla büyütülür.
- Seçici dikkat, mükemmeliyetçi süzgeç olarak çalışır. Gerçekleşmeyen hedefler çok büyütülerek en ince ayrıntısına kadar didiklenirken; gerçekleşen hedefler önemsizleştirilir ve göz ardı edilir.
- Önemli işlerde, “ortalama” veya “sıradan” olmak, utanç vericidir. “Ya hep ya hiç” düşüncesinin bir sonucu olarak kişi, kendince, ya müthiş birisidir ya da tam bir başarısızlık örneğidir.
- Takıntılı döngü genellikle bu aşamada ortaya çıkar. Mükemmeliyetçi standartlar, kişide olumsuz duyguların oluşmasına neden olur ve başarıyı

(performansı) engelleyen sonuçlar doğurur. Mükemmelden az olan performans ve olumsuz duygular karşısında kişi, bir sonraki sefere daha çok çalışmayı, daha mükemmel olmayı seçer.

Mükemmeliyetçi kişiler kontrolün sürekli kendi ellerinde olmasını ister. Amaçları ise kendilerine daha güvenli ortam ve durum sağlamaktır. Kendilerini yaptıkları neredeyse her şeyde aşırı zorlayarak, sonuçların olası belirsizliklerin getirdiği riskleri tamamen ortadan kaldıracak kadar mükemmel olmasına çaba gösterirler. Mükemmeliyetçiliğe sahip kişiler genel de iş koliktirler ve en ufak bir hatanın düzeltilmesi için bile günlerce çaba harcarlar. Genelde eleştirilere karşı aşırı duyarlıdırlar ve pek eleştiri kabul etmezler (Bencik, 2006).

Mükemmeliyetçiliğin pozitif ve negatif tarafları bulunabilir. Genelde mükemmeliyetçi insanlar çevresindeki insanları başarıya iter ve bu insanların engellerle karşılaşmaları durumunda ihtiyaç duydukları motivasyonu sağlar. Aşırı detaycılık ortaya oldukça başarılı ürünler çıkarabilir. Bu bireyler mükemmeliyetçi olarak değil başarılı birey olarak nitelendirilirler. Günümüzde, başarı düzeyi yüksek ve yetenekli bireyler ile aşırı mükemmeliyetçi bireyler karıştırılabilmektedir. Başarılı olmaya çalışan bireyler, mükemmel olmaya çalışabilirler ve başarılmaları zor hedefler seçebilirler; ancak bu hedefler gerçekçidir. Onlara, yüksek bir güdülenme ve sıkı bir çalışmayla ulaşabilirler. Mükemmeliyetçiler ise, hayatın bütün alanlarına yönelik saptırılmış bir mükemmel olma çabasıyla gerçekçi olmayan yüksek hedefler belirlerler (Tuncer, 2006).

Bir örnekle açıklanacak olursa, bir öğrencinin ders projesi için gerekli araştırmayı yapması, planlı ve sistemli çalışması ve bir şeyler öğrenmiş olmaktan mutlu olması, başarılı olmaya çalışan bir birey davranışdır. Ancak, yaptığı projeden bir türlü emin olamaması, yaptıklarını sürekli eleştirmesi, kusursuz olmasına çalıştığı için projesini zamanında bitirememesi (erteleme durumu) ve yaptıklarından dolayı bir türlü mutlu olamaması, mükemmeliyetçi birey davranışını örneklemektedir.

1.2.7.1. Mükemmeliyetçilik İle İlgili Kuramsal Açıklamalar

Freud (1959), Psikanalitik Yaklaşımına göre mükemmeliyetçiliği yüksek başarı için katı istekler belirleyen abartılmış süperegonun bir göstergesi olarak ele almıştır. Freud (1959)'a göre, mükemmeliyetçilik bireyin, başarı elde etmek için aşırı istek duymasıdır. Süper egonun kusursuz olma çabası, mükemmeliyetçiliği temsil eder. Bu

nedenle psikanalitik yaklaşımın mükemmeliyetçiliği nasıl ele aldığını anlamak için, süper egoyu nasıl açıkladığını bilmek gerekir (Tuncer, 2006).

Tuncer (2006), Adler'in Bireysel Psikoloji Yaklaşımında mükemmeliyetçiliği, hem sağlıklı hem de sağlıksız (olumlu ve olumsuz) yönleriyle ele aldığını ifade etmektedir. Mükemmel olma çabası, başarıma isteğinin, hem içsel ve dışsal nedenlerin baskısı hem de kişinin anlamlı yaşam amaçlarına ulaşma çabası nedeniyle ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte, hayal edilen üstünlük düzeyine ulaşmak için aşırı çaba sarf edilmesi de nörotik davranışların en önemli özelliklerinden biri olarak kabul edilmektedir (Tuncer, 2006).

Bütüncü Yaklaşım'ın temsilcilerinden Horney mükemmeliyetçiliği, kendine güvensizlik sonucu oluşan, ideal benliği gerçekleştirilmeye yönelik nörotik bir gereksinim olarak yalnızca sağlıksız (olumsuz) yönüyle ele almıştır. Mükemmeliyetçiler, her zaman en iyi olmaya, büyük başarılar kazanmaya çalışarak kendilerine olan güvensizliklerini yenmeye çalışırlar (Tuncer, 2006).

Bilişsel-davranışçı yaklaşım kuramcıları mükemmeliyetçiliği, olumsuz otomatik düşünceler, akılcı olmayan (gerçek dışı) inançlar ve bunların davranışa nasıl yansıdığı üzerinde durarak açıklamışlardır. Beck'e göre duygusal bozuklukların temelini, bireyin kendine, dünyaya ve geleceğe yönelik olumsuz düşünceleri (bilişsel üçlü) oluşturur. Mükemmeliyetçiliğin temelinde de bilişsel hatalar bulunmaktadır. Bilişsel hatalar kişinin düşüncelerindeki sistematik ve sürekli mantık hatalarıdır ve bunlar aşağıdaki gibi ifade edilmiştir (Tuncer, 2006):

- *Keyfi çıkarsama-irdeleme:* Geçerli ve somut bir dayanak olmaksızın olaylardan olumsuz sonuçlar çıkarma sürecidir.
- *Seçici soyutlama:* Bir durumun bütününde bir ayrıntı üzerinde yoğunlaşarak daha önemli olan yanları görmezden gelmeyi, bütün yaşantıyı bu ayrıntıya dayanarak açıklamayı içerir.
- *Mutlakiyetçi ikili düşünme:* Bütün yaşantıları iki uç kategoriden birine yerleştirme eğilimidir.
- *Abartma ve küçültme:* Bir olayın önemini değerlendirmede yapılan yanıltır.
- *Kişiselleştirme:* Bireyin, herhangi bir ilişkisi olmadığı halde kendisi dışındaki olayları kendine bağlama eğilimidir.

- *Aşırı genelleme:* Tek bir olaydan yola çıkarak genel bir sonuca ulaşma eğilimidir.

Günümüzde bazı psikologlar mükemmeliyetçiliği çok boyutlu bir kavram olarak düşünmeye başlamışlardır. Çok boyutlu kavram olarak, mükemmeliyetçiliğin çeşitli boyutlarını açıklamak üzere Frost vd. (1990) ile Hewitt ve Flett (1991) iki farklı yaklaşım ortaya koymuşlar ve bu amaçla çok boyutlu mükemmeliyetçilik ölçekleri geliştirmişlerdir.

Hewitt ve Flett (1991) ise mükemmeliyetçiliği üç boyut altında incelemişlerdir. Bu boyutlar, kendine yönelik, başkalarına yönelik ve sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçiliktir.

Kendine yönelik mükemmeliyetçilik: Bireyin kendisi için hiç gerçekçi olmayan, ulaşılması imkânsız standartlara yönelik olmasıdır. Kişi bu standartları kendisine empoze eder. Kendine yönelik mükemmeliyetçiler kendilerini sürekli eleştirme eğilimindedirler ve eksikleri kabul etmekte zorlanırlar (Hewitt ve Flett, 1991; Erol, 2009).

Başkalarına yönelik mükemmeliyetçilik: Bireyin, gerçekçi olamayan bir şekilde çevresindeki insanlardan aşırı talepte bulunma eğiliminde olmalarıdır. Onlara göre, bu talepler oldukça doğaldır. Çünkü doğru ve yanlış bellidir (Hewitt ve Flett, 1991; Erol, 2009).

Başkalarına yönelik mükemmeliyetçilik, mükemmeliyetçiliğin kişiler arası bir boyutu olarak ele alınmaktadır (Hewitt ve Flett, 1991).

Sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçilik: bireyin, toplumun kendisiyle ilgili gerçekçi olmayan beklentilerinin olduğunu ve kendisini aşırı ölçüde eleştirdiklerini ve bu standardı yakalayamayacağını düşündüğü boyuttur (Tuncer, 2006). Burada bireyin algıları önemlidir. Mükemmeliyetçiliğin bu boyutundaki kişiler, toplumun standartlarını yerine getirirlerse sevineceklerine inanırlar. Bu düşünce yapısına sahip kişilerden sıklıkla, “en iyisini yapmalıyım, yapabileceğimden de iyi olmalı” sözlerini duymak mümkündür (Hewitt ve Flett, 1991; Erol, 2009).

Frost vd. (1991), Hewitt ve Flett'in aksine mükemmeliyetçiliği hatalara aşırı dikkat etme, yüksek kişisel standartlara sahip olma, yüksek ailesel beklentiler, ailesel eleştiri algılama, davranışlardan şüphe etme ve düzen olarak altı boyutta incelemiştir.

Hatalara aşırı dikkat: Hata yapmanın başarısızlıkla aynı anlama geldiği, bu yüzden hata yapmamanın çok önemli olduğu biçiminde bir inanç eğilimini tanımlar. Hatalara aşırı dikkat etmeye, insanlar tarafından eleştirilme endişesi ve sosyal kaygı da eşlik eder. Bu boyuttaki mükemmeliyetçilik Hewitt ve Flett'in kendine yönelik mükemmeliyetçilik tanımına benzerlik göstermektedir (Frost vd., 1991).

Yüksek kişisel standartlar: Kişinin kendisi için yüksek standartlar belirlemesi, ve bunlara ulaşmaya çalışmasıdır (Frost vd., 1991). Kişi bu standartlara ulaşamayınca ikinci sınıf bir insan olma anlamına geldiği biçiminde bir inancı yansıtır (Tuncer, 2006).

Aile tarafından yüksek beklentiler: Bu boyut, mükemmeliyetçiliği açıklamada diğer boyutlardan daha faydalıdır. Bu boyut Hewitt ve Flett'in sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçilik olarak adlandırdığı duruma denk düşmektedir. Başkalarına karşı mükemmel bir performans gösterme baskısıyla yaşayan kişiler için anne babalar dışsal baskı ögesi durumuna gelebilir (Frost vd., 1991). Sosyal kaygı yaşayan ve utangaç olan bireylerin çoğu, anne babalarının kendileriyle ilgili büyük beklentilere sahip olduklarını belirtmişlerdir (Tuncer, 2006).

Aşırı ailesel eleştiri: Anne babaların büyük beklentileriyle bağlantılıdır. Kişi, ailesinin hatalara karşı aşırı eleştirel yaklaştığını hissettiği durumlarda, kişide mükemmeliyetçilik eğilimi başlayabilir. Ailenin büyük beklenti ve eleştirilerine karşı bireyde kaygı gelişimi de söz konusu olabilmektedir (Frost vd., 1991).

Kendi davranışlarından şüphe etme: Kişinin davranışlarından mükemmeliyetçilik anlamında kuşku duyması ve görevini doğru yapmadığı hissine kapılmasıdır (Frost vd., 1991). Aşırı kuşku duymaya sıklıkla takıntılı düşünce bozukluğu (obsesif kompulsif bozukluk) olan kişilerde rastlanır. Kendi davranışlarından kuşkulanan bireyler, işleri üzerinde çok fazla zaman harcayabilir ve işlerini tekrar tekrar kontrol etme gereksinimi duyabilirler (WEB_3; Erol, 2009).

Düzen ihtiyacı: Düzenli olmak olumlu bir özellik olmasına karşın düzenlemeye aşırı düşkün kişiler, bununla o kadar çok zaman harcarlar ki, sonunda asıl önemli işlerini bitiremezler (Frost vd., 1991, Erol, 2009).

Mükemmeliyetçilik, yapılan araştırmalarda gerek tek boyutlu olarak, gerekse çok boyutlu kavram olarak pek çok psikolojik sorunla ele alınmıştır. Araştırma

sonuçlarında mükemmeliyetçiliğin, kişilerde bazı sorunlu davranışlara neden olabildiği belirlenmiştir.

Saboonchi ve Lundh (1997), mükemmeliyetçilik ile kaygı ve bilinçlilik arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında, mükemmeliyetçilikle sosyal kaygıları arasında da ilişkinin varlığı bulgusuna ulaşmışlardır. Buna ilave olarak, çalışma, ölüm kaygısı, fiziksel yaralanmalı kazalarla ilişkili korkular, cinsel korkular, şiddet ortamları ile ilgili korkularla mükemmeliyetçiliğin bileşenleri arasında pozitif korelasyonlar ortaya çıkarmıştır. Antony vd. (1998), mükemmeliyetçilik boyutlarının kaygı bozukları üzerindeki rolünü incelemek amacı gerçekleştirdikleri çalışmada, sosyal fobi ve obsesif-kompulsif davranışının her birinin mükemmeliyetçi düşünme ile ilişkili olduğunu destekleyen bulgular elde etmişlerdir. Buna rağmen, panik bozukluğu grubunda bulunan bireylerin, bu bozukluğu taşımayan bireylere oranla daha fazla hata yapma endişesi ve olayların sonuçlarından endişelenme duygusuna sahip oldukları belirlenmiştir. Bu da, mükemmeliyetçiliğin panik bozukluğunun bir özelliği olduğunu gösterebilir. Ayrıca, başkalarının belirlenen mükemmeliyetçiliğin, depresyon ve kaygı, intihar girişimi, umutsuzluk, alkol bağımlılığı ve çeşitli kişilik bozuklukları ile pozitif yönde ilişkili olduğunu göstermektedir (Hewitt ve Flett, 2002; Tuncer, 2006; WEB_3; Erol, 2009). Kendine yönelik mükemmeliyetçilik ise, yine hem depresyon hem de ümitsizlik ile ilişkili bulunmuştur (Hewitt ve Flett, 2002). Başkalarına yönelik mükemmeliyetçilik, diğer boyutlara göre mükemmeliyetçiliğin psikolojik semptomlarla en az ilişkili olan boyutu olarak görülmüştür (Tuncer, 2006).

1.3.PROBLEM CÜMLESİ

Bu çalışmada ebeveyn ve öğretmen mükemmeliyetçiliğinin okul öncesine devam eden 5-6 yaş çocuklarının algılanan kaygı düzeylerini öngörmedeki rolü incelenmektedir.

1.4.ALT PROBLEMLER

1. Çocukların algılanan kaygı düzeyi, çocukların ve anne-babalarının demografik özelliklerine göre farklılık göstermekte midir?

2. Ebeveynin algısına göre çocukların kaygı düzeyini yordamada aşağıda belirtilen değişken ve değişken kombinasyonlarının rolü nedir?
- Anne mükemmeliyetçilik düzeyi,
 - Baba mükemmeliyetçilik düzeyi,
 - Anne-baba mükemmeliyetçilik düzeyleri birlikte,
 - Anne demografik özellikleri ve anne mükemmeliyetçilik düzeyi birlikte,
 - Baba demografik özellikleri ve baba mükemmeliyetçilik düzeyi birlikte,
 - Anne, baba demografik özellikleri ve anne, baba mükemmeliyetçilik düzeyleri birlikte,
 - Çocuğun özellikleri ile anne mükemmeliyetçilik düzeyi birlikte,
 - Çocuğun özellikleri ile baba mükemmeliyetçilik düzeyi birlikte,
 - Çocuğun özellikleri ile anne-baba mükemmeliyetçilik düzeyleri birlikte,
 - Çocuğun ve annenin demografik özellikleri ile anne mükemmeliyetçilik düzeyi birlikte,
 - Çocuk ve baba demografik özellikleri ile baba mükemmeliyetçilik düzeyi birlikte,
 - Çocuğun; annenin, babanın demografik özellikleri ve anne-baba mükemmeliyetçilik düzeyleri birlikte,
 - Öğretmen, anne ve baba mükemmeliyetçilik düzeyleri birlikte,
3. Öğretmenin algısına göre çocukların kaygı düzeylerini yordamada aşağıda belirtilen değişken ve değişken kombinasyonlarının rolü nedir?
- Öğretmenin mükemmeliyetçilik düzeyi
 - Öğretmenin mükemmeliyetçilik düzeyi ve öğretmen demografik özellikleri birlikte

1.5.DENENCELER

- D.1. Kız çocukların, erkek çocuklara göre algılanan kaygı düzeyleri daha yüksektir.
- D.2. 6 yaşındaki çocukların, 5 yaşındaki çocuklara göre algılanan kaygı düzeyleri daha yüksektir.
- D.3. Örneklem grubunda yer alan çocukların algılanan kaygı düzeylerinin çocukların kardeş sayısına göre değişkenlik göstermesi beklenmektedir.

- D.4. Örneklem grubunda yer alan çocukların algılanan kaygı düzeylerinin annenin yaşına göre değişkenlik göstermesi beklenmektedir.
- D.5. Örneklem grubunda yer alan çocukların algılanan kaygı düzeylerinin baba yaşına göre değişkenlik göstermesi beklenmektedir.
- D.6. Annelerinin eğitim düzeyi yükseldikçe, çocukların algılanan kaygı düzeyleri düşer.
- D.7. Babaların eğitim düzeyi yükseldikçe, çocukların algılanan kaygı düzeyleri düşer.
- D.8. Örneklem grubunda yer alan çocukların algılanan kaygı düzeylerinin annenin çalışma durumuna göre değişkenlik göstermesi beklenmektedir.
- D.9. Örneklem grubunda yer alan çocukların algılanan kaygı düzeylerinin babanın çalışma durumuna göre değişkenlik göstermesi beklenmektedir.
- D.10. Örneklem grubunda yer alan çocukların algılanan kaygı düzeylerinin annenin mesleğine göre değişkenlik göstermesi beklenmektedir.
- D.11. Örneklem grubunda yer alan çocukların algılanan kaygı düzeylerinin babanın mesleğine göre değişkenlik göstermesi beklenmektedir.
- D.12. Ailenin gelir düzeyi yükseldikçe, çocuğun kaygı düzeyi düşer.
- D.13. İlköğretim anasınıfına devam eden çocukların, bağımsız anaokuluna devam eden çocuklara göre algılanan kaygı düzeyleri daha yüksektir.
- D.14. Annelerin mükemmeliyetçilik düzeyi, ebeveynin algısına göre çocuk kaygı düzeyi üzerinde önemli rol oynar.
- D.15. Babaların mükemmeliyetçilik düzeyi, ebeveynin algısına göre çocuk kaygı düzeyi üzerinde önemli rol oynar.
- D.16. Anne-baba mükemmeliyetçilik düzeyleri birlikte ebeveynin algısına göre çocuk kaygı düzeyi üzerinde önemli rol oynar.
- D.17. Ebeveynin algısına göre çocukların kaygı düzeyindeki değişiklikte, anne mükemmeliyetçilik düzeyi ve annenin demografik özellikleri birlikte önemli rol oynar.
- D.18. Ebeveynin algısına göre çocukların kaygı düzeyini açıklamakta, baba mükemmeliyetçilik düzeyi ve babanın demografik özellikleri birlikte önemli rol oynar.
- D.19. Ebeveynin algısına göre çocukların kaygı düzeyini açıklamakta, anne-baba mükemmeliyetçilik düzeyi ve anne-babanın demografik özellikleri birlikte önemli rol oynar.

- D.20. Ebeveynin algısına göre çocukların kaygı düzeyini açıklamakta, anne mükemmeliyetçilik düzeyi ve çocuğun özellikleri birlikte önemli rol oynar.
- D.21. Ebeveynin algısına göre çocukların kaygı düzeyini açıklamakta, baba mükemmeliyetçilik düzeyi ve çocuğun özellikleri birlikte önemli rol oynar.
- D.22. Ebeveynin algısına göre çocukların kaygı düzeyini açıklamakta, anne-baba mükemmeliyetçilik düzeyi ve çocuğun özellikleri birlikte önemli rol oynar.
- D.23. Ebeveynin algısına göre çocukların kaygı düzeylerini yordamada çocuğun demografik özellikleri, anne demografik özellikleri ve anne mükemmeliyetçilik düzeyi birlikte önemli rol oynar.
- D.24. Ebeveynin algısına göre çocukların kaygı düzeylerini yordamada çocuğun demografik özellikleri, baba demografik özellikleri ve baba mükemmeliyetçilik düzeyi birlikte önemli rol oynar.
- D.25. Ebeveynin algısına göre çocukların kaygı düzeyini açıklamakta, anne-baba demografik özellikleri, anne-baba mükemmeliyetçilik düzeyi ve çocuğun özellikleri birlikte önemli rol oynar.
- D.26. Ebeveynin algısına göre çocukların kaygı düzeyini açıklamakta, anne mükemmeliyetçilik düzeyi, baba mükemmeliyetçilik düzeyi ve öğretmen mükemmeliyetçilik düzeyi birlikte önemli rol oynar.
- D.27. Öğretmen mükemmeliyetçilik düzeyi, öğretmenin algısına göre çocuk kaygı düzeyi üzerinde önemli rol oynar.
- D.28. Öğretmen algısına göre çocukların kaygı düzeyindeki değişiklikte, öğretmen mükemmeliyetçilik düzeyi ve öğretmenin demografik özellikleri birlikte önemli rol oynar.

1.6. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışma, 5-6 yaş okul öncesi dönem çocuklarının algılanan kaygı düzeylerinin, kendilerine ve ebeveynlerine ait demografik özellikleri ile ilişkisini incelemek ayrıca ebeveynlerinin ve öğretmenlerinin mükemmeliyetçilik düzeylerinin çocukların algılanan kaygı düzeylerini ne ölçüde yordayabileceğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

1.7. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Okul öncesi dönem çocuklarına yönelik uygulamaların kişisel ve toplumsal faydası sonraki dönemlerle kıyaslandığında oldukça yüksektir. Ülkemizde okul öncesi dönem çocukları için okullaşma oranı diğer gelişmiş ülkelerle kıyaslandığında oldukça düşüktür. Bunun yanı sıra bu döneme ait yapılan bilimsel çalışmalar artış göstermekle birlikte ülkemiz özelinde yapılması gereken daha çok çalışma bulunmaktadır. Mevcut çalışma ile bilimsel çalışmalara katkı sağlama önceliği benimsenmiş olmakla birlikte ülkemizde okul öncesi dönem çocuklarının sorunlarının daha iyi anlaşılmasına da yardımcı olunmaya çalışılmıştır.

Önerilen çalışma ile ülkemizde ilk defa okul öncesi dönem çocuklarının ebeveyn ve öğretmen algısına dayalı olarak kaygı düzeylerinin belirlenmesi hedeflenmektedir. Bu kapsamda okul öncesi dönem çocuklarının kaygı düzeylerini tespit etmek amacı ile kaygı ölçeği ebeveyn formu ve kaygı ölçeği öğretmen formu güvenilir ve geçerli bir araç olarak ülkemize kazandırılmıştır. Bu çalışmanın sonuçlarının hem ülkemiz hem de uluslar arası literatürde dikkate değer sonuçlar üreteceği düşünülmektedir.

1.8. VARSAYIMLAR

1. Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan ölçeğin, 5-6 yaş çocuklarının ebeveyn algısına göre kaygı düzeylerini ölçebildiği kabul edilmektedir.
2. Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan ölçeğin, 5-6 yaş çocuklarının öğretmen algısına göre kaygı düzeylerini ölçebildiği kabul edilmektedir.
3. Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan ölçeğin, anne, baba ve öğretmen mükemmeliyetçilik düzeylerini ölçebildiği kabul edilmektedir.
4. Örneklem grubuna alınan ebeveynlerin kendilerine verilen ölçeği, çocukların kaygı düzeylerini gerçeğe uygun yansıtacak şekilde doldurdukları varsayılmaktadır.
5. Örneklem grubuna alınan öğretmenlerin kendilerine verilen ölçeği, çocukların kaygı düzeylerini gerçeğe uygun yansıtacak şekilde doldurdukları varsayılmaktadır.
6. Örneklem grubuna alınan öğretmen, anne ve babaların kendilerine verilen ölçeği, kendi mükemmeliyetçiliklerini gerçeğe uygun yansıtacak şekilde doldurdukları varsayılmaktadır.

1.9. SINIRLILIKLAR

1. Araştırmanın verileri, 2007-2008 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Denizli il merkezinde bulunan 7 resmi ilköğretim okuluna bağlı anasınıfı ile 3 bağımsız anaokuluna giden 379 çocuk ile ilgili olarak 379 anne-baba ve 28 öğretmenden elde edilen görüşlere dayanmaktadır.
2. Araştırmada bağımsız değişkenler olarak öğretmenlere, anne-baba ve çocuklara ilişkin özelliklerin sadece bir kısmı ele alınmıştır.
3. Araştırma sonuçlarına, araştırmacı, katılımcılar ve uygulama ortamlarından kaynaklanan kontrol dışı etmenlerin, düşük düzeyde de olsa, etki etmiş olabileceği kabul edilmektedir.

1.10. TANIMLAR

Kaygı (Operasyonel Tanım): Kaygı, genelde açık ve net bir gerekçe olmadan hissedilen korku ve endişe hissidir (WEB_2). Okul öncesi dönem çocuklarının kaygı düzeyine ilişkin bir ölçüm yapılırken, çocuğun sosyal ve duygusal alanlarla ilgili gelişimi dikkate alınmalıdır. Bu anlamda çocuğun kaygısı sosyal ortamlardaki endişeleri, girişimciliği, özgüveni, korkuları, saplantıları ve genel endişeli halleri ile ilişkilidir.

Mükemmeliyetçilik: Kişilerin gerek kendisi ve gerekse yakınları için oldukça yüksek standartlar ve beklenti içinde olması ayrıca diğer insanların onlara yönelik bitmek bilmeyen beklentileri ve olumsuz eleştirileri olduğunu düşünerek sürekli onay alma ihtiyacı duymalarıdır (Hewitt ve Flett, 1991).

Kendine Yönelik Mükemmeliyetçilik: Bireyin kendisi için gerçekçi olmayan hedefler belirlemesi ve yapabildiğinden daha iyisini yapma eğiliminde bulunmasıdır (Hewitt ve Flett, 1991).

Başkalarına Yönelik Mükemmeliyetçilik: Bireyin, çevresindeki kişilerden gerçekçi olmayan beklenti içerisinde bulunması ve kişilerin bu beklentileri gerçekleştirmesini beklemesidir (Hewitt ve Flett, 1991).

Sosyal Düzene Yönelik Mükemmeliyetçilik: Kişinin, çevresindeki kişiler tarafından, kendisi için gerçekçi olmayan standartlar belirlediği inancına sahip olması

ve çevresi tarafından sevilme için bu standartlara ulaşması gerektiğini düşünmesidir (Hewitt ve Flett, 1991).

İKİNCİ BÖLÜM İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Araştırmaların sayısının sınırlılığında dolayı okul öncesi dönem çocuklarının kaygı problemleri hakkında çok az şey bilinmektedir (Campbell, 1995). Okul öncesi dönem çocuklarının kaygıları ve korkuları ile çalışmalar eski tarihlere dayanmakla birlikte sınırlı kalmıştır. Örneğin, 1935 yılında Jersild ve Holmes (1935) tarafından, 2 ve 6 yaş arası çocukların annelerinin çocuklarda yaşlarına göre dört veya beş tip farklı korku tespit edebildiklerini raporlamıştır. Maurer (1965) ve Bauer (1976) ise çocukların nelerden korktuklarını tespit etmeye çalışmışlardır. Elde edilen bulgular çocukların değişik hayvanlardan korktuklarını ve korkuların yaş arttıkça azaldığını ortaya koymuştur. Buna rağmen doğal afetler ve kişisel yaralanmalarından kaynaklanan korkuların ise yaş ilerledikçe arttığı yönünde tespitlere ulaşılmıştır. Richman vd. (1975) kendi örneklem grubunda çalıştığı 3 yaş çocukların %12.8'inin ciddi korkular taşıdığını tespit etmiştir. Ialongo vd. (1994, 1995) ise 5 yaş çocukların %2.5'inin ciddi kaygı bozukluklarına sahip olduklarını ve bu kaygıları ortalama 4 ay boyunca muhafaza ettiklerini ortaya koymuşlardır.

2.1. KAYGI İLE İLGİLİ ÇALIŞMALAR

Literatürde kaygı ile ilgili yapılmış çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Social Science Index'de "Kaygı" (anxiety) anahtar kelimesi ile yapılan taramalarda toplam 75.000'den fazla çalışmaya rastlanmaktadır. Kaygı anahtar kelimesinin yanı sıra "çocuklar" (children) anahtar kelimesi de ilave edildiğinde çalışma sayısı 45.000 civarına düşmekte, okul öncesi (preschool) kelimesi de ilave edilince çalışma sayısı 3000'lere düşmektedir. Bu anahtar kelimeleri başlıkta arandığında ise çalışma sayısı sırasıyla yaklaşık 3700, 350 ve 4 olarak tespit edilmektedir. Okul öncesi yerine "kindergarten" kullanıldığında da 20 çalışma tespit edilmiştir. Bu da kaygının araştırmacıların oldukça yoğun olarak çalıştıkları bir konu olduğunu ancak okul öncesi döneme yönelik çalışmaların oldukça az olduğunu göstermektedir. Bu bölümde literatürde yer alan çocukluk döneminde kaygı ile ilişkili önemli çalışmalara yer verilerek önerilen tez çalışmasının kaygı alanına nasıl katkı sağlayacağı belirginleştirilmeye çalışılmıştır.

Van Gastel vd. (2009), kaygı bozukluklarının ailede kazanılarak arttığı tezini incelemişlerdir. Çocuğun yetiştirilme tarzı ile çocuğun kaygı bozuklukları arasındaki ilişki üzerinde durulmuştur. Ailenin kaygısı ile çocuğun kaygısı arasındaki ilişki incelenerek, ailenin kullandığı yetiştirme tarzının kaygının çocuğa etkisi araştırılmıştır. Çalışmada 8-12 yaş arası kaygı problemi taşıyan toplam 71 çocuk, 70 anne ve 59 baba kullanılmıştır. Ayrıca çalışmanın kontrol grubunda 96 çocuk, 93 anne ve 83 baba yer almıştır. Elde edilen sonuçlar kaygıda ailesel birikmenin varlığını teyit eder yöndedir. Diğer bir ifade ile çocuğun kaygısı ile ailenin kaygısı arasında pozitif bir ilişki ortaya konmuştur. Anne veya babasına kaygı teşhisi konmuş bir çocuğun kaygı bozukluğu göstermesi anne veya babasında benzer bir teşhis olmayan bir çocuğa göre 2.7 kat daha fazladır. Hali-hazırda kaygı teşhisi konmuş bir anne veya babaya sahip bir çocukta bu 4.7 kata çıkmaktadır. Annelerin kaygılı olmasının çocukların üzerinde daha fazla kaygı yarattığı belirlenmiştir. Ayrıca, çalışmada ailelerin kullandıkları yetiştirme tarzları da (aşırı korumacı, duygusal sıcaklık, reddetme, kaygıyı destekleme) irdelenmiştir. Sonuçlar, anne ve babanın aşırı korumacılığı anlamlı ancak çocuğun kaygısı ile negatif yönde ilişkili olduğunu göstermektedir.

Daads ve Roth (2008) erken dönem çocuklukta kaygı bozukluğu ve diğer problemlerin engellenebilirliği üzerine araştırma gerçekleştirmişlerdir. Toplam 734, 3-6 yaş dönem çocuğu ile 14 ay boyunca çalışılmıştır. Bu çocukların ebeveynleri ve öğretmenlerinden çocuğun sosyal davranışı, sinirliliği, çekingenliği, ebeveyn özellikleri ve ebeveyn-çocuk ilişkisi konusunda bilgileri kapsayan bildirimler alınmıştır. Daha sonra genel bir engelleme programı geliştirilmiştir. Bu program, ailelere yönelik çocuklarının sosyal yeterliliklerini ve olumlu beklentiler oluşturma becerilerini geliştirmelerine yönelik toplam 6 oturumdan oluşan bir eğitim programı şeklindedir. Programa katılan ebeveynler katılımlar sayıları arttıkça, program hakkında olumlu görüş bildirmişlerdir. Sonuçları gözlemlemenin zor olduğunu vurgulayan araştırmacılar öğretmen bildirimlerine göre programa katılan ailelerin çocuklarında içsel ve dışa yönelik problemlerinde azalma meydana geldiğini belirtmişlerdir. Buna rağmen sonuçlar beklenen büyüklükte bir etki yaratmamış ve hatta ebeveynlerle ilgili puanlarda değişim çok sınırlı kalmıştır. Araştırmacılar konu ile ilgili daha çok araştırma ihtiyacının bulunduğunu ortaya koymuşlardır.

Bayer vd. (2006), okul dönemi çocukların yaklaşık %20'sinin içselleştirme bozukluklarını yaşadığını ancak bu konuda yeterince destek bulamadıklarını belirtmektedir. Bu bozuklukların okul öncesi döneminde oluşmaya başladığını ve düzenli bir biçimde sürdüğünü düşünen yazarlar içselleştirme zorluğu yaşayan okul öncesi dönem çocukların duygularını, korkularını ve endişelerini belirlemeye yönelik ebeveyn raporlamasına dayalı bir anket geliştirmeye çalışmıştır. İçselleştirme güçlüğüne yönelik bulgularını literatür ve pilot çalışmalarından elde eden yazarlar, bu bulguları 112 tane 2 yaş çocuğun ebeveynleri ile test edip incelemelerini çocuklar 4 yaşına gelince tekrarlamışlardır. Ebeveynler, çocuklarını kaygı, depresyon, çekingenlik, arkadaşlarından uzak durma, ayrılık güvensizliği belirtileri yönünden değerlendirmiştir. 2 yaş çocukların anketinde 35 madde varken 4 yaş çocuklara yönelik ankette 38 madde bulunmaktadır. Çalışmada geliştirilen anketler literatürdeki bulgularla karşılaştırılarak desteklenmiştir.

Essakow vd. (2005) 3-4 yaş toplam 104 çocuk ve çocukların anneleriyle yaptıkları çalışmada risk grubunda yer alan okul öncesi dönem çocuklarında güvensiz bağlanma, davranışsal tutukluk ve kaygı arasında ilişkiyi araştırmışlardır. Çalışmada yer alan çocukların 72'si davranışsal olarak tutukluk gösteren (29 erkek, 43 kız) ve 32'si davranışsal olarak tutukluk göstermeyen (21 erkek, 11 kız) çocuk ve annelerinden oluşmaktadır. Çalışmaya katılan anneler Çocuklarda Kısa Süreli Sinirlilik Ölçütü'nü (Short Temperament Scale for Children) doldurmuşlardır. Çocukların ise davranışsal tutukluk özelliği gösterip göstermediği ise laboratuvar çalışması ile tespit edilmiştir. Anne çocuk bağlılığı ise Garip Durum (Strange Situation) prosedürünün okul öncesi versiyonu ile ölçülmüştür. Çocuklardaki kaygı düzeyi ise DSM-IV kriterleri ile tespit edilmiştir. Çalışmada güvensiz bağlılık ve davranışsal tutukluğun birbirinden bağımsız olarak kaygı ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Bunun anneden geçen kaygının kontrol altında tutulduğunda bile doğru olduğu görülmüştür. Davranışsal olarak tutukluk (çekingen) gösteren, güvensiz biçimde bağlanan ve annesinin kaygısı yüksek olan çocukların daha fazla kaygılı oldukları belirlendi. Çalışmada, sosyal etkileşimden (ortamlardan) kaçınmanın, çocuğun sosyal ortamlarda karşısına çıkacak olan durumlarla ilgili stratejiler geliştirmesine engel teşkil edeceği (veya yeteneğini azaltacağı) görülmekte, bunun da zaman içinde çocukta sosyal ortamların tehdit olarak algılanmasına ve sosyal fobi şeklinde kaygı yaratmasına neden olabileceğine vurgusu yapılmaktadır.

Rapee vd. (2005), okul öncesi dönem çocuklarında kaygı oluşumunun önüne geçilmesinde bir erken müdahale programının sonuçlarını sunmuşlardır. Çalışmada 36 ay ile 62 ay arası yaşlarındaki 146 çekingen çocuk ve aileleri ana örneklem grubu oluşturmaktadır. Çocuklar rastlantısal olarak iki gruba atanmıştır. Gruplardan birisinin aileleri konusunda uzman bir psikolog tarafından kaygı, kendi kaygıları ve çocuklarının kaygıları ile başa çıkmanın yolları konusunda eğitim alırken diğerlerine herhangi bir eğitim verilmemiştir. 12 aylık bir gözlem döneminde eğitim alan ailelerin çocuklarındaki kaygı bozukluk tespitlerinde önemli oranda bir azalma meydana gelmiştir. Ancak çocuğun çekingenliği konusunda ise kayda değer bir etki saptanamamıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlar, müdahale programlarının kısıtlı da olsa faydasını ortaya koymuştur.

Bishop vd. (2003), 3 ve 5 yaş dönem çocukların ebeveynleri ve öğretmenleri tarafından verilen davranışsal çekingenliklerini ilgili bildirimlerin geçerliliğini ve güvenilirliğini incelemişlerdir. Bu amaçla literatür araştırmalarından ve mevcut diğer anketlerden davranışsal tutuklukla ilgili 40 anket sorusu oluşturulmuştur. Daha sonra ankette yapılan geliştirme çalışmaları ile ebeveyn versiyonunda 30 öğretmen versiyonunda ise 28 soru kalmıştır. Çalışmanın örneklem grubunda 613 anne ve 506 baba, 3 ile 5 yaş arası çocukları hakkında anket doldürmüşlerdir. Buna ilave olarak çalışmaya katılan çocukların öğretmenleri de (toplam 585 öğretmen) anketin öğretmen versiyonunu doldürmüştür. Elde edilen sonuçlar, ebeveyn ve öğretmenlerin çocukların davranışsal tutuklukları hakkında güvenilir bilgilendirme yapabileceklerini ortaya koymuştur. Genel olarak babaların çocuklarının tutuklukları ile daha az duyarlılık gösterdiğini de vurgulanan noktalar arasında yer almaktadır.

Mindell ve Barrett (2002), çocukların gece kâbusları ile kaygı düzeyleri arasında bir ilişkinin varlığı araştırmışlardır. Yaşları 5 ile 11 arasında değişen 26'sı erkek 34'ü kız toplam 60 okul çocuklar ve ebeveynleri çocukların gece kâbuslarını ve kaygı düzeylerini belirlemeye yönelik anketleri doldürmüşlerdir. Ebeveynlerin bildirimlerinden gece kâbusları gören çocukların kâbus görmeyen çocuklara kıyasla daha yüksek kaygı düzeyine sahip olduğu tespit edilmiştir. Yazarlar bu bulguya dayanarak gece kâbusu gören çocukların kaygı ile konusunda daha yakından izlenmeleri gerektiğini önermektedir.

Hudson ve Rapee (2001), ebeveynlerin çocuklarını yetiştirme tarzları ile çocuğun kaygısı arasında bir ilişki olduğuna dair literatür bulgularını gözlem çalışması ile incelemeye almıştır. Çalışmada çocuklar her birini 5 dakikalık süre içinde tamamlamaları gereken iki zor bilişsel görevi (bir tangram bir de scrabble görevi) yerine getirirken anne-çocuk ilişkisi gözlemlenmiştir. Kullanılan örneklem grubunda 43 kaygı bozukluğu teşhisi konmuş, 20 karşı koyma davranışına sahip çocuk ve 32 herhangi bir tanı konmayan çocuk ve bu çocukların anneleri bulunmaktadır. Bütün çocuklar 7 ile 15 yaş arasındadır. Yaş ve cinsiyetlerine göre incelenen grupta kaygılı ve karşı koyan çocukların annelerinin etkileşim sırasında klinik bir tanı konmayan çocukların annelerine göre daha fazla etkileşimde daha fazla izinsiz müdahaleci oldukları izlenmiştir. Bu durumun çocukların yaşları değişse de benzer şekilde gerçekleştiği görülmüştür. Gözlem sonuçları, aşırı müdahaleci (kontrol edici) ebeveyn ile çocuğun kaygısı arasında literatürde de dile getirilen ilişkiyi doğrulamaktadır. Ancak bu ilişkinin özellikleri incelenmeye değer bir konudur.

Bokhorst vd. (2001) çocuğun yaşlıları ile öğrenme düzeyi bakımından geri kalmasına ve duygusal problemler yaşamasına neden olan sosyal kaygı üzerine inceleme yapmışlardır. 5 – 6 yaş çocuklardaki sosyal kaygı bozukluklarını öğretmenlerinin tespit edebilmesi amacı ile TRSA-“Junior” adlı bir ölçek (Teaching Rating Scale of Social Anxiety – “Junior”) geliştirmişlerdir. 144’ü kız 141’i erkek olmak üzere toplam 285 çocukla çalışılmıştır. Özellikle oyun ortamında çocuklar üzerinde yapılan tespitler sosyal katılım düzeyi az olan çocuklarda beklenebileceği gibi sosyal kaygı varlığı anlamlı bulunmuştur. Diğer bir tespit ise çocukların yaşlılarının çocuk hakkında yaptığı pozitif yargılamalar azaldıkça çocuğun sosyal kaygısının arttığı yönündedir. Yazarlar sosyal kaygının erken tespitinin bu durumun ciddi kaygı bozukluğu yaratmadan engellenmesi için oldukça önemli olduğunu vurgulamışlardır.

Measelle vd. (1998) toplam 97 çocukla okul öncesi, anaokulu ve birinci sınıf olmak üzere üç aşamalı bir çalışma yapmışlardır. Bu çalışmada, çocukların kendi akademik, sosyal ve duygusal yaşamları ile ilgili görüşleri tespit edilmiştir. Berkeley Kukla Mülakatı (BPI - Berkeley Puppet Interview) veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. BPI, çocukların okula uyumlarını altı boyutta incelemektedir. Bu boyutlar: Akademik yeterlilik, başarıya motivasyonu, sosyal yeterlilik, akran kabulü, depresyon-kaygı, ve agresifliktir. 4,5 ve 7,5 yaş aralığındaki çocuklardan elde edilen

bulgular BPI ile çocukların kendi hakkında güvenilir bilgi aktarabileceklerini göstermiştir. Keza çocukların ebeveynleri ve öğretmenlerinden elde edilen bildirimlerle çocuklardan BPI ile elde edilen bildirimler uyumlu çıkmış hatta çocuklardan alınan bildirimlerin daha detaylı ve sağlam olduğu gözlemlenmiştir. Bu da BPI'nın etkin uygulanması durumunda önemli bir değerlendirme aracı olduğunu göstermiştir. Ancak, BPI uygulamada daha uzun zaman gerektirdiğinden maliyeti yüksek bir çalışmadır.

2.2. KAYGI VE MÜKEMMELİYETÇİLİK İLE İLGİLİ ÇALIŞMALAR

Literatürde mükemmeliyetçilik ve kaygı üzerine çok sayıda çalışma yapılmıştır. Ancak çocukluk döneminde mükemmeliyetçilik ve kaygı arasındaki ilişkiler inceleyen az sayıda çalışma bulunmaktadır. Burada tezin konusuna yakın olduğu düşünülen güncel literatürde yer alan mükemmeliyetçilik ile kaygı arasındaki bağıntı üzerine çalışmalar incelenmiştir.

Biran ve Reese (2007) lisans eğitimi gören birinci sınıf öğrencileri ile yaptıkları çalışmada iki temel hipotez üzerinde durmuşlardır. Bunlardan birincisi “nörotik mükemmeliyetçiliğin büyüklüğü, aile beklentileri ve/veya eleştirileri düzeyine bağlıdır.” İkincisi ise “sosyal kaygı ile nörotik mükemmeliyetçilik arasında dolaylı yoldan bağlantı bulunmaktadır.” “Kendi gözleri ile tatmini ortaya çıkaracak kadar kaliteli sonuç oluşmadığı gerekçesi ile asla tatmin duygusuna ulaşamayan bireyler” olarak tanımlanan nörotik mükemmeliyetçilik ile ebeveyn beklentileri ve eleştirisi arasında anlamlı bir korelasyon bulunmuştur. Ayrıca, nörotik mükemmeliyetçilik ile sosyal kaygı arasında da anlamlı düzeyde korelasyonun varlığı tespit edilmiş ve nörotik mükemmeliyetçiliğin sosyal kaygının tahmin edici bir parametresi olduğu sonucuna varılmıştır. Çalışmada genel kanıdan farklı olarak kadınların erkeklere oranla mükemmeliyetçilikten daha fazla sıkıntı yaşadığı düşüncesi doğrulanamamış ve cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Kenney-Benson ve Pomerantz (2005) ebeveynlerin çocukları üzerindeki kontrollerini artırdıkça çocukların mükemmeliyetçiliğe daha çok odaklanacağını bunun da çocukta depresyon belirtilerine rastlanmasına neden olacağı fikri üzerine araştırma yapmışlardır. Araştırmanın örneklem grubunu 7 – 10 yaş arası 104 okul çocuğunun annesi oluşturmaktadır. Çalışma laboratuvar ortamında gözleme dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. Annelerin çocuklarına yaklaşımı ve çocukların davranışının annenin

kontrol kullanım derecesine olan etkisi incelenmiştir. Çocukların kendine yönelik ve sosyal mükemmeliyetçilik düzeyleri çocuklardan alınan geri bildirimlerle tespit edilmiştir. Çalışmada daha fazla kontrol eden annelerin çocuklarının özellikle sosyal mükemmeliyetçilik düzeylerinin yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Daha genel anlamda, anne ve/veya babanın kullandığı kontrol etme yaklaşımları ile çocuğun depresyon belirtileri arasında pozitif bir bağlantının varlığının bulunduğu belirtilebilir.

Walsh ve Agwunobi (2002) günümüzde lisans öğrencilerinin birçoğunun zorunlu olarak istatistik dersi almak zorunda olduğunu vurgulamış, mükemmeliyetçilik, erteleme ve özellik kaygısının (genel kaygı) istatistik kaygısı üzerindeki rolünü incelemişlerdir. Çalışma, kişinin mükemmeliyetçilikle ilişkili genel kaygısı ve erteleme davranışının istatistik kaygısı ile ilişkisini araştırmaktadır. Toplam 93 lisans öğrencisi ile yapılan çalışmada anket yöntemi ile veriler toplanmıştır. Mükemmeliyetçiliğin ölçümü için Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği (Multidimensional Perfectionism Scale), genel kaygı düzeyinin tespiti için Durum/Özellik Kaygı Envanteri (State/Trait Anxiety Inventory), erteleme davranışı ile ilgili bildirimleri elde etmek için Aitken Erteleme Envanteri (Aitken's Procrastination Inventory) ve istatistik kaygısı için Cruise ve Wilkins İstatistik Kaygı Sıralama Ölçeği (Cruise ve Wilkins' Statistics Anxiety Rating Scale) kullanılmıştır. Sonuçlar, kişiler arası mükemmeliyetçilik ile istatistik kaygısı arasında oldukça sınırlı ilişki ortaya koyarken, kendine yönelik mükemmeliyetçilik ile özellik kaygısı ve erteleme arasında kabul edilir düzeyde korelasyonu belirlemiştir.

Rheume vd. (2000) algılanan tehlike, sorumluluk ve mükemmeliyetçilikle obsesif-kompulsif bozukluk arasında ilişkiyi incelemişlerdir. Toplam 182 yetişkinle yapılan çalışmanın sonuçları sorumluluk, algılanan tehlikeler ve mükemmeliyetçiliğin obsesif-kompulsif eğilimlerle orta düzeyde bir ilişkiye sahip olduğunu göstermiştir. Benzer bir çalışmada daha yakın bir tarihte Wu ve Cortesi (2009) tarafında yapılmıştır.

Enns ve Cox (1999) önemli bir kaygı bozukluğu yaşayan 145 hasta ile yaptıkları çalışmada, mükemmeliyetçiliğin birçok boyutu, kişilik boyutları ve hastanın kendi raporlaması ve gözlemcinin raporlaması ile elde edilen kaygı bulguları arasındaki ilişkiyi değerlendirmişlerdir. On mükemmeliyetçilik boyutundan sadece üçü (sosyal mükemmeliyetçilik, hata yapmaya yönelik endişe ve kendini eleştirme) depresyon belirtileri ile orta ve yüksek düzeyde ilişkili olarak belirlenmiştir. Bununla birlikte

kişisel standartlara ve düzene sahip olmanın depresyon belirtilerini azalttığı görülmüştür.

Antony vd. (1998), mükemmeliyetçilik boyutlarının kaygı bozukları üzerindeki rolünü incelemek amacı ile panik bozukluğu, obsesif-kompulsif bozukluk, sosyal fobi, spesifik fobi yaşayan toplam 175 hasta ve herhangi bir klinik bulgu taşımayan 49 gönüllü ile çalışma yapmışlardır. Hewitt ve Flett (1991) tarafından ortaya konan toplam dokuz mükemmeliyetçilik boyutu ele alınmıştır. Çalışmanın sonuçları literatürdeki bilgilerle uyumlu olarak, sosyal fobi ve obsesif-kompulsif davranışının her birinin mükemmeliyetçi düşünme ile ilişkili olduğunu desteklemektedir. Buna rağmen, panik bozukluğu grubunda bulunan bireylerin, bu bozukluğu taşımayan bireylere oranla daha fazla hata yapma endişesi ve olayların sonuçlarından endişelenme duygusuna sahip oldukları belirlenmiştir. Bu da, mükemmeliyetçiliğin panik bozukluğunun bir özelliği olduğunu gösterebilir. Araştırmacılar belki de bütün kaygı bozukluklarının beklenmeyen tehlikelerden korunmak için gerekli olan kontrol etme ihtiyacının altında yattığını ifade etmişlerdir. Bu kontrol etme ihtiyacı da mükemmeliyetçi düşünme ile ilişkilendirilmiştir.

Saboonchi ve Lundh (1997), mükemmeliyetçilik ile kaygı ve bilinçlilik arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. 50 kız ve 20 erkek toplam 70 lisans öğrencisi ile yapılan Likert tipi ölçekle yapılan çalışmada hata yapma endişesi, olayların sonuçlarına yönelik endişelerle sosyal mükemmeliyetçilik arasında ilişki belirlenmiştir. Mükemmeliyetçilikle sosyal kaygıları arasında da ilişkinin varlığı bulgular arasındadır. Buna ilave olarak, çalışma, ölüm kaygısı, fiziksel yaralanmalı kazalarla ilişkili korkular, cinsel korkular, şiddet ortamları ile ilgili korkularla mükemmeliyetçiliğin bileşenleri arasında pozitif korelasyonlar ortaya çıkarmıştır. Ancak, mükemmeliyetçilik ile tehlikeli hayvanlarla bağlantılı korkular arasında herhangi bir ilişki belirlenmemiştir. Araştırmacılar, çalışmanın sonuçlarına dayanarak, kaygının tamamı olmasa da birçok boyutunun mükemmeliyetçilikle ilişkili olduğunu belirtmektedir. Ancak, çalışma bunun nedenleri hakkında herhangi bir önerme yapmamaktadır.

Flett vd. (1995), bireyin mükemmeliyetçiliğini açığa çıkaran ve şekillendiren nedenleri araştırmışlardır. Özellikle mükemmeliyetçilikte ebeveynlerin rollerini farklı boyutlarda ele almışlardır. Çalışma ebeveynlerin kullandığı otorite tarzının özellikle sosyal mükemmeliyetçiliğin gelişimine etki ettiği hipotezine dayanmaktadır. Bu hipotez

100 lisans düzeyi öğrenciden elde edilen bildirimlerle denenmiştir. Elde edilen sonuçlar mükemmeliyetçilik ile ailenin kullandığı otorite tarzı arasında pozitif korelasyonu işaret etmektedir. Özellikle, kız öğrencilerin kendilerine yönelik mükemmeliyetçilikleri ile annenin kullandığı otoriter yaklaşım arasında oldukça güçlü bir ilişki belirlenmiştir.

Literatürde şu ana kadar yayımlanmış çalışmalar ele alındığında tezde incelenen okul öncesi dönem çocuklarına yönelik ebeveyn ve öğretmen mükemmeliyetçiliği ile çocuğun kaygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi özgün bir çalışma ortaya çıkarmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu araştırma tarama yöntemi kullanılan betimsel bir çalışmadır. Bu yöntemle, var olan durum betimlenmeye ve belirlenen değişkenlerin söz konusu durum ile ne düzeyde ilişkili olduğu incelenmeye çalışılmıştır.

3.2. ARAŞTIRMANIN EVRENİ

Araştırmanın evrenini 2007-2008 Bahar Döneminde Denizli İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı ilköğretim anasınıfları ve bağımsız anaokullarına devam etmekte olan 5 yaş ($N=925$) ve 6 yaş ($N=3622$) çocuklarının ebeveynleri ve öğretmenleri oluşturmaktadır.

3.3. ARAŞTIRMANIN ÖRNEKLEMİ

Örneklem oluşturulurken tabakalama yöntemi temel anlayışından hareketle, çocuklarının eğitim aldığı okullar rastgele örnekleme tekniği kullanılarak belirlenmiştir. Böylece araştırmanın örneklemini Fahri Akçakoca Anaokulu, 23 Nisan Anaokulu, Yenişehir Anaokulu, Emsan İlköğretim Okulu, Lütfi Ege İlköğretim Okulu, Sevil Kaynak İlköğretim Okulu, Kayhan ilköğretim Okulu, Dentaş İlköğretim Okulu, Fatih İlköğretim Okulu, Halil İbrahim Cin İlköğretim Okuluna devam eden, 379 öğrenci ebeveyni ve öğretmeni oluşturmaktadır.

3.4. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Çalışmada, ebeveyn ve öğretmenlerin mükemmeliyetçilik davranışlarını ölçmek için 'Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği' (Sun Selışık, 2003; Oral, 1999), çocukların kaygılarını ölçmek için ise Okul Öncesi Çocuklarda Kaygı Ölçeği Ebeveyn Formu (SCAS - Spence Children's Anxiety Scale – Parental Report) (Sepence vd., 2001) ve Okul Öncesi Çocuklarda Kaygı Ölçeği Ebeveyn Formundan yararlanılarak oluşturulan Okul Öncesi Çocuklarda Kaygı Ölçeği Öğretmen Formu kullanılmıştır.

Ailenin ve öğretmenin demografik bilgileri için ise aileye yönelik kişisel bilgi formu ve öğretmene yönelik kişisel bilgi formundan yararlanılmıştır.

3.4.1. Okul Öncesi Çocuklarda Kaygı Ölçeği (Ebeveyn Formu)

Literatürde kaygı ile ilgili çok sayıda çalışma bulunmasına rağmen okul öncesi dönem çocuklarına yönelik yapılmış çok az sayıda çalışma yer almaktadır. Okul öncesi dönem çocuklarıyla ilgili kaygı üzerine yapılan çalışmaların yetersizliğinde en önemli etkenlerden birisinin güvenilir ve geçerli ölçüm araçlarının sınırlı olduğunu vurgulayan Spence vd. (2001), bu konuda kabul edilen önemli çalışmalardan birisini gerçekleştirmiş ve okul öncesi dönem çocuklarında kaygı araştırmalarında kullanılmak üzere bir ölçek geliştirmişlerdir. Spence vd. (2001) çocuğun ebeveynlerinin görüşlerinin çocuğun kaygı bozuklukları ile ilgili bilgi edinmede daha başarılı olacağı düşüncesi ile kaygı ölçeğini çocuğun ebeveynleri tarafından doldurulmasına yönelik hazırlamışlardır. Bu tez çalışmasında, çocukların ebeveynlerinin çocuklarının yaşantısı içerisinde gösterdiği davranışlarına ilişkin algılarına başvurularak veri toplamaya yönelik Spence vd. (2001) tarafından hazırlanmış ve uygulanmış olan Okul Öncesi Kaygı Ölçeği (Spence Preschool Anxiety Scale), okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocuklarının kaygı düzeylerini saptamak amacıyla kullanılmıştır.

Spence vd. (2001), 2.5 ve 6.5 yaş arası çocukların ebeveynlerinden çocukların kaygı belirtilerinin yaşanma sıklıklarının hazırlanan anketle raporlamalarını istemiştir. Çalışma geniş bir örneklem grubu ile yapılmıştır. Toplam 755 anne çocukları ile ilgili okul öncesi kaygı anketini doldurmuşlardır. Bu örneklem grubunda çocukların yaşları 31 ay ile 83 ay arasında değişmektedir. Çocukların 379'u erkek, 376'sı ise kızdır. Çalışmanın örneklem grubunda aynı zamanda 383 baba bulunmaktadır. Bu gruptaki çocukların yaşları ise 37 ay ile 83 ay arasında değişmekte çocukların 182'si erkek 201'i ise kızdır.

Spence vd. (2001) çalışmalarında kullandıkları Okul Öncesi Kaygı Anketi'ndeki soruların belirlenmesinde Amerikan Psikiyatri Derneği tarafından 1987'de önerilen DSM-III-R ve DSM-IV kapsamındaki kaygı teşhis kriterleri, değişik klinik mülakatlar, alanda araştırma yapan diğer araştırmacıların bulgularından yararlanılmıştır. Ayrıca, Spence (1997, 1998) tarafından ortaya atılan daha büyük yaş çocuklara yönelik geliştirilmiş Spence Çocukların Kaygı Ölçeği'nde (Spence Children's Anxiety Scale)

yer alan bazı sorular okul öncesine yönelik düzenlenerek alınmıştır. Elde edilen anket soruları önce yazarlar tarafından sonra ailelerle yapılan görüşmelerle geliştirilmiştir. Çocuklarının yaşları 3 ile 5 arasında değişen 600 ebeveynden oluşan bir pilot uygulama grubu ile ölçek son haline kavuşturulmuştur. 5’li Likert tipi değerlendirmeye tabi toplam 28 maddeden oluşan ölçek 5 boyutu incelemektedir. Bu boyutlar: Genel kaygı, sosyal fobi, ayrılık kaygısı, fiziksel yaralanma korkuları ve obsesif-kompulsif bozuklukları başlıklarından oluşmaktadır.

Türkçe Okul Öncesi Çocuklarda Kaygı Düzeyi Ölçeği Ebeveyn Formu (OÖKEF – TR), okul öncesine devam eden 5 ve 6 yaşındaki çocukların kaygı düzeylerini ölçmek için uygulanmıştır. Bu ölçek, ailelerin, çocuklarının ev ortamında nasıl davrandığına ilişkin soruları doğrudan doğruya deneyimlerini kullanarak aşağıda belirtildiği gibi 5’li Likert ölçeğinde yanıtlamalarına yöneliktir. OÖKEF – TR, Ek 2’de sunulmuştur. Ölçekten alınabilecek maksimum puan, 140 olup minimum puan ise 28’dir.

- 1 Hiçbir zaman doğru değil
- 2 Nadiren doğru
- 3 Bazen doğru
- 4 Genelde doğru
- 5 Her zaman doğru

3.4.1.1. Okul Öncesi Çocuklarda Kaygı Düzeyi Ölçeği Ebeveyn Formu’nun Türkçe’ye Uyarlama Çalışması

Yukarıda sözü edilen Okul Öncesi Çocuklar için Kaygı Ölçeği Ebeveyn Formunun (OÖKEF) Türkçe’ye uyarlama çalışması yapılmıştır. Bu amaçla İngilizce dil yeterliliği iyi olan bir uzman ankette yer alan 28 maddeyi Türkçe’ye çevirmiştir. Tezin yürütüldüğü anabilim dalında ve konuya yatkın olan üç araştırmacı tarafından yapılan çeviri ayrı ayrı değerlendirilmiş ve sonrasında uzmanlarla yapılan odak grup çalışması ile Türkçe çevirisi tamamlanmıştır.

Çevirisi yapılan ölçek, okul öncesi kurumlarına devam eden 680 çocuğun ailesine dağıtılmış, fakat 299 aileden geri dönüş olmadığı için analizler 379 istekli aile ile gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin orijinalinin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasının mevcudiyeti ve Türkçe’ye çevirisi uzmanlar tarafından gerçekleştirildiği için, pilot uygulama çalışmasına gerek duyulmadan, geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları elde edilen gerçek veriler üzerinde yapılmıştır.

Tablo 3.1. O.K.Ö.E.F' ye Ait Maddelerinin Ortalaması, Standart Sapması, Faktör Yükleri ve Madde Toplam Korelasyonları

MADDELER	ORTALAMA (X)	S.S	FAKTÖR YÜKÜ	MADDE TOPLAM KORELASYONU
AK1	2.49	1.01	.42	.36
AK2	2.42	1.17	.49	.41
AK3	2.65	1.47	.44	.39
AK4	2.13	1.20	.55	.47
AK5	2.01	1.23	.50	.42
AK6	2.72	1.50	.44	.39
AK7	2.21	1.30	.36	.33
AK8	1.66	1.07	.55	.47
AK9	2.37	1.42	.51	.45
AK10	1.77	1.18	.54	.50
AK11	2.25	1.20	.47	.41
AK12	3.05	1.47	.58	.53
AK13	2.25	1.29	.35	.33
AK14	1.36	.74	.51	.44
AK15	1.71	1.01	.46	.38
AK16	2.41	1.41	.62	.56
AK17	1.49	1.00	.44	.38
AK18	2.26	1.27	.53	.48
AK19	2.16	1.22	.64	.55
AK20	2.77	1.47	.36	.34
AK21	1.51	0.98	.48	.40
AK22	1.63	1.11	.50	.42
AK23	1.61	1.00	.48	.41
AK24	2.73	1.81	.32	.31
AK25	2.95	1.43	.65	.60
AK26	2.91	1.45	.47	.44
AK27	1.99	1.35	.53	.46
AK28	3.26	1.43	.62	.57

Ölçeğin temel bileşenler yöntemi ile yapılan faktör analizinde, 7.04, 2.17, 1.81, 1.31, 1.12'lik öz değerler taşıyan 5 temel faktör bulunmuştur. Bu beş faktörün ölçeğe ilişkin açıkladıkları varyans %48.8 olup birinci faktörün tek başına açıkladığı varyans oranı %25.2'dir. Ancak ölçekteki bütün maddelerin kendilerine ilişkin alt ölçeklerde toplanmadıkları görülmüştür. Ölçekte birinci öz değer, diğer üç öz değerden oldukça farklı değerde olup diğer üç öz değer birbirlerine yakın değerler aldıkları görülmüştür. Lord (1980), tetrokonik korelasyonlarla hesaplanan korelasyon matrisi ile yapılan faktör analizinde, birinci faktör yüküne ait öz değer ikinci faktör yüküne ait öz değerden çok farklı olması ve ikinci faktör yüküne ait öz değerler kendisinden sonra gelen

faktörlerin öz değerlerine yakın değerler taşımalarının tek boyutluluğun bir ölçütü olabileceğini belirtmektedir (akt: Gelbal, 1994).

Bu araştırmada kullanılan Okul Öncesi Çocuklarda Kaygı Düzeyi Ölçeği Ebeveyn Formu'nun temel bileşenler yöntemi ile yapılan faktör analizinden elde edilen beş faktöre ait öz değerler karşılaştırılmış ve Lord'un tek boyutluluk ölçütüne uygunluk göstermesinden dolayı ölçek tek boyutlu varsayılmıştır (akt.: Gelbal, 1994).

Ölçeğin güvenilirliği iç tutarlık yönünden incelenmiştir, Alfa kat sayısı 0.89 olarak bulunmuştur.

Madde analizlerinde toplanabilirlik özelliğinin bozulmaması için madde toplam korelasyonlarının negatif değerde olmaması ve en az 0.20 olması gerekmektedir (Tavsancıl, 2002). Tablo 3.1.'de ölçekteki madde toplam korelasyonlarına bakıldığında, 0.31 ile 0.60 arasında değiştiği başka bir ifadeyle toplanabilirlik özelliğine sahip olduğu görülmektedir.

Elde edilen bütün bu bulgular, ölçeğin iç tutarlılık güvenilirliğinin ve yapı geçerliliğinin kabul edilebilir düzeyde olduğunu, dolayısıyla ölçülmek istenen davranışın ölçümünde kullanılabileceğini göstermektedir.

3.4.2. Okul Öncesi Çocuklarda Kaygı Ölçeği (Öğretmen Formu)

Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocuklarının kaygı düzeylerini saptamak amacıyla, okul öncesi öğretmenlerinin çocukların sınıf içerisinde gösterdiği davranışlarına ilişkin algılarına başvurulmuştur. Bu amaçla, Spence vd., (2001), tarafından geliştirilen Okul Öncesi Çocuklar için Kaygı Ölçeğinden yararlanılmıştır.

Okul Öncesi Çocuklarda Kaygı Ölçeği Öğretmen Formu, Spence vd., (2001), tarafından geliştirilen Okul Öncesi Çocuklar için Kaygı Ölçeğinin yeniden gözden geçirilerek değiştirilmesi ile oluşturulmuştur. Ölçekte yer alan ifadeler okul öncesi öğretmenlerine uygun olarak düzenledikten sonra ölçek, eğitim bilim alanında uzman üç öğretim üyesi tarafından değerlendirilmiştir. Daha sonra üç okul öncesi öğretmeni tarafından okul öncesi eğitime uygun olmayan ifade olup olmadığı kontrol edilmiştir.

Sonuçta ölçekte okul öncesi öğretmenleri tarafından doldurulamayacak olan 7 madde belirlenerek ölçekten çıkartılmıştır. Bu şekli ile ölçek 21 maddeden oluşmuştur.

3.4.2.1 Okul Öncesi Çocuklarda Kaygı Düzeyi Ölçeği Öğretmen Formu'nun Türkçe'ye Uyarlama Çalışması

Okul Öncesi Çocuklar için Kaygı Ölçeği Öğretmen Formunun (OÖKÖF) Türkçe'ye uyarlama çalışması araştırma grubundaki 379 çocuğun öğretmenlerinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Bu 379 çocuğun toplam 28 öğretmeni bulunmaktadır. OÖKEF'de olduğu gibi OÖKÖF'ün de güvenilirlik çalışmaları elde edilen gerçek veriler üzerinde yapılmıştır.

Tablo 3.2. O.K.Ö.Ö.F' ye Ait Maddelerinin Ortalaması, Standart Sapması, Faktör Yükleri ve Madde Toplam Korelasyonları

MADDELER	ORTALAMA (X)	S.S	FAKTÖR YÜKÜ	MADDE TOPLAM KORELASYONU
AK1	1.99	1.00	.72	.69
AK2	2.10	1.08	.71	.68
AK3	1.77	.99	.68	.63
AK4	1.77	.97	.70	.66
AK5	1.81	.96	.65	.62
AK6	1.42	.80	.58	.53
AK7	1.64	.87	.74	.70
AK8	1.96	1.00	.74	.71
AK9	1.76	.91	.72	.68
AK10	1.43	.74	.74	.69
AK11	1.84	1.02	.65	.62
AK12	1.58	.80	.79	.76
AK13	1.50	.74	.70	.66
AK14	1.91	1.02	.72	.68
AK15	1.92	1.03	.60	.56
AK16	1.53	.83	.75	.71
AK17	1.50	.82	.66	.61
AK18	1.63	.91	.69	.65
AK19	1.64	1.38	.49	.45
AK20	1.38	.68	.64	.59
AK21	1.79	.92	.64	.57

Ölçeğin temel bileşenler ile yapılan faktör analizinde, 9.85, 1.76, 0.91, 0.87, 0.75'lik öz değerler taşıyan 5 temel faktör bulunmuştur. Bu beş faktörün ölçeğe ilişkin açıkladıkları varyans %67 olup birinci faktörün tek başına açıkladığı varyans oranı %47'dir. Ancak ölçekteki bütün maddelerin kendilerine ilişkin alt ölçeklerde toplanmadıkları görülmüştür. Ölçekte birinci öz değer, diğer üç öz değerden oldukça

farklı değerde olup diğer üç öz değerin birbirlerine yakın değerler aldıkları görülmüştür. Bu araştırmada kullanılan Okul Öncesi Çocuklarda Kaygı Düzeyi Ölçeği Öğretmen Formu'nun temel bileşenler yöntemi ile yapılan faktör analizinden elde edilen beş faktöre ait öz değerler karşılaştırılmış ve Lord'un tek boyutluluk ölçütüne uygunluk göstermesinden dolayı ölçek tek boyutlu varsayılmıştır (akt: Gelbal, 1994).

Ölçeğin güvenilirliği iç tutarlık yönünden incelenmiş ve Alfa kat sayısı 0.94 olarak bulunmuştur.

Tablo 3.2. incelendiğinde, ölçekteki madde toplam korelasyonlarının toplanabilirlik özelliğine sahip olduğu görülmektedir.

Elde edilen bütün bu bulgular, ölçeğin iç tutarlılık güvenilirliğinin ve yapı geçerliliğinin kabul edilebilir düzeyde olduğunu, dolayısıyla ölçülmek istenen davranışın ölçümünde kullanılabileceğini göstermektedir.

3.4.3. Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği

Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocuklarının anne, babalarının ve öğretmenlerinin mükemmeliyetçilik düzeylerini saptamak için Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik ölçeğinden yararlanılmıştır.

Hewitt ve Flett (1991) tarafından geliştirilen orijinal çalışmada MPS (Multidimensional Perfectionism Scale) kendine yönelik mükemmeliyetçilik (1, 6, 8, 12, 14, 15, 17, 20, 23, 28, 32, 34, 36, 40, 42 soru maddeleri), başkalarına yönelik mükemmeliyetçilik (2, 3, 4, 7, 10, 16, 19, 22, 24, 26, 27, 29, 38, 43, 45 soru maddeleri) ve sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçilik (5, 9, 11, 13, 18, 21, 25, 30, 31, 33, 35, 37, 39, 41, 44 soru maddeleri) alt faktörlerinden oluşan 45 maddelik, 7' li likert tipi ölçektir. 1 ile 7 arasındaki değerlendirme düzeneği aşağıda belirtilmektedir.

- 1 Kesinlikle Katılmıyorum
- 2 Katılmıyorum
- 3 Bazen Katılmıyorum
- 4 Kararsızım
- 5 Bazen Katılıyorum
- 6 Katılıyorum
- 7 Kesinlikle Katılıyorum

Ölçekten alınabilecek en yüksek puanlar ise "Kendine Yönelik Mükemmeliyetçilik" 105 puan; "Başkalarına Yönelik Mükemmeliyetçilik" 105 puan;

“Sosyal Düzene Yönelik Mükemmeliyetçilik” 105 puan olmak üzere toplam 315 puandır.

Ölçeğin Türkçeye uyarlanması Oral (1999) tarafından gerçekleştirilmiştir. Oral tarafından yapılan pilot çalışmada orijinal ölçek ile benzer bir faktör yapısı bulunmakla birlikte bazı soru maddelerinin farklı bir alt boyutta yapılandığı vurgulanmaktadır. Oral’a göre kendine yönelik mükemmeliyetçilik 1, 6, 7, 8, 12, 14, 15, 16, 17, 20, 23, 27, 28, 29, 30, 32, 36, 40, 42 maddelerinden, başkalarına yönelik mükemmeliyetçilik 2, 3, 4, 10, 19, 24, 26, 38, 43, 45 maddelerinden ve sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçilik 5, 9, 11, 13, 18, 21, 25, 31, 33, 34, 35, 37, 39, 41, 44 maddelerinden oluşmaktadır.

Bu yapıya göre kendine yönelik mükemmeliyetçilik alt ölçeğinden alınabilecek puanlar 19 ile 133 arasında, başkalarına yönelik mükemmeliyetçilik alt ölçeğinden alınabilecek puanlar, 10 ile 70 arasında, sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçilik alt ölçeğinden alınabilecek puanlar 15 ile 105 arasında değişmektedir.

Oral (1999), ÇBMÖ’nin güvenilirliğini iç tutarlılık yönünden incelemiştir. Alfa katsayıları, kendine yönelik mükemmeliyetçilik alt ölçeği için 0.91, başkalarına yönelik mükemmeliyetçilik alt ölçeği için 0.73 ve sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçilik alt ölçeği için 0.80 bulunmuştur. Bu çalışmada, Oral (1999)’ın yapmış olduğu geçerlilik çalışmasına göre hareket edilmiştir. Yeni bir faktör analizi yapılmamıştır.

3.4.4. Kişisel Bilgi Formu (Aile)

Ebeveynlere yönelik hazırlanmış “Kişisel Bilgi Formunda” çocuğun cinsiyeti, yaşı, kardeş sayısı, devam ettiği okul, anne-babanın yaşı, eğitim durumu, çalışıp-çalışmadığı, mesleği ve ailenin gelirini belirlemeye yönelik 13 soru maddesine yer verilmiştir.

3.4.5. Kişisel Bilgi Formu (Öğretmen)

Öğretmenlere yönelik hazırlanmış “Kişisel Bilgi Formunda” öğretmenin yaşı, kıdem yılı, en son bitirdiği bölüm ve çalıştığı okulu belirlemeye yönelik 4 soru maddesine yer verilmiştir.

3.5. VERİ TOPLAMA ARAÇLARININ UYGULANMASI

Veri toplama araçları, 2007-2008 eğitim-öğretim yılında, Denizli il merkezinde bulunan, bulunduğu yerin sosyo-ekonomik durumları da dikkate alınarak belirlenen resmi ilköğretim okulları ve bağımsız anaokullarında uygulanmıştır.

3.6. VERİLERİN ANALİZİ

Veri analizlerinde SPSS 15.0 for Windows paket programından yararlanılmıştır. Araştırmada ihtiyaç duyulan bütün vasat istatistik tekniklerinin yanı sıra, “korelasyon”, “*t*-testi”, “ANOVA” ve “Regresyon” tekniklerinden de yararlanılmıştır.

Türkçe’ye uyarlaması yapılan Okul Öncesi Çocuklar İçin Kaygı Ölçeği Ebeveyn Formu ve Okul Öncesi Çocuklar İçin Kaygı Ölçeği Öğretmen Formlarının güvenilirliğini saptamak için Cronbach Alpha katsayısı eşitliğinden, faktör yapısı için temel bileşenler yönteminden faydalanılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM BULGULAR-TARTIŞMA

Bu bölümde, veri toplama araçları ile elde edilen verilerin istatistiksel analizleri ile ortaya çıkan bulgular açıklanmaya çalışılmıştır. Çalışmada elde edilen bulgular raporlanmış ancak ulaşılan bulguların nedenleri, okuyucuyu yanıltabileceği ve bazı kesin çıkarımlara sebep olabileceği gerekçesiyle çok detaylı olarak irdelenmemiştir. Bulguların nedenleri ayrı bilimsel çalışmaların konusu olarak ele alınabilir.

4.1. EBEVEYNLERİN ALGISINA GÖRE ÇOCUKLARIN KAYGI DÜZEYİ

Tablo 4.1.'de görüldüğü gibi, 379 çocuk için ebeveyn algısına göre belirlenen çocukların kaygı düzeylerinin ortalamaları 62.7 ve standart sapması 17.52'dir.

Tablo 4.1. Ailenin Algıladığı Çocukların Kaygı Düzeylerinin Ortalaması ve Standart Sapması

	<i>n</i>	\bar{x}	<i>s.s.</i>
Genel Değerler	379	62.7	17.52

Literatürde okul öncesi dönem çocuklarının kaygı düzeyleri ile ilgili herhangi bir bulguya rastlanmadığı için, bu araştırmada çocukların kaygı düzeyleri iki kritere göre belirlenmiştir. Çocukların kaygı düzey ortalamaları ($\bar{x} = 62.7$) değerlendirmede birinci kriter olarak dikkate alınmıştır. Buna göre ortalamanın altında kalan çocuk sayısı 203 (%54) ve ortalamanın üstündeki çocuk sayısı ise 176 (%46)'dır. İkinci kriter, ortalamanın bir standart sapma altı ve üstü olarak belirlenmiştir ($\bar{x} + s.s. = 80.2$). Ortalamanın bir standart sapma altında kalan öğrenci sayısı 336 (% 83.4), ortalamanın bir standart sapma üstünde kalan öğrenci sayısı 43 (%16.6)'tür. Bu bulgular, örneklem grubundaki çocukların ebeveynler tarafından algılanan kaygı düzeylerinin ortalamanın altında olduğunu göstermektedir.

4.1.1. Ebeveynin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerinin Cinsiyet İle İlişkisi

Tablo 4.2.'ye göre, kız çocukların kaygı düzeyleri ($\bar{x} = 64.3$), erkek çocuklara göre ($\bar{x} = 61.3$) daha yüksektir.

Tablo 4.2. Cinsiyete Göre Çocuğun Kaygı Düzeyinin Ortalaması, Standart Sapması ve t Değeri

Çocuğun Cinsiyeti	<i>n</i>	\bar{x}	<i>s.s.</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Kız	179	64.3	18.0	1.788	0.75
Erkek	200	61.1	16.9		

p > 0.05

Ortalamlar arasındaki bu farkın anlamlı olup, olmadığı *t* testi ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgu söz konusu farkın 0.05 düzeyinde anlamlı olmadığını göstermektedir ($p=0.75>0.05$). Elde edilen bulgular kız çocuklarının kaygı düzeylerinin erkek çocuklarına nispeten daha yüksek olduğunu göstermekle birlikte, istatistiksel olarak cinsiyetin kaygı düzeyinde anlamlı bir fark yaratmadığı belirlenmiştir. Böylece bulgular, çalışmadaki D.1 denencesini desteklememektedir.

Çocuklarda kaygı gelişimi, ailesel yaşantılar, bireysel duyarlılıklar ve stresin etkisiyle gerçekleşmektedir. Ülkemizde kültürel değerler açısından bakıldığında, ailelerin, genel olarak erkek çocuklarına kızlarına nazaran daha az baskı yaptığı, erkeklere daha çok konuşma ve kendini ifade etme izni verdikleri görülmektedir. Bu davranışlarından dolayı erkek çocukların kaygıya neden olabilecek ailesel yaşantılar ve yaşadıkları stres yönünden daha şanslı oldukları söylenebilir ve bu durumda kız çocuklarının kaygı düzeylerinin daha yüksek olması beklenir.

Literatürde, kız çocuklarının erkeklere göre daha fazla kaygı bozukluklarına sahip olduğu ile ilgili tespitler bulunmaktadır (Ollendick, 1983; Scherer ve Nakamura, 1968; Ollendick vd. 1991; King vd., 1993; Silverman vd., 1995; Craske ve Glover, 2000). Craske ve Glover (2000) bu durumun değerlendirme yöntemi ve çocukların yaşı ile değişkenlik gösterdiğini de belirtmiştir. Craske ve Glover (2000)'a göre çocukların yaşları arttıkça, cinsiyetlerine göre kaygı düzeylerinde anlamlı bir farklılaşma olmaktadır. Ancak daha güncel bir çalışmada, Spence vd. (2001), kaygı belirtileri ve cinsiyet arasında belirgin bir ilişki olup olmadığı ile ilgili yaptıkları araştırmada 3-5 yaş erkek ve kız çocuklarında gerek toplam puanlar gerekse kaygının alt boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

4.1.2. Ebeveynlerin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerinin Yaş İle İlişkisi

Tablo 4.3. Yaşa Göre Çocuğun Kaygı Düzeyinin Ortalaması, Standart Sapması ve t Değeri

Çocuğun Yaşı	<i>n</i>	\bar{x}	<i>s.s.</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
5	105	57.2	14.9	-3.494	0.001
6	274	64.4	18.1		

**p<0.05*

Tablo 4.3'e göre, 6 yaş çocukların kaygı düzeyleri ($\bar{x}=64.4$), 5 yaş çocuklarına göre ($\bar{x}=57.2$) daha yüksektir. Ortalamalar arasındaki bu farkın anlamlı olup, olmadığı

t testi ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgu söz konusu farkın 0.05 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir. Bu durum D.2 hipotezimizi destekler niteliktedir.

Spence vd. (2001), annelerden elde edilen kaygı bildirimlerinde 3 yaşındaki çocuklar ile 4 ve 5 yaş çocukları kıyaslandığında 3 yaşındaki çocukların daha fazla kaygı belirtirlerine sahip olduğunu belirtmişlerdir ve bunun nedeninin çok açık olmamakla birlikte annelerin, 4-5 yaş çocuğuna kıyasla 3 yaş çocuğu ile daha çok vakit geçirmesi olarak belirtmiştir. Ancak Spence vd. (2001), babalardan elde edilen sonuçlarda çocukların yaşına göre kaygı düzeylerinde kabul edilebilir bir ayrışma olmadığını gözlemlemiştir. Ayrıca, annelerin algıladıkları kaygı düzeyleri, babalarla kıyaslandığında da daha yüksek çıkmıştır.

Bu araştırmada ise literatürden farklı olarak 5 ve 6 yaşındaki çocukların kaygı düzeyleri karşılaştırılmaktadır. Araştırmadaki bulgular, 6 yaşındaki çocukların 5 yaşındaki çocuklara göre daha kaygılı olduğunu göstermektedir. Bu durum, çocukların yaşları ilerledikçe farkındalıklarının da artıyor olmasından kaynaklanabilir. Ayrıca, 6 yaşındaki çocuklar, okul öncesi eğitiminin son yılında olup, bir sonraki yıl farklı bir okulla gidecekleri endişesinden dolayı daha kaygılı oldukları düşünülebilir.

4.1.3. Ebeveynlerin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerinin Kardeş Sayısı İle İlişkisi

Tablo 4.4. incelendiğinde çocukların kardeş sayısı ile çocukların kaygı düzeyleri arasında, ilişki olmadığı görülmektedir ($r=0.035$, $p>0.05$).

Tablo 4.4. Ailenin algısına göre çocukların kaygı düzeyinin kardeş sayısı ile korelasyonu

	Kardeş Sayısı	Kaygı Düzeyi
Kardeş Sayısı	1	
Kaygı Düzeyi	.035	1

$p>0.05$

Üç ve üzeri çocuğu olan aileler, bir anlamda kalabalık aile grubuna girmektedir. Özellikle ülkemizdeki yaygın inanişaya göre, geniş ailelerde, anne-babaların çocuklarına karşı tutumlarının daha az baskıcı olduğu düşünülebilir. Bu, çocuğun kaygıya neden olan aile içerisindeki yaşantısı ile ilişkili olarak kaygı geliştirmesine engel olabilmektedir. Bununla birlikte ebeveynlerin çocuklarını birbirleriyle kıyaslayarak onların kaygı gelişimini destekleyeceği gerçeğinden yola çıkarak, tek çocukların bu anlamda daha şanslı olabilecekleri de düşünülebilir. Bu düşünce ile oluşturulan

çocukların kardeş sayısı ile kaygı düzeyleri arasında ilişki vardır hipotezimiz (D.3) bulgulara göre desteklenmemektedir.

4.1.4. Ebeveynin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerinin Anne Yaşı İle İlişkisi

Tablo 4.5'deki sonuçlarda, anne yaşının 25-30 arası olan çocukların kaygı düzeylerinin ortalamasının ($\bar{x}=65.5$) en yüksek olduğu, anne yaşı 35 ve üzeri olan çocukların ise, kaygı düzeyleri ortalamalarının ($\bar{x}=59.6$) en düşük olduğu görülmektedir.

Ortalamalar arasındaki bu farkların anlamlı olup olmadığı varyans analizi ile test edilip sonuçlar Tablo 4.6.'da verilmiştir.

Tablo 4.5. Annenin Yaşına Göre Çocuğun Kaygı Düzeyinin Ortalaması, Standart Sapması

Anninin Yaşı	<i>n</i>	\bar{x}	<i>s.s.</i>
18-25	17	60.5	14.1
25-30	126	65.5	18.0
30-35	135	62.5	18.1
35 ve üzeri	101	59.6	16.0
Toplam	379	62.6	17.5

Tablo 4.6. Annenin Yaşı İle Çocuğun Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Varyans Analiz Sonuçları

Varyans Kaynağı	<i>s.d.</i>	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	<i>F</i>	<i>p</i>
Gruplar Arası	3	2060.3	686.7	2.258	0.081
Gruplar İçi	375	114067.6	304.1		
Toplam	378	116128.0			

p>0.05

Tablo 4.6. incelendiğinde, ortalamalar arasındaki farkın 0.05 düzeyinde önemli olmadığı görülmektedir. Erken yaşlarda, çocuğun hayatında, şüphesiz anne önemli bir yer tutmaktadır (Spence vd., 2001). Annenin çocuga karşı yaklaşımı, çocuğun kişiliğinin şekillenmesinde oldukça önemli bir yer tutar. Önemli olan annenin çocuk yetiştirme konusundaki bilinç düzeyidir. Annelerin bu bilince sahip olmasını eğitim düzeyi, mesleği vb. birçok faktör etkileyebilir. Bu faktörler içerisinde annenin yaşını da dahil etmek yanlış olmaz. Çünkü çok genç yaşta anne olmuş bir bireyin çocuk yetiştirme konusunda istenen olgunluk düzeyinde olmayabileceği düşünülebilir.

Çok geç yaşta anne olmuş bir birey de çocuğuna aşırı koruyucu bir tutum sergileyebilir. Bu durum çocukların kaygı geliştirmesine neden olabilmektedir. Van

Gastel vd. (2009) yaptıkları araştırmada, çocuğun kaygısı ile ailenin kaygısı arasında pozitif bir ilişki ortaya koymuşlardır. Onlara göre, anne ve babanın aşırı korumacılığı çocuğun kaygısı üzerinde anlamlı değişkenlerdir. Fakat bu araştırmada elde edilen bulgular D.4 hipotezini destekler nitelikte değildir.

4.1.5. Ebeveynin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerinin Baba Yaşı İle İlişkisi

Tablo 4.7'deki sonuçlarda, baba yaşının 25-30 arası olan çocukların kaygı düzeylerinin ortalamasının ($\bar{x}=70.3$) en yüksek olduğu, baba yaşı 18-25 olan çocukların ise, kaygı düzeyleri ortalamalarının ($\bar{x}=59.5$) en düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 4.7. Babanın Yaşına Göre Çocuğun Kaygı Düzeyinin Ortalaması, Standart Sapması

Babanın Yaşı	<i>n</i>	\bar{x}	<i>s.s.</i>
18-25	2	59.5	0.7
25-30	39	70.3	16.4
30-35	140	63.0	18.1
35 ve üzeri	198	60.9	17.01
Toplam	379	62.6	17.5

Ortalamalar arasındaki bu farkların anlamlı olup olmadığı varyans analizi ile test edilip sonuçlar Tablo 4.8.'de verilmiştir.

Tablo 4.8. incelendiğinde ortalamalar arasındaki farkın 0.05 düzeyinde önemli olduğu görülmektedir.

Tablo 4.8. Babanın Yaşı İle Çocuğun Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Varyans Analiz Sonuçları

Varyans Kaynağı	<i>s.d.</i>	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	<i>F</i>	<i>p</i>
Gruplar Arası	3	2923.5	974.5	3.228	0.023
Gruplar İçi	375	113204.5	301.8		
Toplam	378	116128.0			

* $p < 0.05$

Farkın kaynağı için yapılan Tukey Testi sonuçlarına göre, 25-30 yaş babalar, 35 ve üzeri yaştaki babalara göre çocuklarının kaygıları üzerinde daha etkilidir. Aralarındaki ortalama farkı, 9.38'dir ve anlamlılık düzeyi 0.05'in altındadır ($p < 0.05$). Çocukların kaygılarına etki düzeylerine göre diğer yaş grupları arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Annenin yaşı ile benzerlik göstermeyen bu bulgu, araştırmanın D.5 hipotezini desteklemektedir. 25 – 30 yaş babaların çocuklarının daha fazla kaygılı oldukları görülmektedir. Bu dönem babaların iş veya sosyal hayatları nedeni ile çocukları ile daha az ilgileniyor olmaları çocuğun kaygısına etki ediyor olabilir. Ancak, bu konuda daha detaylı araştırmalara gereksinim bulunmaktadır.

4.1.6. Ebeveynin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerinin Annenin Eğitim Düzeyi İle İlişkisi

Tablo 4.9. incelendiğinde, ilköğretim mezunu olan annelerin çocuklarının kaygı düzeyi ortalamalarının 68.2, lise mezunu olan annelerin çocuklarının kaygı düzeyi ortalamalarının 62.7, üniversite mezunu olan annelerin çocuklarının kaygı düzeyi ortalamalarının 53.3 ve yüksek lisans ve üzeri mezun annelerin çocuklarının kaygı düzeyi ortalamalarının 46.0 olduğu görülmektedir. Diğer bir ifadeyle annelerin eğitim düzeyleri yükseldikçe çocukların kaygı düzeyleri düşmektedir.

Tablo 4.9. Annenin Eğitim Düzeyine Göre Çocuğun Kaygı Düzeyinin Ortalaması, Standart Sapması

Annenin Eğitim Düzeyi	<i>n</i>	\bar{x}	<i>s.s.</i>
İlköğretim	158	68.2	17.6
Lise	127	62.7	16.9
Üniversite	92	53.3	13.7
Y.Lisans ve üzeri	2	46.0	9.8
Toplam	379	62.6	17.5

Ortalamalar arasındaki bu farkların anlamlı olup olmadığı varyans analizi ile test edilip sonuçlar Tablo 4.10.'da verilmiştir.

Tablo 4.10. Annenin Eğitim Düzeyi İle Çocuğun Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Varyans Analiz Sonuçları

Varyans Kaynağı	<i>s.d.</i>	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	<i>F</i>	<i>p</i>
Gruplar Arası	3	13529.2	4509.7	16.483	0.000
Gruplar İçi	375	102598.8	273.59		
Toplam	378	116128.0			

* $p < 0.05$

Tablo 4.10.'da ki sonuçlar ortalamalar arasındaki farkın 0.05 düzeyinde önemli olduğunu göstermektedir. Buna göre, annelerin eğitim düzeyleri yükseldikçe çocukların kaygı düzeyleri düşmektedir.

Farkın kaynağı için yapılan Tukey Testi sonuçlarına göre, ilköğretim mezunu anneler, lise mezunu annelere göre çocukların kaygı düzeyleri üzerinde daha etkilidir. Aralarındaki ortalama fark 5.50'dir ve anlamlılık düzeyi 0.05'in altındadır ($p=0.028<0.05$). Ayrıca ilköğretim mezunu anneler, üniversite mezunu annelere göre de çocukların kaygı düzeyleri üzerinde daha etkilidir. Aralarındaki ortalama fark 14.93'tür ve anlamlılık düzeyi 0.05'in altındadır ($p<0.05$). İlköğretim mezunu anneler ile, lisansüstü ve daha üzeri eğitim almış annelerin çocuklarının kaygı düzeyleri arasındaki fark Tukey sonuçlarına göre anlamlı bulunmamaktadır. Çocukların kaygı düzeyi ortalamalarındaki farkın diğer bir kaynağı ise lise ve üniversite mezunu anneler arasındadır. Tukey sonuçlarına göre lise mezunu anneler ile üniversite mezunu anneler arasındaki anlamlılık düzeyi 0.05'in altında görülmektedir ($p<0.05$). Bu bulgu D.6 denencesini desteklemektedir.

Kaygı gelişimi çocuğun bireysel özellikleri dışında, olumsuz ailesel yaşantıları ile desteklenmektedir. Çocuklar yaşamın ilk yıllarından itibaren, özellikle kendisi için önemli insanların (anne-baba, öğretmen, akran) onun hakkında düşündüklerini dikkate alırlar. Burada yakın çevrenin çocuğa yönelik davranış ve tutumları çok önemlidir.

Çocuğun erken yaşlarda özellikle hayatında en önemli birey olan annenin çocuğa yaklaşımı ve çocuğun bu yaklaşıma ilişkin algıları, çocuğun kendi yeteneklerine ve yeterliliklerine yönelik hislerini olumlu-olumsuz yönde etkileyebilecek önemli faktörlerden birisidir.

Eğitim düzeyi yüksek bir annenin, çocuk yetiştirme konusunda daha dikkatli ve bilinçli davranması beklenir. Bu beklentiden hareketle, eğitim düzeyi yüksek anneler çocuklarının gelişim düzeylerini bilir, çocuğa ulaşabileceği hedefler koyar, çocukların başarıma duygusunu hissetmesini sağlar ve çocuğunu yapabildiklerinden dolayı takdir eder. Çocuğun başarısızlıklarında eleştirmez, yargılamaz, aşağılamaz. Böylelikle çocukta kaygıya neden olabilecek aile içi olumsuz tecrübeler yaşanmamış olur.

4.1.7. Ebeveynin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerinin Babanın Eğitim Düzeyi İle İlişkisi

Tablo 4.11. incelendiğinde, ilköğretim mezunu olan babaların çocuklarının kaygı düzey ortalamalarının 69.2, lise mezunu olan babaların çocuklarının kaygı düzeyi ortalamalarının 65.2, üniversite mezunu olan babaların çocuklarının kaygı düzeyi

ortalamalarının 55.6 ve yüksek lisans ve üzeri mezun babaların çocuklarının kaygı düzeyi ortalamalarının 49.2 olduğu görülmektedir. Diğer bir ifadeyle babaların eğitim düzeyleri yükseldikçe çocukların kaygı düzeyleri düşmektedir.

Tablo 4.11. Babanın Eğitim Düzeyine Göre Çocuğun Kaygı Düzeyinin Ortalaması, Standart Sapması

Babanın Eğitim Düzeyi	<i>n</i>	\bar{x}	<i>s.s.</i>
İlköğretim	142	66.9	17.94
Lise	116	65.2	17.95
Üniversite	113	55.6	14.15
Yüksek lisans ve üzeri	8	49.2	10.93
Toplam	379	62.6	17.5

Ortalamalar arasındaki bu farkların anlamlı olup olmadığı varyans analizi ile test edilip sonuçlar Tablo 4.12.'de gösterilmektedir.

Tablo 4.12.'de ortalamalar arasındaki farkın 0.05 düzeyinde önemli olduğu görülmektedir. Buna göre, babaların eğitim düzeyleri yükseldikçe çocukların kaygı düzeyleri düşmektedir.

Tablo 4.12. Babanın Eğitim Düzeyi İle Çocuğun Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Varyans Analiz Sonuçları

Varyans Kaynağı	<i>s.d.</i>	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	<i>F</i>	<i>p</i>
Gruplar Arası	3	10368.06	3456.0	12.254	0.000
Gruplar İçi	375	105759.9	282.027		
Toplam	378	116128.0			

* $p < 0.05$

Farkın kaynağı için yapılan Tukey Testi sonuçlarına göre, ilköğretim mezunu babalar, üniversite mezunu babalara göre çocukların kaygı düzeyleri üzerinde daha etkilidir. Aralarındaki ortalama fark 11.3'tür ve anlamlılık düzeyi 0.05' in altındadır ($p=0.00 < 0.05$). Ayrıca ilköğretim mezunu babalar, lisansüstü ve üzeri mezunu babalara göre de çocukların kaygı düzeyleri üzerinde daha etkilidir. Aralarındaki ortalama fark 17.7'dir ve anlamlılık düzeyi 0.05' in altındadır ($p=0.021 < 0.05$). İlköğretim mezunu babalarla, lise eğitimi almış babaların çocuklarının kaygı düzeyleri arasındaki fark Tukey sonuçlarına göre anlamlı bulunmamaktadır. Çocukların kaygı düzeyi ortalamalarındaki farkın diğer bir kaynağı ise lise ve üniversite mezunu babalar ile lise ve yüksek lisans ya da üzeri mezunu babalar arasındadır. Tukey sonuçlarına göre lise

mezunu babalar ile üniversite ve yüksek lisans ya da üzeri mezunu babalar arasındaki anlamlılık düzeyi 0.05' in altında görülmektedir ($p < 0.05$).

Annenin eğitim düzeyiyle benzerlik gösteren bu bulguda, araştırmanın D.7 hipotezini desteklemektedir.

Ülkemizde, çekirdek aile tipinde bile, otorite genelde babaya aittir. Baba her şeyi en iyi bilen, en doğru kararı alabilen kişidir. Özellikle okul öncesi dönem çocukları için anne, baba ve öğretmenlerin fikirleri çok önemlidir. Annelerde olduğu gibi babanın da eğitim düzeyi yükseldikçe çocuklarına karşı daha bilinçli davranışlar sergileyeceği umulmaktadır. Sonuç olarak, eğitim düzeyi yüksek babaların çocukları için sağlayacağı olumlu yaşantılar çocuğun kaygı geliştirmesine engel olabilmektedir.

4.1.8. Ebeveynin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerinin Annenin Çalışması İle İlişkisi

Tablo 4.13.'de, annesi çalışmayan çocukların kaygı düzeylerinin ortalamalarının ($\bar{x} = 63.9$), annesi çalışan çocuklara göre ($\bar{x} = 60.7$) daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 4.13. Annenin Çalışıyor Olup Olmamasına Göre Çocuğun Kaygı Düzeyinin Ortalaması, Standart Sapması ve t Değeri

Annenin Çalışması	n	\bar{x}	s.s.	t	p
Evet	149	60.7	17.2	-1.749	0.081
Hayır	230	63.9	17.5		
					$p > 0.05$

Ortalamalar arasındaki bu farkın anlamlı olup, olmadığı *t* testi ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgu söz konusu farkın 0.05 düzeyinde anlamlı olmadığını göstermektedir.

Çalışmayan anneler, çocukları ile geçirebilecekleri daha fazla zamana sahiptirler. Annelerin evde çocukları ile geçirdikleri zaman nitelikli ise, çocuğunu daha iyi tanıma fırsatına sahiptir ki bu çocuğu ile ilişkilerinde olumlu bir etkidir. Çocuğunu tanıyan anne, çocuğunun ilgi ve ihtiyaçlarını bilir ve ona göre davranış sergiler. İhtiyaçları karşılanan, annesi tarafından anlaşıldığını düşünen bir çocuk için olumlu aile yaşantısına sahiptir şeklinde düşünülebilir. Bu da çocukta kaygı oluşumunu engelleyen bir tutumdur. Bu açıdan bakıldığında annesi çalışmayan çocukların kaygı düzeylerinin daha düşük olması beklenmektedir.

Fakat bu durumun tam aksi şeklide söz konusu olabilir. Küçük yaştan itibaren sürekli annesi ile olan bir çocuk okula başladığı dönem ayrılık kaygısını daha belirgin yaşayabilir, bu da onun kaygı düzeyinin yüksek çıkmasına neden olabilir. Yine annenin sürekli evde olması ve bu durumdan hoşnut olmaması annenin psikolojinin bozulması ile sonuçlanabilir ve çocuğu ile geçirilen zaman niteliksiz bir zaman olabilir. Evde sıkıntılı bir anne ile ilişki içerisinde olan çocuğun kaygı düzeyinin daha yüksek olması beklenebilir. Fakat araştırmadaki bulgumuz D.8 hipotezini destekler nitelikte değildir.

4.1.9. Ebeveynin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerinin Babanın Çalışması İle İlişkisi

Tablo 4.14. incelendiğinde, babası çalışmayan çocukların kaygı düzey ortalamalarının (\bar{x} =63.9), babası çalışan çocuklara göre (\bar{x} =62.7) daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 4.14. Babanın Çalışıyor Olup Olmamasına Göre Çocuğun Kaygı Düzeyinin Ortalaması, Standart Sapması ve t Değeri

Babanın Çalışması	n	\bar{x}	s.s.	t	p
Evet	370	62.7	17.5	0.176	0.860
Hayır	9	63.9	16.2		

p > 0.05

Ortalamalar arasındaki bu farkın anlamlı olup, olmadığı *t* testi ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgu söz konusu farkın 0.05 düzeyinde anlamlı olmadığını göstermektedir. Bu bulgu D.9 hipotezini destekler nitelikte değildir.

Ülkemizde babaların çalışmaması normal bir durum değildir ve çevre tarafında da garip olarak karşılanır. Çevrenin bu düşüncesi evde olup çalışmayan ya da çalışmayan babaların rahatsızlığına neden olabilmektedir. Yine çalışmayan bir babanın ailesel olarak da ekonomik sıkıntı içerisinde olması beklenen bir durumdur. Bu beklentiden hareketle ailede yaşanan ekonomik sıkıntının nedeni olarak kendi çalışma durumunu düşünen baba mutsuz olabilir. Ailesinin beklentilerini karşılayamamaktan dolayı gelecekleri için kaygı duyabilir. Çocuğuna da bu duygularını yansıtabilmektedir ve babadan etkilenen çocuğun da kaygı geliştirmesine neden olabilmektedir. Fakat araştırmamızın bulgusu babanın çalışma durumunun çocukların algılanan kaygısı üzerinde etkisi olmadığını göstermektedir.

4.1.10. Ebeveynin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerinin Annenin Mesleği İle İlişkisi

Tablo 4.15., esnaf ve işçi annelerin çocuklarının kaygı düzeyi ortalamalarının ($\bar{x}=85.2$ ve $\bar{x}=69.6$) diğer mesleklerdeki annelerin çocuklarına göre daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.15. Annenin Mesleğine Göre Çocuğun Kaygı Düzeyinin Ortalaması, Standart Sapması

Annenin Mesleği	n	\bar{x}	s.s.
Öğretmen/Akademisyen	41	51.6	14.05
Serbest Meslek	12	57.3	13.58
Memur	28	56.1	13.86
İşsiz	142	65.0	17.34
İşçi	48	69.6	14.01
Esnaf	8	85.2	27.29
Diğer	100	61.2	17.48
Toplam	379	62.6	17.52

Ortalamalar arasındaki bu farkların anlamlı olup olmadığı varyans analizi ile test edilip sonuçlar Tablo 4.16.'da verilmiştir.

Tablo 4.16. Annenin Mesleği İle Çocuğun Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Varyans Analiz Sonuçları

Varyans Kaynağı	s.d.	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	6	13891.38	2315.23	8.424	0.000
Gruplar İçi	372	102236.6	274.8		
Toplam	378	116128.0			

* $p<0.05$

Tablo 4.16.'daki sonuç ortalamalar arasındaki farkın 0.05 düzeyinde önemli olduğunu göstermektedir ($p<0.05$).

Farkın kaynağı için yapılan Tukey Testi sonuçlarına göre, öğretmen/akademisyen ile işsiz annelerin çocuklarının kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin önem değeri $p=0.00<0.05$, öğretmen/akademisyen ile işçi annelerin çocuklarının kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin önem değeri $p=0.00<0.05$, öğretmen/akademisyen ile esnaf annelerin çocuklarının kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin önem değeri $p=0.00<0.05$ öğretmen/akademisyen ile diğer meslek grubuna dahil olan annelerin çocuklarının kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin önem değeri $p=0.034<0.05$ olduğu görülmektedir. Çocukların kaygı düzeyi ortalamalarındaki farkın diğer kaynakları ise, Tukey Testi sonuçlarına bakıldığında, serbest meslek ile esnaf annelerinin çocuklarının kaygı düzeyi ortalamalarındaki ilişkinin önem değeri

$p=0.005<0.05$, memur ile işçi ve esnaf annelerin çocuklarının kaygı düzeyi ortalamalarındaki ilişkinin önem değerleri $p=0.012<0.05$ $p=0.00<0.05$. işsiz ile esnaf annelerinin çocuklarının kaygı düzeyi ortalamalarındaki ilişkinin önem değeri $p=0.015<0.05$ ve esnaf ile diğer meslek sahibi annelerin çocuklarının kaygı düzeyi ortalamalarındaki ilişkinin önem değeri $p=0.002<0.05$ olduğu görülmektedir.

Kişinin edindiği meslek ve yaptığı iş onun yaşantısındaki birçok alana etki eder. İş olmayan bir birey ile akademisyen olarak çalışan bir birey arasında gerek sosyal statü, gerek çevre, gerekse entelektüel bilgi açısından çok fazla fark vardır. Bu durum, annelere çocuklarına karşı bilinçli yaklaşım tarzı konusunda daha kolay bilgi edinme gibi olanaklar sunar. Ayrıca akademisyen ve serbest meslekte çalışanların çoğunun eğitim düzeyi diğer mesleklere oranla daha yüksektir. Bu, çocukta kaygıyı engellemek için olumlu bir faktör olarak düşünülebilir. Bu düşünce araştırmada elde edilen bulgumuz tarafından da desteklenmektedir ve annenin eğitim düzeyine göre kaygı arasındaki ilişkiye benzerdir. Böylece D.10 hipotezi desteklenmektedir.

4.1.11. Ebeveynin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerinin Babanın Mesleği ile İlişkisi

Tablo 4.17.'deki bulgular, işsiz ve esnaf babaların çocuklarının kaygı düzeyi ortalamalarının ($\bar{x}=68.2$ ve $\bar{x}=68.1$) diğer mesleklerdeki babaların çocuklarına göre daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.17. Babanın Mesleğine Göre Çocuğun Kaygı Düzeyinin Ortalaması, Standart Sapması

Babanın Mesleği	<i>n</i>	\bar{x}	<i>s.s.</i>
Öğretmen/Akademisyen	31	57.0	14.41
Serbest Meslek	70	59.9	19.19
Memur	44	60.0	16.62
İşsiz	8	68.2	16.60
İşçi	118	65.4	15.80
Esnaf	61	68.1	20.44
Diğer	47	57.9	15.12
Toplam	379	62.6	17.52

Ortalamalar arasındaki bu farkların anlamlı olup olmadığı varyans analizi ile test edilip sonuçlar Tablo 4.18de verilmiştir. Tablodaki sonuç ortalamalar arasındaki farkın 0.05 düzeyinde önemli olduğunu göstermektedir.

Farkın kaynağı için yapılan Tukey Testi sonuçlarına bakıldığında, esnaf ile diğer meslek grubuna dahil olan babaların çocuklarının kaygı düzeyi ortalamaları arasındaki

ilişkinin önem değeri $p=0,038<0,05$ olarak görülmektedir. Dolayısıyla farkın bu ilişkiden kaynaklandığı görülmektedir.

Babanın mesleği ile algılanan kaygı düzeyleri arasında annelerinkine benzer bir durum söz konusudur. Bu durum babanın eğitim düzeyi ile kaygı arasındaki ilişkiye de benzemektedir. Eğitim düzeyinin yüksekliği ile ilişkili meslek grubundaki (öğretmen/akademisyen, serbest meslek) babaların çocuklarının kaygı düzeyleri diğer meslek gruplarına oranla anlamlı bir düzeyde düşüktür. Sonuç olarak elde edilen bulgumuz D.11 hipotezini destekler niteliktedir.

Tablo 4.18. Babanın Mesleği İle Çocuğun Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Varyans Analiz Sonuçları

Varyans Kaynağı	s.d.	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	6	5815.6	969.274	3.269	0.004
Gruplar İçi	372	110312.4	296.539		
Toplam	378	116128.0			

**p<0.05*

4.1.12. Ebeveynin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerinin Ailenin Aylık Toplam Geliri İle İlişkisi

Tablo 4.19. incelendiğinde, aylık toplam geliri 500-1000TL olan ailelerin çocuklarının kaygı düzey ortalamalarının 67.3, aylık toplam geliri 1000-2000TL olan ailelerin çocuklarının kaygı düzeyi ortalamalarının 60.7 ve aylık toplam geliri 2000TL ve üzeri olan ailelerin çocuklarının kaygı düzeyi ortalamalarının 53.4 olduğu görülmektedir. Diğer bir ifadeyle ailenin aylık toplam geliri yükseldikçe çocukların kaygı düzeyleri düşmektedir.

Tablo 4.19. Ailenin Aylık Toplam Gelirine Göre Çocuğun Kaygı Düzeyinin Ortalaması ve Standart Sapması

Ailenin Aylık Toplam Geliri	n	\bar{x}	s.s.
500-1000	201	67.3	17.7
1000-2000	97	60.7	16.4
2000 ve üzeri	81	53.4	14.07
Toplam	379	62.6	17.52

Ortalamalar arasındaki bu farkların anlamlı olup olmadığı varyans analizi ile test edilip sonuçlar **Hata! Yer işareti başvurusu geçersiz.**'de verilmiştir

Hata! Yer işareti başvurusu geçersiz.' de ortalamalar arasındaki farkın 0.05 düzeyinde önemli olduğu görülmektedir. Buna göre, ailenin toplam aylık geliri yükseldikçe çocukların kaygı düzeyleri düşmektedir.

Tablo 4.20. Ailenin Aylık Toplam Geliri İle Çocuğun Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Varyans Analiz Sonuçları

Varyans Kaynağı	s.d.	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	2	11575.442	5787.721	20.814	0.000
Gruplar İçi	376	104552.6	278.06		
Toplam	378	116128.0			

**p<0.001*

Farkın kaynağı için yapılan Tukey Testi sonuçları incelendiğinde, aylık geliri 500-1000TL olan aileler ile aylık geliri 1000-2000TL olan ailelerin çocuklarının kaygı düzey ortalamaları arasındaki ilişkinin önem değeri $p=0.004<0.05$, aylık geliri 500-1000TL olan aileler ile aylık geliri 2000TL ve üzeri olan ailelerin çocuklarının kaygı düzey ortalamaları arasındaki ilişkinin önem değeri $p=0.000<0.05$, aylık geliri 1000-2000TL olan aileler ile aylık geliri 2000TL ve üzeri olan ailelerin çocuklarının kaygı düzey ortalamaları arasındaki ilişkinin önem değeri $p=0.011<0.05$ olarak görülmektedir. Buna göre gelir gruplarının her birinin birbirleri ile ilişkilerindeki önem düzeyi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ve farkın kaynağını oluşturmuşlardır.

Araştırmada elde edilen bulgu D.12 hipotezini destekler niteliktedir. Günümüzde ailelerin devamlılığında maddi olanakların varlığı önemli bir yer tutar. Bu ailedeki bireylerin gelecek endişesi taşımadan daha rahat davranmaları ile ilişkilidir. Bu rahatlık çocuğa da yansiyabilir.

Anne-babaların eğitim düzeyi ve mesleğine göre çocuklarından beklentileri ve onları yetiştirme tarzları değişebileceği gibi, gelir düzeylerine göre de bu farklılık söz konusu olabilir. Gelir düzeyi yüksek aileler, maddi olanaklarını çocukları için kullanabilirler. Anne ve babalar bu olanakları kullanırken çocuklarından yüksek bir beklentiye sahip değil ve onlar için önemli olan sadece çocuğun mutluluğu ise, çocuğun böyle bir durumda kaygı geliştirmeyeceği düşünülebilir. Burada belirleyici olan yine anne, babaların çocuklarına karşı yaklaşımları ve onlardan beklentileridir.

4.1.13. Ebeveynin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerinin Çocuğun Eğitim Aldığı Kurum İle İlişkisi

Tablo 4.21.'e göre, ilköğretim anasınıfına devam eden çocukların kaygı düzeylerinin ortalamaları ($\bar{x}=66.0$), bağımsız anaokuluna devam eden çocuklara göre ($\bar{x}=59.7$) daha yüksektir

Tablo 4.21. Eğitim Alınan Kuruma Göre Çocuğun Kaygı Düzeyinin Ortalaması, Standart Sapması ve t Değeri

Eğitim Alınan Kurum	<i>n</i>	\bar{x}	<i>s.s.</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
İlköğretim Anasınıfı	176	66.0	18.7	3.548	0.00
Bağımsız Anaokulu	203	59.7	15.8		

**p<0.05*

Ortalamalar arasındaki bu farkın anlamlı olup, olmadığı *t* testi ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgu söz konusu farkın 0.05 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir.

Bağımsız ana okullar, fiziksel kapasite ve donanım yönünden, ilköğretime bağlı anasınıflarına göre daha iyi durumdadırlar. Bu çocuğun, daha geniş bir alanda, daha çok materyal çeşitliliği içinde olup, kendisini daha iyi ifade etmesine olanak sağlayabilir. Ayrıca bağımsız anaokullarında tüm okul öğrencilerinin kendi akranı olması onun çevresine daha rahat uyum sağlamasına da yardımcı olabilmektedir. Oysa ilköğretim okulları ilköğretimin 8. sınıfına kadar çok çeşitli yaşlarda öğrencilerden oluşmaktadır. Sınıfa gelirken, törenlerde, bahçede oynarken çocuk bu grubun içine dahil olmak zorundadır. Bu zorunluluk ve kendine ait alanın sınırlılığı, öğretmen davranışları ile de ilişkili olarak çocukta kaygıya neden olabilir.

Araştırmada, bağımsız anaokullarına devam eden çocukların, ilköğretim anasınıfına devam eden çocuklara göre kaygı düzeylerinin düşük çıkması hipotezimizi (D.13) destekler niteliktedir.

4.2. ÖĞRETMENİN ALGISINA GÖRE ÇOCUKLARIN KAYGI DÜZEYİ

Tablo 4.22.'de görüldüğü gibi, 379 çocuk için öğretmen algısına göre belirlenen çocukların kaygı düzeylerinin ortalamaları 38.86 ve standart sapması 13.26' dır.

Tablo 4.22. Çocukların Aldıkları Toplam Puanın Ortalaması ve Standart Sapması

Toplam Puan	<i>n</i>	\bar{x}	<i>s.s.</i>
	379	38,86	13,26

Öğretmen algısına dayalı çocukların kaygı düzeyleri de ebeveyn algısına dayalı kaygı düzeylerinde olduğu gibi iki kritere göre belirlenmiştir. Çocukların kaygı düzey ortalamaları ($\bar{x}=38,86$) değerlendirmede birinci kriter olarak dikkate alınmıştır. Buna göre ortalamanın altında kalan çocuk sayısı 242 (%63.9) ve ortalamanın üstünde kalan çocuk sayısı 137 (%36.1)'dir. İkinci kriter, ortalamanın bir standart sapma altı ve üstü olarak belirlenmiştir ($\bar{x}+s.s.= 52.1$). Ortalamanın bir standart sapma altında kalan öğrenci sayısı 316 (% 86), ortalamanın bir standart sapma üstünde kalan öğrenci sayısı 63 (%14) dır. Görüldüğü gibi, kaygı düzeyi ortalamanın altında kalan çocukların sayısı daha fazladır.

Bishop vd. (2003), 3 ve 5 yaş dönem çocukların ebeveynleri ve öğretmenleri tarafından verilen davranışsal çekingenliklerini ilgili bildirimlerin geçerliliğini ve güvenilirliğini incelemiştir. Elde edilen sonuçlar, ebeveyn ve öğretmenlerin çocukların davranışsal çekingenlikleri hakkında güvenilir bilgilendirme yapabileceklerini ortaya koymuştur. Fakat genel olarak babaların çocuklarının çekingenlikleri ile daha az duyarlılık gösterdiği de vurgulanan noktalar arasında yer almaktadır.

Bu tez çalışmasında, çocukların kaygı düzeylerini belirleyebilmek için ebeveyn ve öğretmenlerin algısına başvurulmuştur. Fakat öğretmen algısına dayalı çocukların kaygı düzeyleri, ebeveyn algısına göre çocukların kaygı düzeylerine göre oldukça düşük görülmektedir. Öğretmenler çocukları daha az kaygılı olarak görmektedirler. Bunun nedeni, çocukların ev ve okuldaki davranışlarının farklılığı olabilir. Evde ailesinin dikkatini çekmek amacıyla kaygı ile ilişkili bazı davranışları sergileyen çocuk okulda bu davranışları sergilemiyor olabilir. Ayrıca, öğretmenler çok sayıda çocuğun davranışlarını değerlendirdiklerinden, daha rahat kıyaslama yapabilir ve daha gerçekçi olabilirler.

4.2.1. Öğretmenin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerinin Cinsiyet İle İlişkisi

Tablo 4.23.'de, kız çocukların kaygı düzeylerinin ($\bar{x}=36,1$), erkek çocuklara göre ($\bar{x}=35,6$) daha düşük olduğu görülmektedir.

Ortalamlar arasındaki bu farkın anlamlı olup, olmadığı *t* testi ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgu söz konusu farkın 0.05 düzeyinde anlamlı olmadığını göstermektedir. Bu bulgu hipotezimizi desteklememektedir. Bu durum cinsiyetin ile ebeveynin algıladığı kaygı düzeyleri arasındaki sonuçlara benzer nitelik göstermektedir.

Tablo 4.23. Cinsiyete Göre Çocuğun Kaygı Düzeyinin Ortalaması, Standart Sapması ve *t* Değeri

Çocuğun Cinsiyeti	<i>n</i>	\bar{x}	s.s.	<i>t</i>	<i>p</i>
Kız	179	36,1	12,8	0,341	0,73
Erkek	200	35,6	13,7		

p>0.05

4.2.2. Öğretmenin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerinin Yaş İle İlişkisi

Tablo 4.24'e göre, 6 yaş çocukların kaygı düzeylerinin (\bar{x} =35,6), 5 yaş çocuklara göre (\bar{x} =37,2) daha düşük olduğu görülmektedir. Ortalamalar arasındaki bu farkın anlamlı olup, olmadığı *t* testi ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgu söz konusu farkın 0.05 düzeyinde anlamlı olmadığını göstermektedir.

Tablo 4.24. Yaşa Göre Çocuğun Kaygı Düzeyinin Ortalaması, Standart Sapması ve *t* Değeri

Çocuğun Yaşı	<i>n</i>	\bar{x}	s.s.	<i>t</i>	<i>p</i>
5	105	37,2	13,0	.96	0,34
6	274	35,6	13,4		

p>0.05

Ebeveynin algıladığı kaygı düzeyi değerlendirilirken 6 yaşındaki çocukların, 5 yaşındaki çocuklara oranla anlamlı olarak daha yüksek olduğu yönündeydi. Oysa öğretmenin algıladığı kaygı düzeyi hem istatistiksel olarak anlamlı bulunmamış, hem de 5 yaşındaki çocuklarda daha yüksek olduğu yönündedir.

4.2.3. Öğretmenin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerinin Kardeş Sayısı İle İlişkisi

Tablo 4.25. Öğretmenin algısına göre çocukların kaygı düzeyinin kardeş sayısı ile korelasyonu

	Kardeş Sayısı	Kaygı Düzeyi
Kardeş Sayısı	1	-
Kaygı Düzeyi	-.071	1

p>0.05

Tablo 4.25. incelendiğinde çocukların kardeş sayısı ile öğretmenin algısına dayalı çocukların kaygı düzeyleri arasında, ilişki olmadığı görülmektedir. Bu durum

kardeş sayısı ile ebeveynin algıladığı kaygı düzeyleri arasındaki sonuçlara benzer nitelik göstermektedir.

4.2.4. Öğretmenin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerinin Anne Yaşı İle İlişkisi

Tablo 4. 26.'da, anne yaşının 30-35 arası olan çocukların kaygı düzeylerinin ortalamasının (\bar{x} =37.4) en yüksek olduğu, anne yaşı 35 ve üzeri olan çocukların ise, kaygı düzeyleri ortalamalarının (\bar{x} =33.4) en düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 4. 26. Annenin Yaşına Göre Çocuğun Kaygı Düzeyinin Ortalaması, Standart Sapması

Annenin Yaşı	<i>n</i>	\bar{x}	<i>s.s.</i>
18-25	17	35.3	13.6
25-30	126	36.2	13.7
30-35	135	37.4	13.7
35 ve üzeri	101	33.4	11.8
Toplam	379	35.8	13.3

Ortalamalar arasındaki bu farkların anlamlı olup olmadığı varyans analizi ile test edilip sonuçlar Tablo 4.27.'de verilmiştir.

Tablo 4.27. Annenin Yaşı İle Çocuğun Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Varyans Analiz Sonuçları

Varyans Kaynağı	<i>s.d.</i>	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	<i>F</i>	<i>p</i>
Gruplar Arası	3	948,6	316,2	1,810	,145
Gruplar İçi	375	65503,0	174,7		
Toplam	378	66451,6			

p>0,05

Tablo 4.27.'de ortalamalar arasındaki farkın 0.05 düzeyinde önemli olmadığı görülmektedir. Bu bulgu, ebeveynin algıladığı kaygı düzeyleri ile benzerlik göstermektedir.

4.2.5. Öğretmenin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerinin Baba Yaşı İle İlişkisi

Tablo 4.28. Babanın Yaşına Göre Çocuğun Kaygı Düzeyinin Ortalaması, Standart Sapması

Babın Yaşı	<i>n</i>	\bar{x}	<i>s.s.</i>
18-25	2	32.0	15.6
25-30	39	35.9	12.5
30-35	140	36.0	13.9
35 ve üzeri	198	35.8	13.0
Toplam	379	35.9	13.3

Tablo 4.28.'de, babanın yaşı ile çocuğun kaygısı arasındaki ilişki ile ilgili veriler sunulmuştur.

Tablo 4.28.'de, baba yaşının 30-35 arası olan çocukların kaygı düzeylerinin ortalamasının ($\bar{x}=37.4$) en yüksek olduğu, baba yaşı 35 ve üzeri olan çocukların ise, kaygı düzeyleri ortalamalarının ($\bar{x}=33.4$) en düşük olduğu görülmektedir.

Ortalamalar arasındaki bu farkların anlamlı olup olmadığı varyans analizi ile test edilip sonuçlar Tablo 4.29.'da verilmiştir.

Tablo 4.29. Babanın Yaşı İle Çocuğun Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Varyans Analiz Sonuçları

Varyans Kaynağı	s.d.	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	3	31.60	10.53	.059	.981
Gruplar İçi	375	66419.99	177.12		
Toplam	378	66451.58			

p>0,05

Tablo 4.29.'da ortalamalar arasındaki farkın 0.05 düzeyinde önemli olmadığı görülmektedir. Bu durum, ebeveynin algıladığı kaygı düzeyleri ile çelişmektedir.

4.2.6. Öğretmenin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerinin Annenin Eğitim Düzeyi İle İlişkisi

Tablo 4.30. Annenin Eğitim Düzeyine Göre Çocuğun Kaygı Düzeyinin Ortalaması, Standart Sapması

Annenin Eğitim Düzeyi	n	\bar{x}	s.s.
İlköğretim	158	36.03	13.35
Lise	127	35.95	13.03
Üniversite	92	35.64	13.59
Yüksek lisans ve üzeri	2	26.00	5.66
Toplam	379	35.86	13.26

Tablo 4.30. incelendiğinde, ilköğretim mezunu olan annelerin çocuklarının kaygı düzey ortalamalarının ($\bar{x}=36.03$) en yüksek, yüksek lisans ve üzeri mezun annelerin çocuklarının kaygı düzeyi ortalamalarının ($\bar{x}=26.00$) en düşük olduğu görülmektedir. Diğer bir ifadeyle annelerin eğitim düzeyleri yükseldikçe çocukların kaygı düzeyleri düşmektedir. Ortalamalar arasındaki bu farkların anlamlı olup olmadığı varyans analizi ile test edilip sonuçlar Tablo 4.31.'de verilmiştir.

Tablo 4.31. Annenin Eğitim Düzeyi İle Çocuğun Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Varyans Analiz Sonuçları

Varyans Kaynağı	s.d.	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	3	204.94	68.312	.387	.763
Gruplar İçi	375	66246.65	176.66		
Toplam	378	66451.59			

p > 0,05

Tablo 4.31. incelendiğinde ortalamalar arasındaki farkın 0.05 düzeyinde önemli olmadığı görülmektedir. Öğretmenlerin algısına dayalı çocuk kaygı düzeyleri, annelerin eğitim düzeyine göre anlamlı olarak farklılaşmamasına rağmen, annenin eğitim düzeyi yükseldikçe çocukların kaygı düzeyleri düşmektedir.

4.2.7. Öğretmenin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerinin Babanın Eğitim Düzeyi İle İlişkisi

Tablo 4.32. incelendiğinde, lise mezunu olan babaların çocuklarının kaygı düzey ortalamalarının (\bar{x} = 36.76) en yüksek, yüksek lisans ve üzeri mezun babaların çocuklarının kaygı düzeyi ortalamalarının (\bar{x} = 27.7) en düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 4.32. Babanın Eğitim Düzeyine Göre Çocuğun Kaygı Düzeyinin Ortalaması, Standart Sapması

Babanın Eğitim Düzeyi	n	\bar{x}	s.s.
İlköğretim	142	35.35	13.66
Lise	116	36.76	13.61
Üniversite	113	36.16	12.68
Yüksek lisans ve üzeri	8	27.75	5.06
Toplam	379	35.86	13.26

Ortalamalar arasındaki bu farkların anlamlı olup olmadığı varyans analizi ile test edilip sonuçlar Tablo 4.33.'de verilmiştir.

Tablo 4.33. Babanın Eğitim Düzeyi İle Çocuğun Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Varyans Analiz Sonuçları

Varyans Kaynağı	s.d.	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	3	667.62	222.54	1.269	.285
Gruplar İçi	375	65783.97	175.42		
Toplam	378	66451.59			

p > 0,05

Tablo 4.33.'de ortalamalar arasındaki farkın 0.05 düzeyinde önemli olmadığı görülmektedir.

Çocukların, öğretmen algısına dayalı kaygı düzeyleri babaların eğitim düzeyi ile ilişkili olarak anlamlı değişmemektedir. Oysa ebeveyn algısına dayalı çocuk kaygı düzeyleri babaların eğitim düzeyi düştükçe anlamlı olarak yükselmektedir.

4.2.8. Öğretmenin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerinin Annenin Çalışması İle İlişkisi

Tablo 4.34. incelendiğinde, annesi çalışmayan çocukların öğretmenin algısına göre kaygı düzeylerinin ortalamalarının ($\bar{x}=35.7$), annesi çalışan çocuklara göre ($\bar{x}=36.0$) daha düşük olduğu görülmektedir.

Ortalamalar arasındaki bu farkın anlamlı olup, olmadığı *t* testi ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgu söz konusu farkın 0.05 düzeyinde anlamlı olmadığını göstermektedir. Bu bulgu ebeveynin algıladığı çocuk kaygısı ile annenin çalışma durumu arasındaki ilişkiye benzerlik göstermektedir.

Tablo 4.34. Annenin Çalışıyor Olup Olmamasına Göre Çocuğun Kaygı Düzeyinin Ortalaması, Standart Sapması ve *t* Değeri

Annenin Çalışması	<i>n</i>	\bar{x}	<i>s.s.</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Evet	149	35.7	13.1	-.205	.838
Hayır	230	36.0	13.4		

p>0,05

4.2.9. Öğretmenin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerinin Babanın Çalışması İle İlişkisi

Tablo 4.35. incelendiğinde, babası çalışmayan çocukların kaygı düzeyleri ortalamalarının ($\bar{x}=35.7$), babası çalışan çocuklara göre ($\bar{x}=36.0$) daha düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 4.35. Babanın Çalışıyor Olup Olmamasına Göre Çocuğun Kaygı Düzeyinin Ortalaması, Standart Sapması ve *t* Değeri

Babanın Çalışması	<i>n</i>	\bar{x}	<i>s.s.</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Evet	370	35.9	13.2	.324	.746
Hayır	9	34.4	17.9		

p>0,05

Ortalamalar arasındaki bu farkın anlamlı olup, olmadığı *t* testi ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgu söz konusu farkın 0.05 düzeyinde anlamlı olmadığını

göstermektedir. Öğretmen algısına göre çocukların kaygı düzeyleri babanın çalışıp-çalışmamasına göre anlamlı olarak değişmemektedir.

4.2.10. Öğretmenin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerinin Annenin Mesleği İle İlişkisi

Tablo 4.36. Annenin Mesleğine Göre Çocuğun Kaygı Düzeyinin Ortalaması, Standart Sapması

Annenin Mesleği	n	\bar{x}	s.s.
Öğretmen/Akademisyen	41	35.9	15.3
Serbest Meslek	12	36.8	10.6
Memur	28	35.3	11.8
İşsiz	142	36.4	13.7
İşçi	48	36.6	12.6
Esnaf	8	40.4	18.1
Diğer	100	34.5	12.4
Toplam	379	35.8	13.3

Tablo 4.36.'ya göre, esnaf annelerin çocukların kaygı düzeyi ortalaması ($\bar{x}=40.4$) diğer mesleklerdeki annelerin çocuklarına göre daha yüksektir.

Ortalamalar arasındaki bu farkların anlamlı olup olmadığı varyans analizi ile test edilip sonuçlar Tablo 4.37.'de verilmiştir.

Tablo 4.37. Annenin Mesleği İle Çocuğun Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Varyans Analiz Sonuçları

Varyans Kaynağı	s.d.	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	6	425.21	70.87	.399	.879
Gruplar İçi	372	66026.38	177.49		
Toplam	378	66451.58			

$p>0,05$

Tablo 4.37'de ortalamalar arasındaki farkın 0.05 düzeyinde önemli olmadığı görülmektedir.

Öğretmen algısına göre çocuk kaygı düzeyleri annenin mesleği ne olursa olsun birbirine çok yakın görünmektedir. Bu durum ebeveynin algıladığı kaygı düzeyleri ile çelişmektedir. Bu durum, öğretmenlerin çok sayıda çocuk ile ilgilenmesi ve sadece çocuğun okuldaki davranışlarına göre değerlendirme yapıyor olmasından kaynaklanabilir.

4.2.11. Öğretmenin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerinin Babanın Mesleği İle İlişkisi

Tablo 4.38. öğretmen/akademisyen babaların çocuklarının öğretmenin algısına göre kaygı düzeyi ortalamasının ($\bar{x}=36.8$) diğer mesleklerdeki babaların çocuklarına göre daha yüksek olduğunu göstermekle birlikte tüm meslek grubundaki babaların çocuklarının öğretmenin algısına göre kaygı düzeyi ortalamalarının birbirine çok yakın olduğu görülmektedir.

Tablo 4.38. Babanın Mesleğine Göre Çocuğun Kaygı Düzeyinin Ortalaması, Standart Sapması

Babanın Mesleği	<i>n</i>	\bar{x}	<i>s.s.</i>
Öğretmen/Akademisyen	31	36.8	13.6
Serbest Meslek	70	34.6	14.2
Memur	44	34.2	10.8
İşsiz	8	36.5	16.8
İşçi	118	36.7	13.4
Esnaf	61	35.9	12.8
Diğer	47	36.0	13.9
Toplam	379	35.9	13.25

Ortalamalar arasındaki bu farkların anlamlı olup olmadığı varyans analizi ile test edilip sonuçlar Tablo 4.39’da verilmiştir.

Tablo 4.39.’daki sonuç ortalamalar arasındaki farkın 0.05 düzeyinde önemli olmadığını göstermektedir.

Annenin mesleğine benzer bir durum baba mesleği ile öğretmen algısına dayalı çocuk kaygı düzeyleri arasında görülmektedir. Babaların mesleği ne olursa olsun çocukların kaygı düzeyleri birbirine çok yakındır. Ebeveynin algıladığı kaygı düzeyi ve baba mesleği arasındaki ilişki ile çelişmektedir.

Tablo 4.39. Babanın Mesleği İle Çocuğun Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Varyans Analiz Sonuçları

Varyans Kaynağı	<i>s.d.</i>	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	<i>F</i>	<i>p</i>
Gruplar Arası	6	342.68	57.11	.321	.926
Gruplar İçi	372	66108.90	177.71		
Toplam	378	66451.59			

$p>0,05$

4.2.12. Öğretmenin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerinin Ailenin Aylık Toplam Geliri İle İlişkisi

Tablo 4.40. incelendiğinde, aylık toplam geliri 500-1000TL olan ailelerin çocuklarının kaygı düzey ortalamalarının en yüksek olduğu ($\bar{x}=36.2$), aylık toplam geliri 1000-2000TL arası ile 2000TL ve üzeri olan ailelerin çocuklarının kaygı düzeyi ortalamalarının ise birbirlerine çok yakın olduğu görülmektedir ($\bar{x}=35.4$, $\bar{x}=35.5$).

Tablo 4.40. Ailenin Aylık Toplam Gelirine Göre Çocuğun Kaygı Düzeyinin Ortalaması ve Standart Sapması

Ailenin Aylık Toplam Geliri	<i>n</i>	\bar{x}	s.s.
500-1000	201	36.2	13.6
1000-2000	97	35.4	12.4
2000 ve üzeri	81	35.5	13.5
Toplam	379	35.9	13.3

Ortalamalar arasındaki bu farkların anlamlı olup olmadığı varyans analizi ile test edilip sonuçlar Tablo 4.41.'de verilmiştir.

Tablo 4.41.'deki sonuç ortalamalar arasındaki farkın 0.05 düzeyinde önemli olmadığını göstermektedir.

Tablo 4.41. Ailenin Aylık Toplam Geliri İle Çocuğun Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Varyans Analiz Sonuçları

Varyans Kaynağı	<i>s.d.</i>	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	<i>F</i>	<i>p</i>
Gruplar Arası	2	58.75	29.38	.166	.847
Gruplar İçi	376	66392.83	176.58		
Toplam	378	66451.59			

p>0,05

Ebeveynin algısına dayalı çocuk kaygı düzeyleri, ailenin aylık geliri yükseldikçe düşmekteydi ve bu fark istatistiksel olarak da anlamlı bulunmuştu. Fakat öğretmenin algısına göre çocukların kaygı düzeyleri, ailenin aylık gelirine göre istatistiksel olarak değişmemektedir.

4.2.13. Öğretmenin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerinin Çocuğun Eğitim Aldığı Kurum İle İlişkisi

Tablo 4.42.'ye göre, ilköğretim anasınıfına devam eden çocukların kaygı düzeylerinin ortalamalarının ($\bar{x}=35.2$), bağımsız anaokuluna devam eden çocuklara göre ($\bar{x}=36.4$) daha düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 4.42. Eğitim Alınan Kuruma Göre Çocuğun Kaygı Düzeyinin Ortalaması, Standart Sapması ve t Değeri

Eğitim Alınan Kurum	<i>n</i>	\bar{x}	<i>s.s.</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
İlköğretim Anasınıfı	176	35.2	13.1	-.881	.379
Bağımsız Anaokulu	203	36.4	13.4		

p > 0,05

Ortalamalar arasındaki bu farkın anlamlı olup, olmadığı *t* testi ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgu söz konusu farkın 0.05 düzeyinde anlamlı olmadığını göstermektedir. Bu bulgu hipotezimizi desteklememektedir.

Ebeveynin algısına göre çocuk kaygı düzeyleri, bağımsız anaokuluna devam eden çocuklarda daha düşük ve ilköğretim anasınıfı öğrencilerinde daha yüksekti. Öğretmenin algısına göre çocuk kaygı düzeylerine bakıldığında tam ters bir sonuç ortaya çıkmaktadır. Kaygı düzeyleri arasındaki fark anlamlı bulunmamakla birlikte, bağımsız anaokuluna devam eden çocukların kaygı düzeyleri de daha yüksek görülmektedir.

4.3. EBEVEYNİN ALGISINA GÖRE ÇOCUKLARIN KAYGI DÜZEYLERİ İLE İLİŞKİLİ REGRESYON ANALİZ SONUÇLARI

Anne-baba mükemmeliyetçiliği, anne-baba özellikleri, çocuk özellikleri ve öğretmen mükemmeliyetçiliğinin ebeveynin algıladığı çocukların kaygılarını yordayıp yordamadığını test etmek için çoklu ve aşamalı regresyon analizleri yapılmıştır. Bu amaçla her bir değişken ayrı ayrı, sonra da değişik kombinasyonlar halinde set olarak analize sokulmuştur. Bu amaçla yapılan regresyon analizleri sonuçları Tablo 4.43 ve Tablo 4.58 arası tablolarda gösterilmektedir.

Anne Mükemmeliyetçilik Ölçeği alt boyutlarından alınan puanlara göre, ebeveynin algıladığı çocuklardaki kaygı düzeylerinin yordanmasına ilişkin regresyon analiz sonuçları Tablo 4.43.'de verilmiştir.

Tablo 4.43.'e göre annelerin ÇBMÖ' ne ait alt faktörlerinden aldıkları puanlarla, ebeveynin algıladığı çocuk kaygısı puanları arasında düşük düzeyde bir ilişki olduğu

görülmektedir. ($R=0.24$, $R^2=0.058$). Anne mükemmeliyetçilik düzeyleri, çocukların, kaygı düzeylerinin %6'sını açıklamaktadır.

Tablo 4.43. Ebeveynin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerini Yordamada Anne Mükemmeliyetçilik Düzeyinin Rolü

	<i>R</i>	<i>R</i> ²	<i>B</i>	<i>S Hata_B</i>	<i>S_β</i>	<i>F</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Yordayıcı Değişken	.24	.058	39.94	6.56	-	7.567	6.089	.000
AKYM			.111	.062	.101		1.781	.076
ABYM			-.037	.111	-.017		-.336	.737
ASYM			.269	.084	.180		3.180	.002

Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin çocukların, ebeveynin algıladığı kaygı düzeyleri üzerindeki önem sırası, ASYM, AKYM, ABYM olarak görülmektedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise, sadece ASYM değişkeninin ebeveynin algıladığı kaygı düzeyleri üzerinde önemli bir yordayıcı olduğu görülmektedir. Annelerin diğer iki mükemmeliyetçilik düzeyleri (AKYM ve ABYM) çocukların kaygıları üzerinde önemli bir etkiye sahip değildir. Araştırmada elde edilen bulgu D.14 hipotezimizi kısmen destekler niteliktedir.

Erken çocukluk döneminde anne çocuğun hayatında çok önemli bir yer tutar. Annenin çocuğa yönelik her türlü davranışı çocuğun gelişimini etkiler. Bu durumda annenin mükemmeliyetçilik düzeyinin de çocuk gelişimi üzerinde etkili olabileceği söylenebilir.

Mükemmeliyetçi bir anne kendi performansının üstünde çok yüksek beklentilere sahip olabileceği (AKYM) gibi çocuğundan da benzer şekilde geçek dışı hedefler ve üstün performans beklentisi içerisinde olabilir (ABYM). Başkalarına karşı mükemmel bir performans gösterme baskısıyla yaşayan çocuklar için anneler dış baskı ögesi durumuna gelebilir. Bu durum çocuğun kaygı yaşamasına ve utangaç olmasına neden olabilir. Fakat araştırma bulgusunda çocuklarının kaygısının en iyi yordayıcısı olarak ASYM görülmektedir. Bunun nedeni annelerin, sosyal çevresi tarafından çocuk yetiştirme konusunda kendisinden beklentilerinin yüksek olduğunu düşünmesi olabilir. O beklentiyi sağlamak ve çevresinden onay almak için çocukları üzerinde aşırı baskı kuran anneler çocuklarında kaygı gelişimini desteklemiş olabilirler.

Baba Mükemmeliyetçilik Ölçeği alt boyutlarından alınan puanlara göre, ebeveynin algıladığı çocuklardaki kaygı düzeylerinin yordanmasına ilişkin regresyon analiz sonuçları Tablo 4.44.'de verilmiştir.

Tablo 4.44. incelendiğinde babaların ÇBMÖ' ne ait alt faktörlerinden aldıkları puanlarla, ebeveynin algıladığı çocuk kaygısı puanları arasında düşük düzeyde bir ilişki olduğu görülmektedir ($R=0.193$, $R^2=0.037$). Baba mükemmeliyetçilik düzeyi, çocukların kaygı düzeylerinin %4'ünü açıklamaktadır.

Tablo 4.44. Ebeveynin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerini Yordamada Baba Mükemmeliyetçilik Düzeyinin Rolü

	<i>R</i>	<i>R</i> ²	<i>B</i>	<i>S Hata</i>	<i>S.β</i>	<i>F</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Yordayıcı Değişken	.193	.037	45,868	6,928		4.774	6,620	.000
BKYM			.050	.066	.045		.761	.447
BBYM			-.063	.118	-.028		-.537	.592
BSYM			.258	.089	.169		2.898	.004

Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin çocukların, ebeveynin algıladığı kaygı düzeyleri üzerindeki önem sırası, BSYM, BBYM, BKYM olarak görülmektedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise, sadece BSYM değişkeninin ebeveynin algıladığı kaygı düzeyleri üzerinde önemli bir yordayıcı olduğu görülmektedir. Babaların diğer iki mükemmeliyetçilik düzeyleri, çocukların kaygı düzeyleri üzerinde önemli bir etkiye sahip değildir.

Babaların mükemmeliyetçilik alt boyutlarının, çocukların kaygı düzeylerine etkisi annelerinkine benzer özellik göstermekle birlikte etkisinin annelere göre biraz daha düşük olduğu görülmektedir. Bu durum annelerin, çocuk üzerindeki etkisinin babalara oranla daha baskın nitelikte olduğu ile ilişkilendirilebilir. Çocuklar evde babalara kıyasla anneleriyle daha fazla zaman geçirmektedirler ve bu zaman ile orantılı olarak anne-çocuk etkileşimi daha fazla olmaktadır. Bu süre içerisinde çocuğun annesinin davranışlarından daha fazla etkilenmesi düşünülebilir. Bu durum araştırma bulgularına da yansımaktadır. Araştırmada elde edilen bulgu D.15 hipotezini kısmen destekler niteliktedir.

Tablo 4.45.'deki bulgulara göre, anne ve baba mükemmeliyetçiliğinin birlikte, çocuklardaki kaygı varyansına katkıları anlamlıdır ($R^2=.068$, $F=4.415$, $p<.05$). Anne mükemmeliyetçiliği çocuk kaygısı varyansının % 6'sını açıklarken ($R^2=.06$, $F=7.783$,

$p < .05$), her iki değişken seti söz konusu varyansın % 7'sini açıklamaktadır. Buna göre, çocuklarda kaygı düzeyinin en iyi (anlamlı) yordayıcıları annenin sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçiliğidir.

Tablo 4.45. Ebeveynin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerini Yordamada Anne ve Baba Mükemmeliyetçilik Düzeylerinin Rolü

	<i>R</i>	<i>R</i> ²	<i>B</i>	<i>S.Hata</i>	<i>S.β</i>	<i>t</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Yordayıcı Değişkenler	.246	.060	39.47	6.61		5.970	7.783	.000*
AKYM			.106	.062	.096	1.694		.091
ABYM			-.031	.112	-.014	-.278		.781
ASYM			.281	.085	.188	3.300		*.001
Yordayıcı Değişkenler	.261	.068	34.88	8.08		4.317	4.415	.000*
AKYM			.088	.069	.080	1.278		.202
ABYM			-.005	.120	-.002	-.043		.966
ASYM			.226	.092	.151	2.446		*.015
BKYM			.015	.071	.013	.205		.837
BBYM			-.038	.125	-.017	-.302		.763
BSYM			.144	.096	.095	1.498		.135

Anne ve baba mükemmeliyetçilik düzeyleri birlikte çocuğun kaygısı üzerinde etkilidir hipotezimiz (D.16), araştırma bulgularımız ile kısmen desteklenmektedir. Bu sonuçlarda dikkati çeken, anne ve babanın mükemmeliyetçilik düzeylerinin sosyal düzene yönelik alt boyutunun çocuğun kaygısını tek başına anlamlı yordayıcı olmalarına rağmen ikisi bir arada değerlendirildiğinde sadece ASYM,'nin anlamlı bulgu olarak görülmesidir. Bu durum, annelerin çocuklar üzerinde babalara göre daha etkili olduğu şeklinde açıklanabilir.

Tablo 4.46. Ebeveynin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerini Yordamada Anne Mükemmeliyetçilik Düzeyi ve Anne Demografik Özelliklerinin Rolü

	<i>R</i>	<i>R</i> ²	<i>B</i>	<i>S.Hata</i>	<i>S.β</i>	<i>t</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Yordayıcı Değişkenler	.344	.119	78.57	5.43		14.465	12.443	.000
Annenin Yaşı			-.616	1.019	-.030	-.604		.546
Annenin Eğt. Düzeyi			-7.190	1.177	-.332	-6.106		*.000
Annenin Çalışma Durumu			-1.806	1.882	-.052	-.959		.338
Annenin Mesleği			.457	.506	-.049	.904		.367
Yordayıcı Değişkenler	.385	.148	58.46	8.76		6.677	9.109	.000
Annenin Yaşı			-.696	1.008	-.034	-.691		.490
Annenin Eğt. Düzeyi			-6.367	1.198	-.294	-5.315		*.000
Annenin Çalışma Durumu			-1.191	1.878	-.034	-.634		.526
Annenin Mesleği			.378	.500	.040	.756		.450
AKYM			.107	.060	.098	1.802		.072
ABYM			-.002	.107	-.001	-.023		.981
ASYM			.163	.083	.109	1.964		*.050

Tablo 4.46.'daki bulgulara göre anne mükemmeliyetçiliği ve annenin demografik özellikleri birlikte ebeveynin algıladığı çocuk kaygısı varyansına katkıları

anlamlıdır ($R^2=.15$, $F=9.109$, $p<.05$). Anne demografik özellikleri ebeveynin algıladığı çocuk kaygısı varyansının % 12'sini açıklarken ($R^2=.12$, $F=12.443$, $p<.01$), her iki değişken seti söz konusu varyansın % 15'ini açıklamaktadır. Buna göre, ebeveynin algıladığı çocuk kaygısının en iyi (anlamli) yordayıcıları annenin eğitim düzeyi ve annenin sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçiliğidir.

Anne demografik özellikleri ve anne mükemmeliyetçilik düzeyleri birlikte çocuğun kaygısı üzerinde etkilidir hipotezimiz (D.17), araştırma bulgularımız ile kısmen desteklenmektedir. Çocuğun kaygısının anlamli yordayıcıları, annenin eğitim düzeyi ve ASYM'dir.

Tablo 4.47. Ebeveynin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerini Yordamada Baba Mükemmeliyetçilik Düzeyi ve Baba Demografik Özelliklerinin Rolü

	<i>R</i>	<i>R</i> ²	<i>B</i>	<i>S.Hata</i>	<i>S.β</i>	<i>t</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Yordayıcı Değişkenler	.299	.089	83.29	8.049		10.348	9.065	.000
Babanın Yaşı			-2.260	1.296	-.089	-1.744		.082
Babanın Eğt. Düzeyi			-5.399	1.055	-.267	-5.117		*.000
Babanın Çalışma Durumu			-2.756	5.732	-.024	-.481		.631
Babanın Mesleği			.135	.483	.015	.280		.780
Yordayıcı Değişkenler	.338	.114	68.73	10.140		6.675	6.722	.000
Babanın Yaşı			-2.367	1.301	-.093	-1.832		.068
Babanın Eğt. Düzeyi			-4.948	1.060	-.245	-4.650		*.000
Babanın Çalışma Durumu			-4.020	5.701	-.035	-.704		.482
Babanın Mesleği			.109	.479	.012	.228		.819
BKYM			.058	.074	.052	.902		.368
BBYM			-.027	.101	-.012	-.235		.814
BSYM			.195	.086	.128	2.216		*.027

Tablo 4.47.'deki bulgulara göre baba mükemmeliyetçiliği ve babanın demografik özellikleri birlikte ebeveynin algıladığı çocuk kaygısı varyansına katkıları anlamlıdır ($R^2=.11$, $F=6.722$, $p<.05$). Baba demografik özellikleri ebeveynin algıladığı çocuk kaygısı varyansının % 9'unu açıklarken ($R^2=.09$, $F=9.065$, $p<.05$), her iki değişken seti söz konusu varyansın % 11'ini açıklamaktadır. Buna göre, ebeveynin algıladığı çocuk kaygısının en iyi (anlamli) yordayıcıları babanın eğitim düzeyi ve sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçiliğidir.

Babaların demografik özellikleri ve babaların mükemmeliyetçilik düzeyleri birlikte çocuğun kaygısı üzerinde etkilidir hipotezimiz (D.18), araştırma bulgularımız ile kısmen desteklenmektedir. Bu bulgu anne ile de benzerlik göstermektedir. Bu

modele göre çocuğun kaygısının anlamlı yordayıcıları, babanın eğitim düzeyi ve BSYM'dir.

Tablo 4.48.'deki bulgulara göre anne-baba demografik özellikleri ve anne-baba mükemmeliyetçiliği birlikte ebeveynin algıladığı çocuk kaygısı varyansına katkıları anlamlıdır ($R^2=.17$, $F=5.294$, $p<.05$). Anne-baba demografik özellikleri ebeveynin algıladığı çocuk kaygısı varyansının % 14'ünü açıklarken ($R^2=.14$, $F=7.332$, $p<.05$), her iki değişken seti söz konusu varyansın % 17'sini açıklamaktadır. Buna göre, ebeveynin algıladığı çocuk kaygısının en iyi (anlamlı) yordayıcısı annenin eğitim düzeyidir.

Tablo 4.48. Çocukların Ebeveynin Algıladığı Kaygı Düzeylerini Yordamada Anne, Baba Demografik Özellikleri ve Anne, Baba Mükemmeliyetçilik Düzeylerinin Rolü

	<i>R</i>	<i>R</i> ²	<i>B</i>	<i>S.Hata</i>	<i>S.β</i>	<i>t</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Yordayıcı Değişkenler	.373	.139	91.36	9.054		10.091	7.332	.000
Annenin Yaşı			1.260	1.337	.062	.942		.347
Annenin Eğt. Düzeyi			-6.044	1.411	-.279	-4.282		*.000
Annenin Çalışma Durumu			-1.870	1.906	-.053	-.981		.327
Annenin Mesleği			.422	.516	.045	.819		.413
Babanın Yaşı			-3.161	1.641	-.124	-1.927		.055
Babanın Eğt. Düzeyi			-2.312	1.280	-.115	-1.807		.072
Babanın Çalışma Durumu			-4.126	5.652	-.036	-.730		.466
Babanın Mesleği			-.082	.489	-.009	-.167		.867
Yordayıcı Değişkenler	.415	.172	66.453	12.286		5.409	5.294	.000
Annenin Yaşı			1.170	1.325	.058	.883		.378
Annenin Eğt. Düzeyi			-5.480	1.417	-.253	-3.867		*.000
Annenin Çalışma Durumu			-1.329	1.910	-.038	-.696		.487
Annenin Mesleği			.293	.514	.031	.570		.569
Babanın Yaşı			-3.105	1.638	-.122	-1.896		.059
Babanın Eğt. Düzeyi			-1.815	1.283	-.090	-1.415		.158
Babanın Çalışma Durumu			-5.186	5.648	-.045	-.918		.359
Babanın Mesleği			.051	.489	.006	.105		.917
AKYM			.080	.066	.073	1.210		.227
ABYM			-.005	.115	-.002	-.041		.967
ASYM			.121	.090	.081	1.342		.181
BKYM			.017	.069	.015	.249		.803
BBYM			.034	.120	.015	.283		.777
BSYM			.117	.093	.077	1.254		.211

Anne-babaların demografik özellikleri ve anne-babaların mükemmeliyetçilik düzeyleri birlikte çocuğun kaygısı üzerinde etkilidir hipotezimiz (D.19), araştırma bulgularımız ile kısmen desteklenmektedir. Bu modelde çocuğun kaygısının en iyi yordayıcı, annenin eğitim düzeyi olarak görülmektedir. Babanın yaş özelliği de anlamlı bir yordayıcı olarak değerlendirilebilir. Burada dikkati çeken anne -babaların demografik özellikleri ve anne-babaların mükemmeliyetçilik düzeyleri birlikte iken çocuğun

kaygısının açıklamakta ASYM ve BSYM'nin önemli olmadığıdır. Bu durum, tüm bu özellikler bir arada iken annenin eğitim düzeyinin çocuğun kaygısı üzerindeki etkisinin daha çok olması ile açıklanabilir.

Tablo 4.49. Ebeveynin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerini Yordamada Çocuğun Demografik Özellikleri İle Anne Mükemmeliyetçilik Düzeyinin Rolü

	<i>R</i>	<i>R</i> ²	<i>B</i>	S.Hata	<i>S</i> , β	<i>t</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Yordayıcı Değişkenler	.239	.057	66.86	6.590		10.144	5.625	.000
Cinsiyet			-3.358	1.777	-.096	-1.890		.060
Yaş			5.263	2.171	.131	2.424		.016
Kardeş Sayısı			-.367	1.284	-.015	-.285		.775
Eğitim Aldığı Kurum			-4.881	1.906	-.139	-2.560		*.011
Yordayıcı Değişkenler	.338	.114	43.17	9.096		4.746	6.744	.000
Cinsiyet			-3.241	1.732	-.092	-1.871		.062
Yaş			5.331	2.127	.133	2.506		*.013
Kardeş Sayısı			-.569	1.257	-.023	-.453		.651
Eğitim Aldığı Kurum			-4.877	1.856	-.139	-2.627		*.009
AKYM			.096	.061	.088	1.589		.113
ABYM			.007	.109	.003	.063		.950
ASYM			.277	.082	.185	3.356		*.001

Tablo 4.49.'daki bulgulara göre çocuğun tanımlanmış özellikleri ve anne mükemmeliyetçiliği birlikte ebeveynin algıladığı çocuk kaygısı varyansına katkıları anlamlıdır ($R^2=.11$, $F=6.744$, $p<.05$). Çocuğun özellikleri ebeveynin algıladığı çocuk kaygısı varyansının % 6'sını açıklarken ($R^2=.057$, $F=5.625$, $p<.05$), her iki değişken seti söz konusu varyansın % 11'ini açıklamaktadır. Buna göre, ebeveynin algıladığı çocuk kaygısının en iyi (anlamlı) yordayıcıları çocuğun yaşı, eğitim aldığı kurum ve annenin sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçiliğidir.

Çocuğun demografik özellikleri ve annenin mükemmeliyetçilik düzeyleri birlikte çocuğun kaygısı üzerinde etkilidir hipotezimiz (D.20), araştırma bulgularımız ile kısmen desteklenmektedir.

Tablo 4.50.'deki bulgulara göre çocuğun tanımlanmış özellikleri ve baba mükemmeliyetçiliği birlikte ebeveynin algıladığı çocuk kaygısı varyansına katkıları anlamlıdır ($R^2=.083$, $F=4.722$, $p<.05$). Çocuğun özellikleri ebeveynin algıladığı çocuk kaygısı varyansının % 6'sını açıklarken ($R^2=.056$, $F=5.492$, $p<.05$), her iki değişken seti söz konusu varyansın % 8'ini açıklamaktadır. Buna göre, ebeveynin algıladığı çocuk kaygısının en iyi (anlamlı) yordayıcıları, çocuğun yaşı, eğitim aldığı kurum ve babanın sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçiliğidir.

Çocuğun demografik özellikleri ve babanın mükemmeliyetçilik düzeyleri birlikte çocuğun kaygısı üzerinde etkilidir hipotezimiz (D.21), araştırma bulgularımız ile kısmen desteklenmektedir.

Tablo 4.50. Ebeveynin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerini Yordamada Çocuğun Demografik Özellikleri İle Baba Mükemmeliyetçilik Düzeyinin Rolü

	<i>R</i>	<i>R</i> ²	<i>B</i>	<i>S.Hata</i>	<i>S.β</i>	<i>t</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Yordayıcı Değişkenler	.237	.056	65.39	6.558		9.970	5.492	.000
Cinsiyet			-3.135	1.786	-.089	-1.756		.080
Yaş			5.501	2.186	.137	2.517		*.012
Kardeş Sayısı			-.178	1.296	-.007	-.137		.891
Eğitim Aldığı Kurum			-4.666	1.915	-.132	-2.437		*.015
Yordayıcı Değişkenler	.288	.083	52.01	9.452		5.502	4.722	.000
Cinsiyet			-2.745	1.774	-.078	-1.547		.123
Yaş			5.005	2.176	.124	2.300		*.022
Kardeş Sayısı			-.294	1.287	-.012	-.228		.819
Eğitim Aldığı Kurum			-4.333	1.902	-.123	-2.279		*.023
BKYM			.027	.065	.024	.420		.675
BBYM			-.062	.116	-.027	-.532		.595
BSYM			.233	.088	.153	2.659		*.008

Tablo 4.51. Ebeveynin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerini Yordamada Çocuğun Demografik Özellikleri ile Anne-Baba Mükemmeliyetçilik Düzeylerinin Rolü

	<i>R</i>	<i>R</i> ²	<i>B</i>	<i>S.Hata</i>	<i>S.β</i>	<i>t</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Yordayıcı Değişkenler	.237	.056	66.997	6.657		10.064	5.446	.000
Cinsiyet			-3.275	1.794	-.093	-1.826		.069
Yaş			5.110	2.199	.127	2.323		*.021
Kardeş Sayısı			-.281	1.307	-.011	-.215		.830
Eğitim Aldığı Kurum			-4.960	1.929	-.140	-2.572		*.011
Yordayıcı Değişkenler	.345	.119	41.03	10.269		3.995	4.853	.000
Cinsiyet			-3.023	1.754	-.086	-1.723		.086
Yaş			5.025	2.166	.125	2.320		*.021
Kardeş Sayısı			-.501	1.283	-.020	-.390		.697
Eğitim Aldığı Kurum			-4.828	1.845	-.137	-2.561		*.011
AKYM			.088	.067	.081	1.316		.189
ABYM			.032	.118	.014	.267		.789
ASYM			.243	.091	.162	2.687		*.008
BKYM			-.010	.070	-.009	-.139		.890
BBYM			-.049	.122	-.021	-.398		.691
BSYM			.115	.094	.075	1.214		.226

Tablo 4.51.'deki bulgulara göre çocuğun tanımlanmış özellikleri ve anne-baba mükemmeliyetçiliği birlikte ebeveynin algıladığı çocuk kaygısı varyansına katkıları anlamlıdır ($R^2=.12$, $F=5.446$, $p<.05$). Çocuğun özellikleri ebeveynin algıladığı çocuk kaygısı varyansının % 5'ini açıklarken ($R^2=.06$, $F=4.853$, $p<.05$), her iki değişken seti söz konusu varyansın % 12'sini açıklamaktadır. Buna göre, ebeveynin algıladığı çocuk

kaygısının en iyi (anlamlı) yordayıcıları, çocuğun yaşı, eğitim aldığı kurum ve annenin sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçiliğidir.

Çocuğun demografik özellikleri ve anne-baba mükemmeliyetçilik düzeyleri birlikte çocuğun kaygısı üzerinde etkilidir hipotezimiz (D.22), araştırma bulgularımız ile desteklenmektedir.

Tablo 4.52. Ebeveynin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerini Yordamada Çocuğun Demografik Özellikleri, Anne Demografik Özellikleri ve Anne Mükemmeliyetçilik Düzeyinin Rolü

	<i>R</i>	<i>R</i> ²	<i>B</i>	<i>S.Hata</i>	<i>S.β</i>	<i>t</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Yordayıcı Değişkenler	.239	.057	66.86	6.590		10.144	5.625	.000
Cinsiyet			-3.358	1.777	-.096	-1.890		.060
Yaş			5.263	2.171	.131	2.424		.016
Kardeş Sayısı			-.367	1.284	-.015	-.285		.775
Eğitim Aldığı Kurum			-4.881	1.906	-.139	-2.560		*.011
Yordayıcı Değişkenler	.386	.149	87.24	8.029		10.865	8.001	.000
Cinsiyet			-4.784	1.722	-.136	-2.778		*.006
Yaş			1.808	2.181	.045	.829		.408
Kardeş Sayısı			-1.415	1.369	-.057	-1.034		.302
Eğitim Aldığı Kurum			-3.020	1.850	-.086	-1.632		.104
Annenin Yaşı			-.043	1.081	-.002	-.039		.969
Annenin Eğt. Düzeyi			-7.065	1.252	-.321	-5.552		*.000
Annenin Çalışma Durumu			-1.655	1.929	-.047	-.858		.391
Annenin Mesleği			.556	.501	.059	1.110		.268
Yordayıcı Değişkenler	.423	.179	64.93	10.626		6.111	7.181	.000
Cinsiyet			-4.523	1.703	-.129	-2.655		*.008
Yaş			2.257	2.164	.056	1.043		.298
Kardeş Sayısı			-1.457	1.363	-.058	-1.069		.286
Eğitim Aldığı Kurum			-3.233	1.827	-.092	-1.770		.078
Annenin Yaşı			-.119	1.069	-.006	-.112		.911
Annenin Eğt. Düzeyi			-5.973	1.277	-.276	-4.677		*.000
Annenin Çalışma Durumu			-1.019	1.925	-.029	-.529		.597
Annenin Mesleği			.482	.495	.051	.972		.332
AKYM			.095	.059	.086	1.613		.108
ABYM			.032	.107	.015	.296		.767
ASYM			.177	.082	.118	2.150		*.032

Tablo 4.52.'deki bulgulara göre çocuğun tanımlanmış özellikleri, annenin demografik özellikleri ve anne mükemmeliyetçiliği birlikte ebeveynin algıladığı çocuk kaygısı varyansına katkıları anlamlıdır ($R^2=.18$, $F=7.181$, $p<.05$). Çocuğun özellikleri ebeveynin algıladığı çocuk kaygısı varyansının % 6'sını açıklarken ($R^2=.057$, $F=5.625$, $p<.05$), annenin ve çocuğun demografik özellikleri birlikte ebeveynin algıladığı çocuk kaygısı varyansının % 15'ini açıklamaktadır ($R^2=.15$, $F=8.001$, $p<.05$). Her üç değişken seti ise söz konusu varyansın % 18'ini açıklamaktadır.

Buna göre, ebeveynin algıladığı çocuk kaygısının en iyi (anlamli) yordayıcıları, çocuğun cinsiyeti, annenin eğitim düzeyi ve annenin sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçiliğidir. Elde edilen bulgular D.23 hipotezini kısmen desteklemektedir.

Tablo 4.53. Çocukların Ebeveynin Algıladığı Kaygı Düzeylerini Yordamada Çocuğun Demografik Özellikleri, Baba Demografik Özellikleri ve Baba Mükemmeliyetçilik Düzeyinin Rolü

	<i>R</i>	<i>R</i> ²	<i>B</i>	<i>S.Hata</i>	<i>S.β</i>	<i>t</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Yordayıcı Değişkenler	.237	.056	65.39	6.558		12.914	5.492	.000
Cinsiyet			-3.135	1.786	-0.89	-1.679		.094
Yaş			5.501	2.186	.137	1.993		.047
Kardeş Sayısı			-.178	1.296	-.007	-.119		.905
Eğitim Aldığı Kurum			-4.666	1.915	-.132	-2.863		*.004
Yordayıcı Değişkenler	.342	.117	88.38	10.799		9.690	6.026	.000
Cinsiyet			-2.953	1.741	-.084	-1.668		.096
Yaş			2.713	2.230	.067	1.222		.222
Kardeş Sayısı			-.213	1.347	-.008	-.212		.832
Eğitim Aldığı Kurum			-3.935	1.895	-.112	-2.260		*.024
Babanın Yaşı			-1.949	1.359	-.077	-1.400		.162
Babanın Eğt. Düzeyi			-4.638	1.121	-.230	-4.369		*.000
Babanın Çalışma Durumu			-4.115	5.713	-.036	-.921		.358
Babanın Mesleği			.125	.487	.014	.219		.827
Yordayıcı Değişkenler	.369	.136	75.94	12.579		6.518	5.195	.000
Cinsiyet			-2.583	1.735	-.073	-1.464		.144
Yaş			2.439	2.227	.061	1.263		.208
Kardeş Sayısı			-.252	1.340	-.010	-.282		.778
Eğitim Aldığı Kurum			-3.718	1.887	-.105	-2.054		*.041
Babanın Yaşı			-2.072	1.356	-.081	-1.565		.119
Babanın Eğt. Düzeyi			-4.274	1.133	-.212	-4.033		*.000
Babanın Çalışma Durumu			-5.287	5.704	-.046	-1.087		.278
Babanın Mesleği			.101	.484	.011	.168		.867
BKYM			.040	.064	.036	.419		.675
BBYM			-.035	.103	-.015	.594		.553
BSYM			.189	.088	.124	2.096		*.037

Tablo 4.53.'deki bulgulara göre çocuğun tanımlanmış özellikleri, babanın demografik özellikleri ve baba mükemmeliyetçiliği birlikte ebeveynin algıladığı çocuk kaygısı varyansına katkıları anlamlıdır ($R^2=.14$, $F=5.200$, $p<.05$). Çocuğun özellikleri ebeveynin algıladığı çocuk kaygısı varyansının % 5'ini açıklarken ($R^2=.05$, $F=4.877$, $p<.05$), babanın ve çocuğun özellikleri birlikte ebeveynin algıladığı çocuk kaygısı varyansının % 12'ini açıklamaktadır ($R^2=.12$, $F=6.027$, $p<.05$). Her üç değişken setinin söz konusu varyansın % 14'ünü açıkladığı görülmektedir. Buna göre, ebeveynin algıladığı çocuk kaygısının en iyi (anlamli) yordayıcıları, çocuğun eğitim aldığı kurum ve babanın eğitim düzeyi ile babanın sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçiliğidir. Çocuğun ve babanın demografik özellikleri ile babanın mükemmeliyetçilik düzeyleri

birlikte çocuğun kaygısı üzerinde etkilidir hipotezimiz (D.24), araştırma bulgularımız ile desteklenmektedir.

Tablo 4.54. Ebeveynin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerini Yordamada Çocuğun Demografik Özellikleri, Anne, Baba Demografik Özellikleri ve Anne-Baba Mükemmeliyetçilik Düzeylerinin Rolü

	<i>R</i>	<i>R</i> ²	<i>B</i>	<i>S.Hata</i>	<i>S.β</i>	<i>t</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Yordayıcı Değişkenler	.237	.056	67.00	6.657		10.064	5.446	.000
Cinsiyet			-3.275	1.794	-.093	-1.826		.069
Yaş			5.110	2.199	.127	2.323		*.021
Kardeş Sayısı			-.281	1.307	-.011	-.215		.830
Eğitim Aldığı Kurum			-4.960	1.929	-.140	-2.572		*.011
Yordayıcı Değişkenler	.385	.148	87.41	8.062		10.843	7.931	.000
Cinsiyet			-4.690	1.736	-.133	-2.702		*.007
Yaş			1.637	2.205	.041	.742		.458
Kardeş Sayısı			-1.376	1.387	-.055	-.992		.322
Eğitim Aldığı Kurum			-3.058	1.871	-.087	-1.634		.103
Annenin Yaşı			.001	1.087	.000	.001		.999
Annenin Eğt. Düzeyi			-7.030	1.261	-.325	-5.574		*.000
Annenin Çalışma Durumu			-1.582	1.940	-.045	-.816		.415
Annenin Mesleği			.539	.506	.057	1.067		.287
Yordayıcı Değişkenler	.407	.166	102.68	11.387		9.014	5.913	.000
Cinsiyet			-4.321	1.736	-.133	-2.489		*.013
Yaş			.807	2.246	.021	.359		.720
Kardeş Sayısı			-1.306	1.397	-.055	-.935		.351
Eğitim Aldığı Kurum			-3.462	1.885	-.094	-1.837		.067
Annenin Yaşı			1.642	1.360	.081	1.208		.228
Annenin Eğt. Düzeyi			-5.996	1.460	-.278	-4.128		*.000
Annenin Çalışma Durumu			-1.680	1.947	-.042	-.863		.389
Annenin Mesleği			.537	.512	.058	1.049		.295
Babanın Yaşı			-2.849	1.642	-.112	-1.736		.084
Babanın Eğt. Düzeyi			-2.085	1.284	-.103	-1.624		.105
Babanın Çalışma Durumu			-5.610	5.643	-.049	-.994		.321
Babanın Mesleği			-.145	.491	-.016	-.295		.768
Yordayıcı Değişkenler	.439	.193	79.64	13.741		5.795	5.649	.000
Cinsiyet			-4.096	1.719	-.116	-2.383		*.018
Yaş			1.456	2.234	.036	.652		.515
Kardeş Sayısı			-1.333	1.393	-.053	-.957		.339
Eğitim Aldığı Kurum			-3.597	1.865	-.103	-1.929		.055
Annenin Yaşı			1.471	1.344	.075	1.094		.275
Annenin Eğt. Düzeyi			-5.266	1.463	-.243	-3.601		*.000
Annenin Çalışma Durumu			-1.051	1.947	-.030	-.540		.590
Annenin Mesleği			.444	.508	.047	.867		.386
Babanın Yaşı			-2.552	1.625	-.100	-1.570		.117
Babanın Eğt. Düzeyi			-1.611	1.281	-.080	-1.257		.209
Babanın Çalışma Durumu			-6.217	5.613	-.054	-1.108		.269
Babanın Mesleği			.027	.489	.003	.056		.955
AKYM			.088	.059	.080	1.472		.142
ABYM			.020	.108	.009	.189		.850
ASYM			.178	.084	.119	2.125		*.034

Tablo 4.54.'ün devamı

	<i>R</i>	<i>R</i> ²	<i>B</i>	<i>S.Hata</i>	<i>S.β</i>	<i>t</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Yordayıcı Değişkenler	..443	.197	76.50	14.183		5.394	4.785	.000
Cinsiyet			-3.971	1.727	-.113	-2.299		*.022
Yaş			1.295	2.254	.032	.575		.566
Kardeş Sayısı			-1.368	1.399	-.054	-.978		.329
Eğitim Aldığı Kurum			-3.445	1.875	-.097	-1.837		.067
Annenin Yaşı			1.542	1.348	.079	1.144		.254
Annenin Eğt. Düzeyi			-5.347	1.476	-.247	-3.623		*.000
Annenin Çalışma Durumu			-1.095	1.951	-.031	-.561		.575
Annenin Mesleği			.409	.511	.049	.801		.424
Babanın Yaşı			-2.753	1.639	-.108	-1.680		.094
Babanın Eğt. Düzeyi			-1.552	1.291	-.077	-1.202		.230
Babanın Çalışma Durumu			-6.623	5.639	-.062	-1.175		.241
Babanın Mesleği			.006	.493	.001	.012		.990
AKYM			.076	.066	.069	1.155		.249
ABYM			.019	.115	.009	.166		.868
ASYM			.142	.090	.095	1.579		.115
BKYM			.005	.069	.005	.077		.939
BBYM			.025	.119	.011	.212		.832
BSYM			.100	.093	.066	1.083		.279

Tablo 4.54.'deki bulgulara göre çocuğun tanımlanmış özellikleri, anne-babanın demografik özellikleri ve anne-baba mükemmeliyetçiliği birlikte ebeveynin algıladığı çocuk kaygısı varyansına katkıları anlamlıdır ($R^2=.20$, $F=4.785$, $p<.05$). Dört değişken setinin söz konusu varyansın % 20'sini açıkladığı görülmektedir. Bu dört sete göre, ebeveynin algıladığı çocuk kaygısının en iyi (anlamlı) yordayıcıları, çocuğun cinsiyeti ile annenin eğitim düzeyidir.

Çocuğun ve anne-babanın demografik özellikleri ile anne-babanın mükemmeliyetçilik düzeyleri birlikte çocuğun kaygısı üzerinde etkilidir hipotezimiz (D.25), araştırma bulgularımız ile desteklenmektedir.

Ebeveynin algısına dayalı çocuk kaygı düzeyleri üzerinde anne-baba ve öğretmen mükemmeliyetçilik düzeylerinin rolü araştırılmadan önce anne-baba ve öğretmenlerin mükemmeliyetçilik düzeylerinin betimsel istatistiksel değerlerine bakılmış (Tablo 4.55) ve kaygı ile ilişkisini gösteren korelasyon analizi (Tablo 4.56) yapılmıştır.

Tablo 4.56 incelendiğinde, ebeveynin algıladığı çocuk kaygı düzeyleri ile AKYM, ASYM, BKYM, BSYM düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki

görülmektedir ($r=.181, p<.05$; $r=.222, p<.05$; $r=.127, p<.05$; $r=.193, p<.05$). Buna göre AKYM, ASYM, BKYM, BSYM düzeyleri ile çocukların kaygı düzeyleri arasında pozitif yönde ve çok zayıf bir ilişki vardır.

Tablo 4.55. Anne-Baba ve Öğretmen Mükemmeliyetçilik Düzeylerinin Betimsel İstatistiksel Değerleri

	<i>n</i>	Min.	Max.	\bar{x}	s.s.
AKYM	379	45	127	88,2	15,9
ABYM	379	17	60	40,6	7,5
ASYM	379	27	93	54,0	11,7
BKYM	379	42	128	91,2	15,8
BBYM	379	17	62	41,7	7,8
BSYM	379	18	91	57,6	11,5
ÖKYM	28	46	121	83,8	16,9
ÖBYM	28	29	61	40,8	7,8
ÖSYM	28	24	68	47,1	10,9

Tablo 4.56. Ebeveyn algısına göre çocukların kaygı düzeylerinin anne-baba ve öğretmen mükemmeliyetçilik düzeyleri ile ilişkisi

	AKYM	ABYM	ASYM	BKYM	BBYM	BSYM	ÖKYM	ÖBYM	ÖSYM	EK
AKYM	1									
ABYM	.149*	1								
ASYM	.447*	*.139	1							
BKYM	.442*	.038	*.195	1						
BBYM	.066	*.373	.022	*.196	1					
BSYM	.268*	.036	*.414	*.446	*.121	1				
ÖKYM	.164*	-.295	-.014	*.427	.321	-.017	1			
ÖBYM	.323*	.176	.344	*.447	.244	.153	.355	1		
ÖSYM	.054	.012	.035	-.058	.089	.068	.232	.322	1	
EK	.181*	.024	*.222	*.127	.003	*.193	-.005	.065	-.100	1

* $p<.05$

Tablo 4.57.'deki bulgulara göre anne-baba mükemmeliyetçiliği ve öğretmen mükemmeliyetçiliği birlikte ebeveynin algıladığı çocuk kaygısı varyansına katkıları anlamlı değildir. ($R^2=.29, F=.802, p>.05$). Tablo 4.57.'deki regresyon modelinin anlamlı olmayıp, yordama yüzdelerinin yüksek çıkması örneklem grubundaki alt grupların sayılarının ve standart sapmalarının farklılaşmasıyla açıklanabilir (bkz. Tablo 4.55). Ayrıca bu durum Tablo 4.56'da çocuk kaygı düzeyi ile anlamlı ilişkiye sahip değişkenlerin (AKYM, ASYM, BKYM, BSYM), regresyon modelinde anlamlı yordayıcı olarak görülmemesine de neden olabilmektedir.

Mükemmeliyetçi olan ebeveyn ve öğretmenlerin kendi davranışları konusunda yüksek standartları vardır. Bazen bu standartlara ulaşmaları zor ya da imkânsız olabilir. Böyle durumlarda bireyler sıkıntı yaşar ve bunu çocuklara yansıtabilirler. Çocuklar için ebeveynleri ve öğretmenleri çok önemlidir. Çocuklar ebeveyn ve öğretmenlerinde gördükleri bu davranışları model alabilirler. Bazen farkında olmadan içselleştirirler. Erken dönemde çocuklar, ebeveyn ve öğretmenleri için nelerin önemli olduğunu, onların nelere değer verdiklerini fark etmeye başlarlar. Burada önemli olan ebeveyn ve öğretmenlerin beklentilerinin çocuğa uygun olmasıdır. Bu beklentiler çocuğun davranışlarına uygun ise, çocuk onlardan öğrendiklerini rahatça uygular, fakat uygun değil ise çocuk zorlanır ve çocukta kaygı gelişimi söz konusu olabilir.

Tablo 4.57. Ebeveynin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerini Yordamada Öğretmen, Anne ve Baba Mükemmeliyetçilik Düzeylerinin Rolü

	<i>R</i>	<i>R</i> ²	<i>B</i>	<i>S.Hata</i>	<i>S.β</i>	<i>t</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Yordayıcı Değişkenler	.344	.118	64.65	26.332		2.455	1.072	.022
AKYM			-.164	.227	-.148	-.724		.476
ABYM			-.490	.461	-.215	-1.063		.299
ASYM			.522	.306	.363	1.703		.101
Yordayıcı Değişkenler	.457	.209	41.15	35.265		1.167	.924	.256
AKYM			-.044	.253	-.039	-.172		.865
ABYM			-.709	.492	.312	-1.442		.164
ASYM			.284	.463	.197	.613		.547
BKYM			-.173	.223	-.169	-.776		.446
BBYM			.975	.646	.347	1.508		.146
BSYM			.147	.424	.105	.346		.732
Yordayıcı Değişkenler	.535	.286	60.58	38.825		1.560	.802	.136
AKYM			-.013	.267	-.012	-.049		.962
ABYM			-.914	.574	-.401	-1.591		.129
ASYM			.148	.511	.103	.290		.775
BKYM			-.208	.267	-.204	-.781		.445
BBYM			1.284	.745	.457	1.723		.102
BSYM			.232	.457	.166	.507		.619
ÖKYM			-.172	.282	-.168	-.610		.549
ÖBYM			.279	.615	.127	.453		.656
ÖSYM			-.398	.359	-.252	-1.108		.282

Mükemmeliyetçi ebeveyn tutumlarının kişi üzerindeki etkisi yaş dönemlerine göre farklılaşır (Erol, 2009). Erken yaşlarda çocuktan hep en iyisini olmasını isteyen, sürekli telkinlerde bulunan ebeveyn ve öğretmenler, çocuklarda stres yaratır ve bu da çocuklarda kaygı oluştur ve onları mutsuz eder. Bu nedenledir ki ebeveyn ve öğretmen mükemmeliyetçiliğinin çocuk kaygısı üzerinde etkili olması beklenir. Fakat araştırma bulgumuz bu hipotezimizi (D.26) destekler nitelikte değildir.

Çocukların ebeveyn algısına göre kaygı düzeyi ile ebeveynlerine ve kendilerine ait demografik özelliklerin korelasyon, *t* test ve Anova teknikleri ile analizleri sonucunda anlamlı bulgular veren değişkenlerin toplu halde kaygıyı yordamadaki gücü çoklu regresyon analizi ile test edilmiş ve bulgular Tablo 4.58’de verilmiştir.

Tablo 4.58.’deki çoklu regresyon analiz sonuçlarında, anlamlı bulgular veren değişkenlerin toplu halde çocukların kaygı düzeylerini %19 oranında yordadığı görülmektedir ($R^2=.19$) Bu model istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=6.862$, $p<.05$). Bu modele göre çocukların kaygı düzeylerinin en iyi (anlamlı) yordayıcısı, annenin eğitim düzeyi olarak görülmektedir.

Tablo 4.58. Ebeveynin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerini Yordamada, Çocuğun Demografik Özellikleri, Anne-Baba Demografik Özellikleri ve Anne-Baba Mükemmeliyetçilik Düzeylerinin Rolü

	<i>R</i>	<i>R</i> ²	<i>B</i>	S.Hata	<i>S</i> , β	<i>t</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Yordayıcı Değişkenler	.432	.186	59.39	11.015		5.391	6.862	.000
Çocuğun Yaşı			1.298	2.186	.032	.594		.553
Eğitim Aldığı Kurum			-2.420	1.813	-.069	-1.335		.183
Annenin Eğt. Düzeyi			-3.687	1.494	-.171	-2.468		*.018
Annenin Mesleği			.155	.482	.017	.322		.747
Babanın Yaşı			-1.987	1.581	-.121	-1.932		.054
Babanın Eğt. Düzeyi			-.834	1.323	-.041	-.630		.529
Babanın Mesleği			.045	.483	.011	.207		.836
Ailenin Aylık Geliri			-2.465	1.463	-.113	-1.686		.093
AKYM			.099	.064	.090	1.539		.125
ASYM			.124	.088	.083	1.420		.157
BKYM			.010	.066	.009	.152		.880
BSYM			.106	.090	.070	1.178		.240

Diğer bağımsız değişkenler ile ebeveynin algısına dayalı çocuk kaygısı ilişkisi istatistiksel olarak anlamlı olsa bile grup içerisinde, öneminin azaldığı, görülmektedir. Bu durum, annenin eğitim düzeyinin diğer bağımsız değişkenler üzerinde daha baskın olmasıyla açıklanabilir.

4.4. ÖĞRETMENİN ALGISINA GÖRE ÇOCUKLARIN KAYGI DÜZEYLERİNİN REGRESYON ANALİZ SONUÇLARI

Anne-baba mükemmeliyetçiliği, anne-baba özellikleri, çocuk özellikleri, öğretmen mükemmeliyetçiliği ve öğretmen özelliklerinin öğretmenin algıladığı çocukların kaygılarını yordayıp yordamadığını test etmek için hiyerarşik regresyon analizi yapılmış ve bu amaçla her bir değişken ayrı ayrı set olarak analize sokulmuştur.

Bu amaçla yapılan regresyon analizleri sonuçları Tablo 4.59 ve Tablo 4.60.'da gösterilmektedir.

Tablo 4.59.'a göre öğretmen mükemmeliyetçik düzeyi, öğretmenin algıladığı çocukların kaygı düzeyinin %16'sını açıklamaktadır ($R^2=0.161$; $F=1538$).

Tablo 4.59. Öğretmenin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerini Yordamada Öğretmen Mükemmeliyetçilik Düzeyinin Rolü

	<i>R</i>	<i>R</i> ²	<i>B</i>	<i>S Hata</i>	<i>S,β</i>	<i>F</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Yordayıcı Değişken	.402	.161	17.455	19.830		1.538	.880	.387
ÖKYM			.241	.189	.257		1.272	.215
ÖBYM			.446	.420	.220		1.063	.298
ÖSYM			-.413	.290	-.284		-1.427	.166

Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin çocukların, öğretmenin algıladığı kaygı düzeyleri üzerindeki önem sırası, ÖBYM, ÖSYM, ÖKYM olarak görülmektedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise, öğretmen mükemmeliyetçiliğinin öğretmenin algısına dayalı çocuk kaygı düzeyleri üzerinde önemli bir yordayıcı olmadığı görülmektedir.

Okul öncesi dönem çocukları için, anne-baba kadar, öğretmenlerde çok önemlidir. Çocuklar için öğretmenin nelere önem verdiği, kendisinden beklentisinin nasıl olduğunu algılaması çocuğun davranışlarını da şekillendirir. Bu durumda öğretmenin mükemmeliyetçiliğinin, çocuk üzerinde etkili olması beklenebilir.

Tablo 4.60. Öğretmenin Algısına Göre Çocukların Kaygı Düzeylerini Yordamada Öğretmen Mükemmeliyetçilik Düzeyi ve Öğretmen Demografik Özelliklerinin Rolü

	<i>R</i>	<i>R</i> ²	<i>B</i>	<i>S.Hata</i>	<i>S,β</i>	<i>t</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Yordayıcı Değişkenler	.328	.108	59.49	29.91		1.989	.694	.059
Öğretmen Yaş			-1.548	1.026	-.595	-1.510		.145
Öğretmen Kıdem			1.183	1.158	.399	1.022		.317
Öğretmen M. Olduğu Bölüm			5.434	10.167	.108	.534		.598
Öğretmen Çalıştığı Okul			4.275	6.370	.137	.671		.509
Yordayıcı Değişkenler	.557	.310	35.63	35.81		.995	1.282	.332
Öğretmen Yaş			-1.494	.973	-.574	-1.536		.140
Öğretmen Kıdem			1.022	1.103	.345	.927		.365
Öğretmen M. Olduğu Bölüm			2.094	9.872	.042	.212		.834
Öğretmen Çalıştığı Okul			9.300	6.778	.297	1.372		.185
ÖKYM			.350	.217	.373	1.611		.123
ÖBYM			.392	.436	.194	.899		.379
ÖSYM			-.478	.291	-.329	-1.644		.116

Öğretmen sınıf içerisinde çocuklardan yapabileceklerinden fazlasını bekliyor (ÖKYM), başarı konusunda övülmek için sınıfı düzeyinden oldukça yükseği için

zorluyor (ÖSYM) ve kendisinin yapabileceğinden hep daha fazlasını yapması gerektiğini (ÖKYM) sorguluyorsa böyle bir ortamda bulunan çocuk kaygı geliştirebilir. Fakat araştırma bulgumuz, D.27 hipotezini destekler nitelikte değildir.

Tablo 4.60.'daki bulgulara göre öğretmen mükemmeliyetçiliği ve öğretmenin demografik özellikleri birlikte ebeveynin algıladığı çocuk kaygısı varyansına katkıları anlamlı değildir. ($R^2=.31$, $F=1.282$, $p>.05$).

Öğretmen demografik özellikleri ve öğretmen mükemmeliyetçilik düzeyleri birlikte çocuğun kaygısı üzerinde etkilidir hipotezimiz (D.28), araştırma bulgularımız ile desteklenmemektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmanın alt problemlerine yönelik olarak toplanmış verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgulara dayalı olarak ulaşılan sonuçlar ve öneriler yer almaktadır.

5.1 SONUÇLAR

Araştırma sonucunda, örneklem grubundaki ebeveynler tarafından algılanan çocuk kaygı düzeyinin, öğretmenler tarafından algılanan çocuk kaygı düzeylerine oranla daha yüksek olduğu görülmektedir. Fakat her iki algıya dayalı çocuk kaygı düzeylerinin ortalamasının altında olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte örneklem grubundaki çocukların öğretmen ve ebeveyn algısına dayalı kaygı düzeylerinin, çocuğa ve aileye ait özellikler ile ilişkisine bakılarak sonuçlar aşağıda maddeler halinde belirtilmiştir:

- Çocukların öğretmen ve ebeveyn algısına dayalı kaygı düzeylerinin cinsiyetlerine göre değişmediği saptanmıştır. Örneklem grubundaki kız ve erkek çocuklarının algılanan kaygı düzeylerinin birbirine çok yakın olduğu sonucuna varılmıştır.
- Çocukların ebeveyn algısına dayalı kaygı düzeylerinin yaşlarına göre istatistiksel olarak anlamlı değiştiğini (6 yaşındaki çocukların kaygı düzeyleri 5 yaşındaki çocuklara göre daha yüksek çıkmıştır), fakat öğretmen algısına dayalı kaygı düzeylerinin değişmediği görülmektedir.
- Çocukların, öğretmen ve ebeveyn algısına dayalı kaygı düzeylerinin kardeş sayısı ile ilişkili olmadığı saptanmıştır.
- Çocukların öğretmen ve ebeveyn algısına dayalı kaygı düzeylerinin annelerinin yaşlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark oluşturmadığı görülmektedir.
- Çocukların ebeveyn algısına dayalı kaygı düzeylerinin babalarının yaşlarına göre istatistiksel olarak anlamlı değiştiği, fakat öğretmen algısına dayalı kaygı düzeylerinin değişmediği saptanmıştır.
- Çocukların, ebeveyn algısına dayalı kaygı düzeylerinin annelerinin eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı olarak değiştiği (annelerin eğitim

düzeyi yükseldikçe çocukların kaygı düzeyleri düşmektedir.), fakat öğretmen algısına dayalı kaygı düzeylerinin değişmediği görülmüştür.

- Çocukların, ebeveyn algısına dayalı kaygı düzeylerinin babalarının eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı olarak değiştiği (babaların eğitim düzeyi yükseldikçe çocukların kaygı düzeyleri düşmektedir.), fakat öğretmen algısına dayalı kaygı düzeylerinin değişmediğini göstermektedir.
- Çocukların, öğretmen ve ebeveyn algısına dayalı kaygı düzeyleri üzerinde annelerinin çalışma durumunun istatistiksel olarak anlamlı bir fark oluşturmadığı saptanmıştır.
- Çocukların, öğretmen ve ebeveyn algısına dayalı kaygı düzeyleri üzerinde babalarının çalışma durumunun istatistiksel olarak anlamlı bir fark oluşturmadığı saptanmıştır.
- Çocukların ebeveyn algısına dayalı kaygı düzeylerinin annelerinin mesleğine göre istatistiksel olarak anlamlı olarak değiştiği, fakat öğretmen algısına dayalı kaygı düzeylerinin değişmediği görülmektedir.
- Çocukların ebeveyn algısına dayalı kaygı düzeylerinin babalarının mesleğine göre istatistiksel olarak anlamlı olarak değiştiği, fakat öğretmen algısına dayalı kaygı düzeylerinin değişmediği görülmektedir.
- Çocukların ebeveyn algısına dayalı kaygı düzeylerinin ailesinin aylık gelirine göre istatistiksel olarak anlamlı olarak değiştiği (ailenin aylık geliri yükseldikçe çocukların kaygı düzeyleri düşmektedir.), fakat öğretmen algısına dayalı kaygı düzeylerinin değişmediği görülmektedir.
- Çocukların ebeveyn algısına dayalı kaygı düzeylerinin devam ettiği okula göre istatistiksel olarak anlamlı olarak değiştiği (Bağımsız anaokullarına devam eden çocukların kaygı düzeyleri, ilköğretim anasınıfına devam eden çocuklara göre daha düşüktür.), fakat öğretmen algısına dayalı kaygı düzeylerinin değişmediği saptanmıştır.

Araştırmada, ebeveyn algısına dayalı çocukların kaygı düzeyleri üzerinde çocuğun özellikleri, anne-baba özellikleri ve anne-baba mükemmeliyetçilik düzeylerinin çeşitli kombinasyonlar ile önem düzeyleri saptanmıştır. Elde edilen sonuçlar aşağıda maddeler halinde sunulmuştur:

- Annelerin mükemmeliyetçilik düzeyleri, ebeveynin algıladığı çocuk kaygısının kısmen anlamlı bir yordayıcısıdır. Annenin mükemmeliyetçilik alt boyutlarından sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçiliği, çocuğun kaygısının anlamlı yordayıcısı olarak görülmektedir.
- Babaların mükemmeliyetçilik düzeyleri, ebeveynin algıladığı çocuk kaygısının kısmen anlamlı bir yordayıcısıdır. Babanın mükemmeliyetçilik alt boyutlarından sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçiliği, çocuğun kaygısının anlamlı yordayıcısı olarak görülmektedir.
- Annelerin ve babaların mükemmeliyetçilik düzeyleri birlikte, ebeveynin algıladığı çocuk kaygısının kısmen anlamlı bir yordayıcısıdır. Buna göre, anne, baba mükemmeliyetçilik düzeyleri birlikte analize alındığında çocuk kaygısının anlamlı yordayıcısı ASYM'dir.
- Annenin demografik özellikleri ve annelerin mükemmeliyetçilik düzeyleri birlikte alındığında, ebeveynin algıladığı çocuk kaygısının kısmen anlamlı yordayıcıları (annenin eğitim düzeyi ve ASYM) olduğu saptanmıştır.
- Babanın demografik özellikleri ve babaların mükemmeliyetçilik düzeyleri birlikte değerlendirildiğinde, ebeveynin algıladığı çocuk kaygısının kısmen anlamlı yordayıcıları (babanın eğitim düzeyi ve BSYM) olduğu saptanmıştır.
- Annenin ve babanın demografik özellikleri ile annelerin ve babaların mükemmeliyetçilik düzeyleri birlikte, ebeveynin algıladığı çocuk kaygısının kısmen anlamlı yordayıcılarıdır. Bu kombinasyon içerisinde çocuk kaygısının anlamlı yordayıcısı, annenin eğitim düzeyidir.
- Çocuğun özellikleri ve annenin mükemmeliyetçilik düzeyi birlikte, ebeveynin algıladığı çocuk kaygısının kısmen anlamlı yordayıcılarıdır. Bu kombinasyon içerisinde çocuk kaygısının anlamlı yordayıcıları, çocuğun yaşı, eğitim aldığı kurum ve ASYM olarak belirlenmiştir.
- Çocuğun özellikleri ve babanın mükemmeliyetçilik düzeyi birlikte, ebeveynin algıladığı çocuk kaygısının kısmen anlamlı yordayıcılarıdır. Bu kombinasyon içerisinde çocuk kaygısının anlamlı yordayıcıları, çocuğun yaşı, eğitim aldığı kurum ve BSYM olarak belirlenmiştir.
- Çocuğun özellikleri ile anne ve babanın mükemmeliyetçilik düzeyi birlikte, ebeveynin algıladığı çocuk kaygısının kısmen anlamlı yordayıcılarıdır. Bu

kombinasyon içerisinde çocuk kaygısının anlamlı yordayıcıları, çocuğun yaşı, eğitim aldığı kurum ve ASYM olarak belirlenmiştir.

- Çocuğun özellikleri, annenin demografik özellikleri ve mükemmeliyetçilik düzeyi birlikte, ebeveynin algıladığı çocuk kaygısının kısmen anlamlı yordayıcılarıdır. Bu kombinasyon içerisinde çocuk kaygısının anlamlı yordayıcıları, çocuğun cinsiyeti, annenin eğitim düzeyi ve ASYM olarak belirlenmiştir.
- Çocuğun özellikleri, babanın demografik özellikleri ve mükemmeliyetçilik düzeyi birlikte, ebeveynin algıladığı çocuk kaygısının kısmen anlamlı yordayıcılarıdır. Bu kombinasyon içerisinde çocuk kaygısının anlamlı yordayıcıları, çocuğun eğitim aldığı kurum, babanın eğitim düzeyi ve BSYM olarak belirlenmiştir.
- Annenin ve babanın demografik özellikleri, annelerin ve babaların mükemmeliyetçilik düzeyleri ve çocuğun özellikleri birlikte, ebeveynin algıladığı çocuk kaygısının kısmen anlamlı yordayıcılarıdır. Bu kombinasyon içerisinde çocuk kaygısının anlamlı yordayıcıları, çocuğun cinsiyeti, annenin eğitim düzeyi olarak görülmektedir.
- Annelerin, babaların ve öğretmen mükemmeliyetçilik düzeyleri birlikte alındığında, ebeveynin algıladığı çocuk kaygısının anlamlı bir yordayıcısı olmadığı saptanmıştır.

Araştırmada, öğretmen algısına dayalı çocukların kaygı düzeyleri üzerinde çocuğun özellikleri, öğretmen özellikleri ve öğretmen mükemmeliyetçilik düzeylerinin çeşitli kombinasyonlar ile önem düzeyleri saptanmıştır. Bulunan sonuçlar aşağıdaki maddelerde belirtilmektedir:

- Öğretmenlerin mükemmeliyetçilik düzeyleri, öğretmenin algıladığı çocuk kaygısının anlamlı bir yordayıcısı değildir.
- Öğretmenlerin mükemmeliyetçilik düzeyleri ve öğretmenin demografik özellikleri birlikte öğretmenin algıladığı çocuk kaygısının anlamlı bir yordayıcısı değildir.

5.2 ÖNERİLER

Bu araştırmada elde edilen sonuçlara dayanarak, gelecekte yapılacak olan diğer araştırmalar ve kaygıyı azaltmaya yönelik müdahaleler için aşağıda bazı önerilerde bulunulmuştur.

5.2.1 Uygulayıcılar İçin Öneriler

1. Çalışmada elde edilen bulgular, 6 yaş okul öncesi dönem çocuklarının daha kaygılı olduklarını göstermektedir. Bundan dolayı okul öncesi eğitim kurumlarının 6 yaş sınıflarına yönelik kaygı yönetme ile ilgili etkinliklere yer vermesi önerilebilir. Bunun yanı sıra okul öncesi kurumları çocukların ailelerine yönelik olarak da program hazırlayarak çocuğun, ev ortamında karşılaşacağı kaygı yaratan durumların azaltılmasına yardımcı olunabilir.
2. 6 yaş çocuklarının bir sonraki yıl ilköğretime geçişinden dolayı yaşayacakları kaygıyı önlemek için ilköğretim ve okul öncesi kurumları işbirliği içerisinde çalışmalıdırlar.
3. Elde edilen bulgular babanın yaşı ile kaygısı arasında ilişki olduğu ve daha çok, genç babaların (25-30 yaş) çocukların kaygı düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca anne ve babanın eğitim düzeylerinin çocuğun kaygısı ile ters orantılı olduğu bulgusuna da ulaşılmıştır. Bütün bunlar bir arada değerlendirildiğinde, anne ve babaların çocuk yetiştirme konusundaki eğitim düzeylerinin artırılmasının önemi ortaya çıkmaktadır. Özellikle ülkemizde Halk Eğitim Müdürlüğü ve bazı özel kuruluşlar tarafından sunulan anne-baba okulu çalışmaları geliştirilmelidir. Hatta çocuk sahibi olacak veya olan ailelerin çocuğunun gelişimi ile paralel olarak düzenli aralıklarla anne-baba okulu eğitimine katılmaları zorunlu tutulmalıdır.
4. Gelir düzeyi düşük ailelerin çocuklarının kaygı düzeyleri daha yüksek olduğundan, böyle ailelere devletin ekonomik yardım sağlaması önemlidir.
5. Araştırma sonuçlarında elde edilen bulgular arasında anne ve babaların sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçilik düzeyinin çocuk kaygısı üzerinde önemli bir yordayıcı olduğudur. Bu bağlamda çocukların kaygı geliştirmesini engellemek için ebeveynlerin, çocuklarını başkalarıyla kıyaslamamaları, çocuklarını öne sürerek diğer aileler ile yarış içerisine girmemeleri önerilebilir. Ayrıca, toplumsal saygı ve övgü görmek adına, çocukları üzerinde aşırı baskı kurmamaları, onlardan

yapabileceklerinden fazla başarı beklentisi içerisinde olmamaları, çocuklarını olduğu gibi kabul etmeleri de gerekmektedir.

5.2.2 Araştırmacılar İçin Öneriler

1. Araştırmada sadece nicel yöntem kullanılmıştır. Bu konuda, nicel ve nitel yöntem bir arada kullanılarak farklı çalışmalar gerçekleştirilebilir.
2. Bu araştırma, Denizli il merkezindeki okul öncesi kurumlarında gerçekleştirildiği için, araştırma sonuçları tüm okul öncesi çocuklarına genellenemez. Bu yüzden benzer araştırmaların farklı il ve ilçelerde de gerçekleştirilmesi faydalı olacaktır.
3. Bu araştırmada, okulöncesi çocuklarının algılanan kaygı düzeylerinde, ebeveyn ve öğretmen mükemmeliyetçilik düzeylerinin rolü araştırılmıştır. Sonraki çalışmalarda, çocukların kaygı düzeyleri ile çocukların kişisel özellikleri arasındaki ilişki araştırılabilir.
4. Bu araştırmada, çocukların kaygıları tek boyutlu olarak belirlenmiştir. Fakat erken çocukluk döneminde kaygının alt boyutlara ayrıştırılabileği yönünde çalışmalar vardır. İleriki araştırmalarda, okul öncesi çocuklarındaki kaygının alt boyutlarının kültürel farklılıklara göre değişiklik gösterip göstermediği çalışılabilir.

KAYNAKLAR

- Altıntaş, E., Gültekin, M. (2003). *Psikolojik Danışma Kuramları*, Aktüel Yayınları, İstanbul.
- Antony, M.M., Purdon, C.L., Huta, V., Swinson, R.P. (1998). “*Dimensions of Perfectionism across the Anxiety Disorders*”, Behaviour Research and Therapy, 36, s. 1143–1154.
- Bauer, D. H. (1976). *An exploratory study of developmental changes in children’s fears*. Journal of Child Psychology and Psychiatry, 17, s. 69–74.
- Bayer, J.K., Sanson, A.V., Hemphill, S.A. (2006). “*Children’s Moods, Fears, and Worries: Development of an Early Childhood*”, Journal Of Emotional And Behavioral Disorders, 14(1) s. 41–49.
- Bencik, S. (2006). *Üstün Yetenekli Çocuklarda Mükemmeliyetçilik ve Benlik Algısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Programı, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Bishop, G., Spence, S.H., McDonald, C. (2003). “*Can Parents and Teacher Provide a Reliable and Valid Report of Behavioral Inhibition?*”, Child Development, 74, s. 1899–1917.
- Bokhorst, K., Goossens, F.A. and Ruyter, P.A. (2001). “*Early Detection of Social Anxiety: Reliability and Validity of a Teacher Questionnaire for the Identification of Social Anxiety in Young Children*”, Social Behavior and Personality, 29, s. 787–798.
- Brian, M.W., Reese, C. (1996). “*Parental Influences on Social Anxiety: The Sources of Perfectionism*”, Journal of the American Psychoanalytic Association, 41, s. 341-352.
- Burger, J.M. (2006). *Kişilik*, Kaknüs Yayınları, İstanbul
- Campbell, S. B. (1995). *Behavioural problems in preschool children: A review of recent research*. Journal of Child Psychology and Psychiatry, 36, s. 113–150.
- Craske, M. G., & Glover, D. (2000). *Anxiety disorders. In D. Glover, Women’s health: A behavioral medicine approach*, Oxford: Oxford University Press.
- Dadds, M.R., Roth, J.H. (2008). “*Prevention of Anxiety Disorders: Results of a Universal Trial with Young Children*”, Journal of Child Family Study, 17, s. 320-335.
- Eisen, A. R., & Kearney, C. A. (1995). *Practitioner’s Guide to Treating Fear and Anxiety in Children and Adolescents*, Jadon Aranson Inc., New Jersey, London
- Enns, M.W., Cox, B.J. (1999). “*Perfectionism and Depression Symptom Severity in Major Depressive Disorder*”, Behaviour Research and Therapy, 37, s. 783–794.
- Erol, Z. (2009). *Mükemmeliyetçi Kişilik*, Timaş Yayınevi, İstanbul
- Essakow, G.S., Ungerer, A.J. and Rapee, M.R., (2005). “*Attachment, Behavioral Inhibition, and Anxiety in Preschool Children*”, Journal of Abnormal Child Psychology, 33, s. 131–143.
- Flett, G.L., Hewitt, P.L., Singer, A. (1995). “*Perfectionism and Parental Authority Styles*”, Individual Psychology, 51, s. 50–60.

- Foxman, P. (2004). *The Worried Child: Recognizing Anxiety in Children and Helping Them Heal*, Hunter House Inc., Alameda, CA.
- Freud, S. (1959), Inhibitions, Symptoms and Anxiety, Standart Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud, 20, London: Hogarth
- Frost, R.O., Maten, P., Lahart, C., Rosenblate, R. (1990). “*The Demensions of Perfectionism*”, Cognitive Therapy and Research, 14, s. 449-468.
- Gastel, W.V., Legerstee, J.S. (2009). “*The Role of Perceived Parenting in Familial Agregattion of Anxiety Disorders in Ghildren*”, Jornal of Anxiety Disorders, 23, s. 46-53.
- Geçtan, E. (1984). *Çağdaş Yaşam ve Normal Dışı Davranışlar*, Maya Yayınları, Ankara
- Geçtan, E. (1993). *Psikanaliz ve Sonrası*, Remzi Kitapevi, İstanbul
- Gelbal, S. (1994). *p Madde Güçlük İndeksi ile Rasch Modelinin b Parametresi ve Bunlara Dayalı Yetenek Ölçüleri Üzerine Bir Karşılaştırma*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Hamachek, D.E. (1978), Psychodynamics of Normal and Neurotic Perfectionism, Psychology, 15, s. 27-33
- Hewitt, P.L., Caelian, C.F., Flett, G.L., Sherry, S.B., Collins, L., Flynn, C.A. (2002). “*Perfectionism in Children: Associations With Depression, Anxiety, and Anger*”, Personality and Individual Differences, 32, s. 1049-1061.
- Hewitt, P.L., Flett, G.L. (1991). “*Perfectionism in the Self and Social Contexts: Conseptualization, Assesment, and Association With Psychopatology*”, Jornal of Personality and Soscial Psychology, 60, s. 456–470.
- Hudson, L.J., Rapee, M.R. (2001). “*Parent-Child Interactions and Anxiety Disorders: an Observational Study*”, Behaviour Research and Therapy, 39, 1411–1427.
- Ialongo, N., Edelsohn, G., Werthamer-Larsson, L., Crockett, L., & Sheppard, K. (1995). *The significance of selfreported anxious symptoms in first grade children: Prediction to anxious symptoms and adaptive functioning in fifth grade*. Journal of Child Psychology and Psychiatry, 36, 427–437.
- Ialongo, N., Edelsohn, G., Werthamer-Larsson, L., Crockett, L., & Sheppard, K. (1994). *The significance of selfreported anxious symptoms in first-grade children*. Journal of Abnormal Child Psychology, 22, 441–455.
- İnanç, B., Yerlikaya, E. (2008). *Kişilik Kuramları*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara.
- Jersild, A. T., & Holmes, F. B. (1935). *Children’s fears*. In *Child Development Monographs* (no. 12). Columbia, NY: Teacher’s College, Columbia University Bureau of Publications.
- Kenney-Benson, G.A., Pomerantz, E.M. (2005). “*The Role of Mothers’ Use of Control in Children’ Perfectionism: Implications fort he Development of Children’s Depressive Symptoms*”, Jornal of Personality, 73, s. 23-46.
- King, N. J., Gullone, E., Tonge, B. J., & Ollendick, T. H. (1993). *Self-reports of panic attacks and manifest anxiety in adolescents*. Behaviour Research and Therapy, 31, 111–116.

- Kozacıoğlu, G., Ekberzade, H. (1995). *Bireyden Toplumda Ruh Sağlığı*, ALFA Yayını, İstanbul.
- Layne, A.E. Bernstein, G.A. and March, J.S. (2006) “*Teacher Awareness of Anxiety Symptoms in Children*”, *Child Psychiatry Hum Dev.* 36, s. 383–392.
- Maurer, A. (1965). What children fear. *Journal of Genetic Psychology*, 106, s. 265–277.
- Measelle, J.R., Ablow, J.C., Cowan, P.A., Cowan, C.P. (1998). “*Assessing Young Children’s Views of Their Academic, Social and Emotional Lives: An Evaluation of the Self Perception Scales of the Berkeley Puppet Interview*”, *Child Development*, 69, s. 1556–1576.
- Mindell, J.A., Barret, K.M. (2002). “*Nightmares and Anxiety in Elementary Aged Children: is There a Relationship?*”, *Personality and Individual Differences*, 41, s. 341-352.
- Muris, P., Merckelbach, H., Schmidt, H., & Mayer, B. (1999). *The revised version of the Screen for Child Anxiety Related Emotional Disorders (SCARED-R): Factor structure in normal children.* *Personality and Individual Differences*, 26, s. 99–112.
- Ollendick, T. H. (1983). *Reliability and validity of the Revised Fear Survey Schedule for Children (FSSC-R).* *Behaviour Research and Therapy*, 21, s. 685–692.
- Ollendick, T. H., Yule, W., & Ollier, K. (1991). *Fears in British children and their relationship to manifest anxiety and depression.* *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 32, s. 321–331.
- Oral, M. (1999). *The relationship between dimensions of perfectionism, stressful life events and depressive symptoms in university students a test of diathesis-stress model of depression.* Unpublished master’s thesis, The Middle East Technical University, Ankara..
- Özoğlu, S.Ç. (1997). “*Eğitimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma*”, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, Ankara
- Öztürk, O. (1994). “*Ruh Sağlığı ve Bozuklukları*”, Hekimler Yayın Birliği (5. Basım).
- Rapee, R.M., Kennedy, S., Ingram, M., Edwards, S. and Sweeney, L. (2005). “*Dimensions of Perfectionism across the Anxiety Disorders*”, *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 73, s. 488–497.
- Rheume, J., Ladouceur, R., Freeston M.H. (2000). “*The Prediction of Obsessive-Compulsive Tendencies: does Perfectionism Play a Significant Role?*”, *Personality and Individual Differences*, 28, s. 583-592.
- Richman, N., Stevenson, J. E., & Graham, P. J. (1975). Prevalence of behaviour problems in 3-year-old children: An epidemiological study in a London Borough. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 16, s. 277–287.
- Saboonchi, F., Lundh, L.G. (1996). “*Perfectionism, Self-Consciousness and Anxiety*”, *Personality and Individual Differences*, 22, s. 921-928.
- Scherer, M. W., & Nakamura, C. Y. (1968). “*A fear survey schedule for children (FSS-FC): A factor analytic comparison with manifest anxiety (CMAS).*” *Behaviour Research and Therapy*, 6, s. 173–182.
- Sekmenli, T. (2000) “*Lise I. Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Kaygı Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*” (Bilim Uzmanlığı Tezi), İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

- Silverman, W. K., LaGreca, A. M., & Wasserstein, S. (1995). "What do children worry about? Worries and their relation to anxiety". *Child Development*, 66, s. 671–686.
- Spence, S.H. (1998). "A measure of anxiety symptoms among children", *Behaviour Research and Therapy*, 36, s. 545 – 566.
- Spence, S.H., Barrett, P.M. and Turner, C.M., (2003). "Psychometric properties of the Spence Children's Anxiety Scale with young adolescents", *Anxiety Disorders*, 17, s. 605–625.
- Spence, S.H., Rapee, R., McDonald, C., Ingram, M. (2001). "The structure of anxiety symptoms among preschoolers", *Behaviour Research and Therapy*, 39, s. 1293–1316.
- Sun Selışık, Z.E. (2003). "The Dimensions of Perfectionism and Their Relations to Helpless Explanatory Style, Unpublished master's thesis, Department of Educational Sciences", The Middle East Technical University, Ankara.
- Tallis, E. (2003). "Kaygıları Aşmak", Sistem Kitapevi, İstanbul.
- Tavsancıl, F. (2002). "Tutumların Ölçülmesi Ve SPSS ile Analizi", Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Tuncer B., Voltan-Acar N. (2006) "Kaygı Düzeyleri Farklı Üniversite Hazırlık Sınıfı Öğrencilerinin Mükemmeliyetçilik Özelliklerinin İncelenmesi", *Kriz Dergisi*, 14;2, s. 1-15.
- Tuncer, B. (2006). "Kaygı Düzeyleri Farklı Üniversite Hazırlık Sınıfı Öğrencilerinin Mükemmeliyetçilik Özelliklerinin İncelenmesi." Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Van Gastel, W., Legerstee, J.S. and Ferdinand, R.F., (2009). "The Role of Perceived Parenting in Familial Aggregation of Anxiety Disorders in Children", *Anxiety Disorders*, 23, s. 46–53.
- Walsh, J.J., Agwunobi, G.U. (2002). "Individual Differences in Statistics Anxiety: Role's of Perfectionism, Procrastination and Trait Anxiety", *Personality and Individual Differences*, 33, s. 239-251.
- WEB_1, Wikipedia, <http://en.wikipedia.org/wiki/Anxiety>. (03.05.2009)
- WEB_2, Britannica, <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/29092/anxiety>, (03.05.2009).
- WEB_3, Wikipedia, [http://en.wikipedia.org/wiki/Perfectionism_\(psychology\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Perfectionism_(psychology)) (03.05.2009).
- Wu, K.D., Cortesi, G.T. (2009). "Relations Between Perfectionism and Obsessive-Compulsive Symptoms: Examination of Specificity Among the Dimensions", *Anxiety Disorders*, 23, s. 393-400.
- Yanbastı, G. (1996). "Kişilik Kuramları Ders Kitabı", Ege Üniversitesi Basımevi (II. Baskı)
- Yörükoğlu, A. (2002). "Çocuk Ruh Sağlığı", Özgür Yayıncılık

EKLER

EK 1: Aileye Yönelik Kişisel Bilgi Formu

Form No: _____

Anketin doldurulduğu tarih: __/__/2008

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

A. Bu bölümde anketi dolduran katılımcı ile ilgili bazı demografik bilgiler elde edilecektir.

A1. Çocuğunuzun cinsiyeti

- Kız
 Erkek

A2. Çocuğunuzun yaşı

- 5
 6

A3. Çocuğın kardeş sayısı (kendisi dahil)

- 1
 2
 3
 3'den fazla

A4. Çocuğın annesinin yaşı

- 18-25
 25-30
 30-35
 35 ve üstü

A5. Çocuğın babasının yaşı

- 18-25
 25-30
 30-35
 35 ve üstü

A6. Çocuğın annesinin eğitim düzeyi

- İlköğretim
 Lise
 Üniversite
 Lisans üstü

A7. Çocuğın annesi çalışıyor mu?

- Evet
 Hayır

A8 Çocuğın babasının eğitim düzeyi:

- İlköğretim
 Lise
 Üniversite
 Lisans üstü

A9. Çocuğın babası çalışıyor mu?

- Evet
 Hayır

A10. Ailenin aylık toplam geliri?

- 500-1000 YTL
- 1000-2000 YTL
- 2000 YTL ve üstü

A11. Çocuğunuzun eğitim aldığı okul öncesi kurumu:

- İlköğretim anasınıfı
- Anaokulu

A12. Çocuğın Babasının Mesleği

- Öğretmen/Akademisyen
- Serbest Meslek
- Memur
- İşsiz
- İşçi
- Esnaf
- Diğer

A13. Çocuğın Annesinin Mesleği

- Öğretmen/Akademisyen
- Serbest Meslek
- Memur
- İşsiz
- İşçi
- Esnaf
- Diğer

EK 2: Okul Öncesi Çocukları Kaygı Düzeyi Ölçeği (Ebeveyn Formu)

Form No: _____

Anketin doldurulduğu tarih: __/__/2008

OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLARI KAYGI DÜZEYİ ÖLÇEĞİ (Ebeveyn Formu)

Açıklama: Aşağıda çocuğunuzu tanımladığını düşündüğümüz bir liste bulunmaktadır. Lütfen her bir madde de belirtilen durumla ilgili çocuğunuzu en iyi tanımlayan tek bir seçenikle ilgili puanı daire içine alarak belirtiniz. Lütfen listede yer alan bütün maddeleri cevaplandırınız. Çocuğunuza çok uygun olmadığını düşündüğünüz bir madde için de mümkün olan en yakın seçeneği işaretleyerek boş bırakmayınız. Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

		Hiçbir zaman doğru değil	Nadiren doğru	Bazen doğru	Genelde doğru	Her zaman doğru
1	Çocuğum kendisini endişe verici durumlardan korumakta güçlük çeker.	1	2	3	4	5
2	Çocuğum diğer insanların önünde bir şey yapacağı zaman gülünç durumuna düşür diye endişelenir.	1	2	3	4	5
3	Yaptığı şeylerin doğru olduğunu sürekli kontrol eder (örneğin, bir kapıyı kapatıp kapatmadığını, musluğu kapatıp kapatmadığını vb.)	1	2	3	4	5
4	Endişeden dolayı çocuğum asabi, gergin ve huzursuz olur.	1	2	3	4	5
5	Yetişkin birinden(örn:öğretmenden) yardım istemek konusunda korkak davranır.	1	2	3	4	5
6	Sissiz uyumak veya evden başka bir yerde uyumak konusunda isteksiz davranır.	1	2	3	4	5
7	Yüksekten korkar.(Örn:yüksek yerler vb.)	1	2	3	4	5
8	Endişeden dolayı uyku problemi yaşar.	1	2	3	4	5
9	Her gün ellerini fazlasıyla tekrar tekrar yıkar.	1	2	3	4	5
10	Kapalı veya kalabalık yerlerden korkar.	1	2	3	4	5
11	Tanımadığı insanlarla tanışmaktan veya konuşmaktan korkar.	1	2	3	4	5
12	Anne veya babasının başına kötü bir şey geleceğinden korkar.	1	2	3	4	5
13	Gök gürültüsünden korkar.	1	2	3	4	5
14	Her zaman günün büyük bir bölümünü değişik şeyler hakkında endişelenerek geçirir.	1	2	3	4	5
15	Sınıf önünde konuşmaktan korkar.	1	2	3	4	5
16	Kendisine kötü bir şey olacağından (kaybolmak veya kaçırılmak gibi) ve dolayısı ile sizi bir daha göremeyeceğinden endişelenir.	1	2	3	4	5
17	Yüzmeye gitme konusunda sinirli davranır.	1	2	3	4	5
18	Kötü bir şeyin olmasını önleme adına her şeyi fazlasıyla aynı sırada veya aynı pozisyonda tutmaya çalışır.	1	2	3	4	5
19	Başka insanların önünden utandırıcı bir şey yapar diye endişelenir.	1	2	3	4	5
20	Örümcek ve/veya böceklerden korkar.	1	2	3	4	5
21	Çocuğum kötü düşüncelere sahiptir veya hayalinde yarattığı şeylerle tekrar tekrar uğraşır.	1	2	3	4	5

22	Çocuğunuz onu okulda veya bakıcıya bırakacağınız endişesini yaşar.	1	2	3	4	5
23	Çocuklara katılmak ve onların faaliyetlerine dahil olmak konusunda korkak davranır.	1	2	3	4	5
24	Köpeklerden korkar.	1	2	3	4	5
25	Sizden ayrı kalır diye endişelidir.	1	2	3	4	5
26	Karanlıktan korkar.	1	2	3	4	5
27	Kötü şeylerin olmasını engellemek adına bazı özel şeyler yapar (örneğin, sayılar sayar veya kelimeleri söyler vb.)	1	2	3	4	5
28	Gerekli olmasa bile emin olmak için tekrar sorar.	1	2	3	4	5

Anket sona erdi. Katılımınız için teşekkürler.

EK 3: Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği

ÇOK BOYUTLU MÜKEMMELİYETÇİLİK ÖLÇEĞİ

Açıklama: Aşağıda kişilik özellikleri ve davranışlarına ilişkin bir dizi ifade bulunmaktadır. Her ifadeyi okuduktan sonra o maddede belirtilen fikre katılma derecenizi 7(kesinlikle katılıyorum) ve 1(kesinlikle katılmıyorum) arasında değişen rakamlardan size uygun olanı işaretleyerek belirtiniz. Bu ölçek kişisel görüşlerinizle ilgilidir. Bunun için doğru ya da yanlış cevap vermek söz konusu değildir. Önemli olan işaretlediğiniz rakamın sizin gerçek düşüncenizi yansıttığıdır. 7(kesinlikle katılıyorum), 6(katılıyorum), 5(biraz katılıyorum), 4(kararsızım), 3(biraz katılmıyorum), 2(katılmıyorum), 1(kesinlikle katılmıyorum).

		Kesinlik le katılmıy orum	Katımlı- yorum	Biraz Katılmıy orum	Kararsı zım	Biraz Katılıyo rum	Katılıyo rum	Kesinlik le katılıyo rum
1	Bir iş üzerinde çalıştığımda iş kusursuz olana kadar rahatlayamam	1	2	3	4	5	6	7
2	Genelde kişileri, kolay pes ettikleri için eleştirmem.	1	2	3	4	5	6	7
3	Yakınlarımla başarılı olmaları gerekmez.	1	2	3	4	5	6	7
4	En iyisinden aşağısına razı oldukları için arkadaşlarımı nadiren eleştiririm.	1	2	3	4	5	6	7
5	Başkalarının benden beklentilerini karşılamakta güçlük çekerim.	1	2	3	4	5	6	7
6	Amaçlarımdan bir tanesi yaptığım her işte mükemmel olmaktır.	1	2	3	4	5	6	7
7	Başkalarının yaptığı her şey en iyi kalitede olmalıdır.	1	2	3	4	5	6	7
8	İşlerimde asla mükemmelliği hedeflemem.	1	2	3	4	5	6	7
9	Çevremdekiler benimde hata yapabileceğimi kolaylıkla kabullenirler.	1	2	3	4	5	6	7
10	Bir yakınımın yapabileceğinin en iyisini yapmamış olmasını önemli görmem.	1	2	3	4	5	6	7
11	Bir işi ne kadar iyi yaparsam çevremdekiler daha iyisini yapmamı beklerler.	1	2	3	4	5	6	7
12	Nadiren mükemmel olma ihtiyacı duyarım.	1	2	3	4	5	6	7
13	Yaptığım bir şey kusursuz değilse çevremdekiler tarafından yetersiz bulunur.	1	2	3	4	5	6	7
14	Olabildiğim kadar	1	2	3	4	5	6	7

	mükemmel olmaya çalışırım.							
15	Girdiğim her işte mükemmel olmam çok önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7
16	Benim için önemli olan insanlardan beklentilerim yüksektir.	1	2	3	4	5	6	7
17	Yaptığım her şeyde en iyi olmaya çalışırım.	1	2	3	4	5	6	7
18	Çevremdekiler yaptığım her şeyde başarılı olmamı beklerler.	1	2	3	4	5	6	7
19	Çevremdeki insanlar için çok yüksek standartlarım yoktur.	1	2	3	4	5	6	7
20	Kendim için mükemmelden daha azını kabul edemem.	1	2	3	4	5	6	7
21	Her konuda üstün başarı göstermesem de başkaları benden hoşlanacaktır.	1	2	3	4	5	6	7
22	Kendilerini geliştirmek için uğraşmayan kişilerle ilgilenmem.	1	2	3	4	5	6	7
23	Yaptığım işte hata bulmak beni huzursuz eder.	1	2	3	4	5	6	7
24	Arkadaşlarımdan çok şey beklemem.	1	2	3	4	5	6	7
25	Başarı, başkalarını memnun etmek için daha da çok çalışmam gerektiği anlamına gelir.	1	2	3	4	5	6	7
26	Birisinden bir şey yapmasını istersem, işin yapılmasını beklerim.	1	2	3	4	5	6	7
27	Yakınlarımla hata yapmasını görmeye tahammül edemem.	1	2	3	4	5	6	7
28	Hedeflerimi belirlemede mükemmeliyetçiyimdir.	1	2	3	4	5	6	7
29	Değer verdiğim insanlar beni hiç bir zaman hayal kırıklığına uğratmadılar.	1	2	3	4	5	6	7
30	Başarısız olduğum zamanlar bile başkaları yeterli olduğumu düşünürler.	1	2	3	4	5	6	7
31	Başkalarının benden çok şey beklediğini düşünüyorum.	1	2	3	4	5	6	7
32	Her zaman yapabileceğim en iyisini yapmaya çalışırım.	1	2	3	4	5	6	7
33	Bana göstermeseler bile, hata yaptığım zaman diğer insanlar çok	1	2	3	4	5	6	7

	bozulurlar.							
34	Yaptığım her şeyde en iyi olmak zorunda değilim.	1	2	3	4	5	6	7
35	Ailem benden mükemmel olmamı bekler.	1	2	3	4	5	6	7
36	Kendim için yüksek hedeflerim yoktur.	1	2	3	4	5	6	7
37	Annem ve babam nadiren hayatımın her alanında en başarılı olmamı beklerler.	1	2	3	4	5	6	7
38	Sıradan insanlara saygı duyarım.	1	2	3	4	5	6	7
39	İnsanlar benden mükemmelden aşşağısını kabul etmezler.	1	2	3	4	5	6	7
40	Kendim için yüksek standartlar koyarım.	1	2	3	4	5	6	7
41	İnsanlar benden verebileceğimden fazlasını beklerler.	1	2	3	4	5	6	7
42	Okulda veya işte her zaman başarılı olmalıyım.	1	2	3	4	5	6	7
43	Bir arkadaşımın elinden gelenin en iyisini yapmaya çalışmaması benim için önemli değildir.	1	2	3	4	5	6	7
44	Hata yapsam bile, etrafımdaki insanlar yeterli ve becerikli olduğumu düşünürler.	1	2	3	4	5	6	7
45	Başkalarının yaptığı her şeyde üstün başarı göstermelerini nadiren beklerim.	1	2	3	4	5	6	7

Anket sona erdi. Katılımınız için teşekkürler.

EK 4: Öğretmene Yönelik Kişisel Bilgi Formu ve Okul Öncesi Çocukları Kaygı Düzeyi Ölçeği (Öğretmen Formu)

Form No: _____

Anketin doldurulduğu tarih: __/__/2008

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

A. Bu bölümde anketi dolduran katılımcı ile ilgili bazı demografik bilgiler elde edilecektir.

A1. Yaşınız:

A2. Kıdem Yılıınız:

A3. En son bitirdiğiniz Bölüm

 Çocuk Gelişimi Anaokulu/Okul Öncesi Öğretmenliği

A4. Çalıştığınız Okul

 İlköğretim Okulu Anaokulu

OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLARI KAYGI DÜZEYİ ÖLÇEĞİ (ÖĞRETMEN FORMU)

Açıklama: Aşağıda sınıfınızdaki çocukları tanımladığını düşündüğümüz bir liste bulunmaktadır. Her bir madde de belirtilen durumla ilgili çocuğu en iyi tanımlayan en iyi tanımlayan tek bir seçenikle ilgili puanı daire içine alarak belirtiniz. Lütfen listede yer alan bütün maddeleri cevaplandırınız. Çocuğa çok uygun olmadığını düşündüğünüz bir madde için de mümkün olan en yakın seçeneği işaretleyerek boş bırakmayınız. Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

		Hiçbir zaman doğru değil	Nadiren doğru	Bazen doğru	Genelde doğru	Her zaman doğru
1	Kendisini endişe verici durumlardan korumakta güçlük çeker.	1	2	3	4	5
2	Diğer insanların önünde bir şey yapacağı zaman gülünç durumuna düşür diye endişelenir.	1	2	3	4	5
3	Yaptığı şeylerin doğru olduğunu sürekli kontrol eder (örneğin, bir kapıyı kapatıp kapatmadığını, musluğu kapatıp kapatmadığı vb.)	1	2	3	4	5
4	Endişeden dolayı asabi, gergin ve huzursuz olur.	1	2	3	4	5
5	Yetişkin birinden(örn:öğretmenden) yardım istemek konusunda korkak davranır.	1	2	3	4	5
6	Her gün ellerini fazlasıyla tekrar tekrar yıkar.	1	2	3	4	5
7	Kapalı veya kalabalık yerlerden korkar.	1	2	3	4	5
8	Tanımadığı insanlarla tanışmaktan veya konuşmaktan korkar.	1	2	3	4	5
9	Anne veya babasının başına kötü bir şey geleceğinden korkar.	1	2	3	4	5
10	Her zaman günün büyük bir bölümünü değişik şeyler hakkında endişelenerek geçirir.	1	2	3	4	5
11	Sınıf önünde konuşmaktan korkar.	1	2	3	4	5
12	Kendisine kötü bir şey olacağından (kaybolmak veya kaçırılmak gibi) ve dolayısı ile sizi bir daha göremeyeceğinden endişelenir.	1	2	3	4	5
13	Kötü bir şeyin olmasını önleme adına her şeyi fazlasıyla aynı sırada veya aynı pozisyonda tutmaya çalışır.	1	2	3	4	5

14	Başka insanların önünden utandırıcı bir şey yapar diye endişelenir.	1	2	3	4	5
15	Örümcek ve/veya böceklerden korkar.	1	2	3	4	5
16	Olumsuz düşüncelere sahiptir veya hayalinde yarattığı şeylerle tekrar tekrar uğraşır.	1	2	3	4	5
17	Okula gelme endişesini yaşar.	1	2	3	4	5
18	Çocuklara katılmak ve onların faaliyetlerine dahil olmak konusunda korkak davranır.	1	2	3	4	5
19	Sizden ayrı kalır diye endişelidir.	1	2	3	4	5
20	Kötü şeylerin olmasını engellemek adına bazı özel şeyler yapar (örneğin, sayılar sayar veya kelimeleri söyler vb.)	1	2	3	4	5
21	Gerekli olmasa bile emin olmak için tekrar sorar.	1	2	3	4	5

ÖZGEÇMİŞ

Hande Güngör 03 Kasım 1979 tarihinde İzmir’de doğdu. 2001 yılında Pamukkale Üniversitesi Tekstil Mühendisliği Bölümünden lisans derecesi alan Hande Güngör 2006 yılında da Pamukkale Üniversitesi Okul Öncesi Bölümünden ikinci lisans derecesini alarak mezun olmuştur. Aynı yıl Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Okul Öncesi Anabilim Dalında yüksek lisans programına başlamıştır. 2006 Temmuz ayından bu yana Pamukkale Üniversitesi Denizli Meslek Yüksek Okulu Çocuk Gelişim Programında öğretim görevlisi olarak çalışmaktadır.